

TIETO & TRENDIT

Tilastokeskus

Talous- ja hyvinvointikatsaus

3•2017

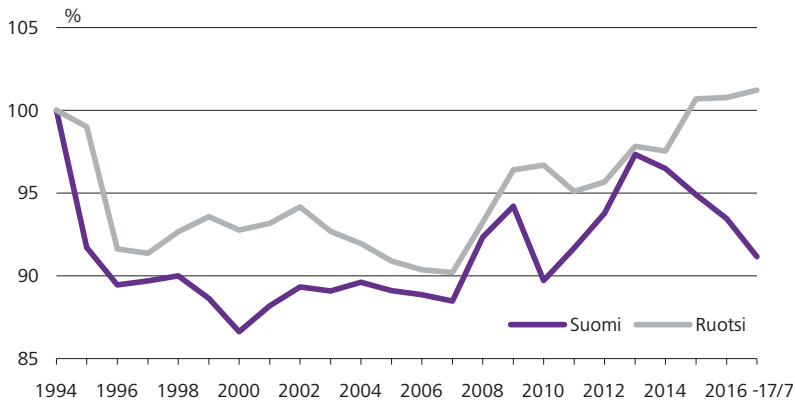

Työ ei häviä vaan
muuttaa muotoaan

Miten tilaukset
ennakoivat tuotantoa?

Kiky vaikuttaa
epätasaisesti

Suomi ei ole
kalliin ruuan maa

8 Suomessa ruoka halpeni, Ruotsissa kallistui

PÄÄKIRJOITUS

- 5** Tiedon merkitys kasvaa, varmaa on vain epävarmuus
Marjo Bruun

TRENDIT

- 6** Työttömyysaste EU:ssa alimmillaan sitten joulukuun 2008

BLOGI

- 7** Tuet eivät vauhdita yritysten kasvua
Jarkko Niemistö

TRENDIT

- 8** Ruuan halpeneminen jatkuu Suomessa, Ruotsissa ei
Ilkka Lehtinen

- 10** Ennakoivatko teollisuuden uudet tilaukset tuotantoa ja liikevaihtoa?

Kari Rautio ja Atte Lintilä

- 14** Pientalorakentamisen lasku taittunut – omatoimirakentaminen hiipuu

Atro Andersson

- 16** Asuinkerrostaloja vauhdilla, muu talonrakentaminen vaihtelee

Jose Lahtinen

- 18** Kuntosalibisneksessä vain harva yritys on rautaa

Merja Kiljunen ja Jarkko Niemistö

KOLUMNI

- 22** Uusi oppilasarviointi jättää hämmennyksen valtaan

Arno Kotro

10 Teollisuuden tilaukset ennakoivat tuotantoa toimialatasolla

41

Digitalisaatio on jo täällä – miten se muuttaa työtämme?

TEEMA: TYÖ

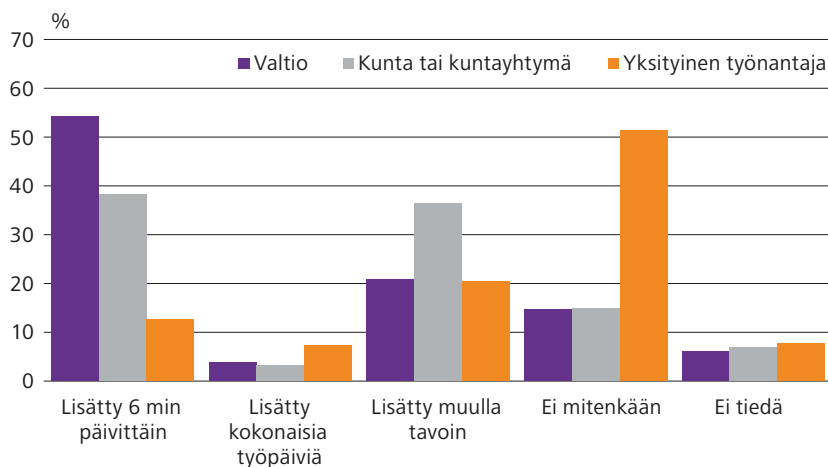
- 24** Kikyn tuoma työajan lisäys jakautuu epätasaisesti
Henri Lukkarinen
- 30** Yksityisen sektorin ansiovertailu: Teollisuudessa palvelualoja isommat tienestit
Heli Udd
- 34** Opinahjosta koulutusta vastaavaan työhön
Meri Juuti
- 41** Muuttuva työ vaatii palkansaajilta uusien roolien hallintaa
Marianne Keyriläinen
- 48** Yhä useampi palkansaaja on vakaalla tyouralla
Pasi Pyöriä, Liudmila Lipiäinen ja Katri-Maria Järvinen
- 54** Suomen matkailussa paljon kasvun varaa
Pekka Lith
- 60** Matkailuala tarvitsee ammattitaitoista työvoimaa
Pekka Lith

U. ÖSTLUND

30

Naisten ja miesten välisiä palkkaeroja selittää erilainen ammattirakenne

24

Kikyn tuomat työajan lisäykset kohdentuneet erityisesti julkisen sektorin työntekijöille

22

Arno Kotro:
"Numeroista
luopuminen kuulostaa
hyvältä, mutta
todellisuus on kovin
epämääräinen".

64

Lisää lemmikkejä,
vähemmän lapsia

62 Suomalainen kohtelee lemmikkiään kuin lasta –
ainakin melkein

Senni Luttinen

64 Lemmikeillä on useita rooleja

Senni Luttinen

KIRJOJA

66 Millaisiin asentoihin työruumis taipuu palvelu-
taloudessa?

Päivi Koivuniemi

68 Historian hetkiä ja kaaria

Jouni Kotkavuori

BLOGI

69 Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa
myös tilastoihin

Lea Vuorinen

70 KOTIMAAN KATSAUS

74 Suosio ja sen salaisuus

Senni Luttinen

54

Matkailu kasvussa –
Suomi silti jäljessä
muuta Pohjolaa

Shutterstock

KESKUSTELE BLOGISSA

TIETOTRENDIBLOGI.STAT.FI

Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa myös tilastoihin

Mikä on virallisen tilaston arvo yhteiskunnalle?

Työajan pidennys on huomattavalle osalle huomaamaton

Kesätyöpaikat ovatkin hieman tiukassa

Tilastokeskus

JULKAISIJA

Tilastokeskus

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit

Työpajankatu 13, 00022

Tilastokeskus

tietotrendit@stat.fi

etu.sukunimi@stat.fi

ISSN 1795–9799 (print)

ISSN 2343–2497 (pdf)

PÄÄTOIMITTAJA Hannele Orjala puh. 029 551 3582 TOIMITUS: Jouni Kotkavuori, Päivi Linna-Koski, Maija Metsä, GRAAFINEN ILME JA TAITTO Riikka Turunen PAINATUS Grano Oy. TILAUKSET: Julkaisu siirtyy veloittuksettomaksi verkkoon vuoden 2018 alussa. Vuoden 2017 irtonumeroita voi tilata osoitteesta myynti@tilastokeskus.fi.
Julkaisun artikkelit eivät ole Tilastokeskuksen kannanottoja vaan niistä vastaavat tekijät. Julkaisun tietoja saa lainata, lähde mainiten.

MARJO BRUUN
PÄÄJOHTAJA

Tiedon merkitys kasvaa, varmaa on vain epävarmuus

Sekä organisaatiot että yksityishenkilöt käyttävät lähivuosien suunnitteluun paljon aikaa ja vaivaa. Mutta millainen on pitkän aikavälin kehitys, tulevaisuus, johon perustamme suunnitelmamme?

Olemme Tilastokeskuksessa tunnistanee tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia skenaariotyön avulla. Skenaariotyössä laadimme useampia vaihtoehtoja, skenaarioita, tulevaisuudesta hyödyntäen siihen soveltuvaa, mahdollisimman monipuolista taustatietoa. Arvioimme toimintaympäristömme merkittäviä muutostekijöitä ja niiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja.

Tarkastelussamme olivat muun muassa globaali yhteiskuntakehitys, EU:n kehitys, yhteiskunnallisen sopimisen tavat ja mallit, julkisen ja yksityisen sektorin roolit, Suomen kansantalous sekä elinkeinoelämän ja työn uudet muodot. Keskeisiä tarkastelukulmia olivat myös älykkäät järjestelmät ja koneet, data ja datan avoimuus, tietoturva sekä tiedon lähteet, tulkinta ja integrointi.

Muutostekijöiden pohjalta hahmotelimme vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Yksi niistä oli "sulkeutuminen ja perinteinen valtiovalta", jossa kansallisvaltio ja kansallinen näkökulma vahvistuisivat. Toinen oli "globaali verkostomainen tech-imperialismi", jossa älykkäät koneet olisivat vallan keskiössä, keinoälyn rooli merkittävä ja pääoma ja osaaminen siirtynyt maailman suuriin keskuksiin. Kolmantena oli puolestaan "kasvu- ja EU-vetoinen kansainvälinen yhteistyö", jossa päätösvalta siirtyy vahvistuvalle EU:lle, taloudesta menee hyvin ja työn muodot monipuolistuvat.

Tiedon merkityksen ennustetaan yhä kasvavan sekä yhteiskuntien että yritystoiminnan kehityksen mahdollistajana, "data on uusi öljy". Työstetyissä skenaarioissa tiedon hallinta vaihtelee vahvasta kansallisesta, keskitetystä tieto- ja tilastotuotannon mallista, tiedon ja datan protektionismiin ja datan omistajuuskiistoihin sekä avoimen tiedon skenaarioon, jossa tieto ja data ovat saatavana avoimena yrityksille ja kansalaisille. Se miten ja kuka dataa hallitsee, vaikuttaa edelleen datan ja tiedon rooliin ja merkitykseen tulevaisuudessa.

Skenaarioita ei ole tarkoitettu tulevaisuuden ennusteiksi, tuskin mikään skenaario tulee sellaisenaan toteu-

tumaan. Silti on helppo havaita ympäristössä kehitysuuntia, jotka vievät yhden tai toisen skenaarion suuntaan. Skenaarioharjoituksen tavoitteena onkin, että valmiudet kohdata tulevaisuus, paranevat. Pystymme paremmin tunnistamaan meneillään olevien muutosten suunnan ja olemme jo miettineet erilaisten vaihtoehtojen merkitystä omalle toiminnallemme.

Skenaariotyö on varautumista tulevaan ja antaa samalla mahdollisuuden pohtia radikaalejakin kehityskulkuja ja oman toiminnan kehittämistä rohkeasti innovoiden.

Jopa "turvautuminen paikallisiin yhteisöihin" -skenaariorissa – jossa valtion rooli on kutistunut, poliittinen päätöksenteko on siirtynyt kuntiin ja alueille ja vaihdantatalous on yleistä – nähtiin vielä tarvetta kansalliselle, tosin hyvin pienelle, tilastovirastolle. Tilastotoimen missiona nähtiin tässä tilanteessa se, että faktapohjaista tietoa edelleen arvostetaan, tuotetaan ja käytetään yhteiskunnassa. Ehkä skenaarion työstäjillä oli "tilastolasit" silmillään. Skenaariion kuvaamassa yhteiskunnassa voi yhtä hyvin vallita laaja "metatietämättömyys", eli ei tiedetä, ettei tiedetä.

Skenaariotyössä pohdimme myös tilastojen merkitystä tulevaisuudessa ja sitä, mihin tilastoja tarvitaan. Tilastojen merkitys erilaisten ennustusten ja ennakkoinnin pohjana on olennainen. Tilastot eivät kuitenkaan ennusta. Tilastojen perusominaisuus on, että ne kuvaavat jo tapahtunutta kehitystä. Tilastojen perustaksi kootaan riittävä määrä dataa aiheesta, jotta niiden antamaa kuvaa voidaan pitää luotettavana, todellisuutta kuvaavana faktatietona. Tilastojen avulla voidaan myös tunnistaa eri ilmiöiden välisiä kytkentöjä, riippuvuussuhteita ja vaikutuksia.

Muutoksia ja niiden vaikutuksia tarkastellaan tässäkin lehdessä: Mitä digitalisaatiosta seuraa, millaista on tulevaisuuden työ, mitkä ovat työntekijän ja -antajan roolit ja mitä laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia tästä on?

Osataksemme ennakkoida tulevaisuuden vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja valmistautua tulevaisuuteen – joka kuitenkin tavalla tai toisella yllättää – tarvitsemme luotettavaa, pitkäaikaista kuvaa menneisyydestä. Onneksi meillä on tilastot, jo jopa yli 100 vuoden ajalta.

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Inflaatio vuosi- muutos, %	Työttö- myys- aste, %
	2. nelj. 2017	heinäk. 2017	heinäk. 2017	heinäk. 2017
Suomi	2,3	2,6	0,6	8,8
Alankomaat	3,3e	3,0e	1,5	4,8
Belgia	1,4	3,6e*	1,8	7,6*
Espanja	3,1e	2,0e	1,7	17,1
Irlanti	6,1*	9,8e	-0,2	6,4
Italia	1,2	4,6	1,2	11,3
Itävalta	2,2	3,9e*	2,0	5,4
Kreikka	0,7e	1,4e	0,9	21,2*
Kypros	3,6	4,8e*	-0,1	10,8
Latvia	4,0	8,3	2,6	8,5
Liettua	4,0	4,9	4,1	7,6
Luxemburg	4,0*	1,1*	1,8	6,0
Malta	6,4	-2,1e	1,2	4,1
Portugali	2,8	2,5	1,0	9,1
Ranska	1,0	3,8	0,8	9,8
Saksa	0,8	4,5	1,5	3,7
Slovakia	3,3	10,2e	1,5	7,3
Slovenia	4,4	6,7e	1,2	7,0
Viro	5,7	3,7	3,9	6,6*
Euroalue	1,7	2,4a*	1,3	9,1
Britannia	1,8	1,5	2,6	4,4*
Bulgaria	4,2e	6,3e	0,6	5,9
Kroatia	2,8	3,1	1,2	10,6
Puola	4,4	6,9	1,4	4,8
Romania	5,9e	10,1e	0,9	5,2
Ruotsi	2,6	5,4	2,3	7,1
Tanska	1,9	-1,1	1,5	5,7*
Tšekki	3,4	5,4	2,4	2,9
Unkari	3,2	6,4*	2,2	4,3*
EU28	1,9	2,8a*	1,5	7,7
Norja	0,2	1,5	1,4	4,3*
Sveitsi	0,3	4,0*	0,6	3,0
Venäjä	2,5	-0,8	3,9	5,1
Kiina	6,9	6,7	1,4	4,0*
Intia	5,7	-0,4*	2,4	4,9*
Japani	1,4	4,7	0,4	2,8
Yhdysvallat	2,2	1,2	1,7	4,3

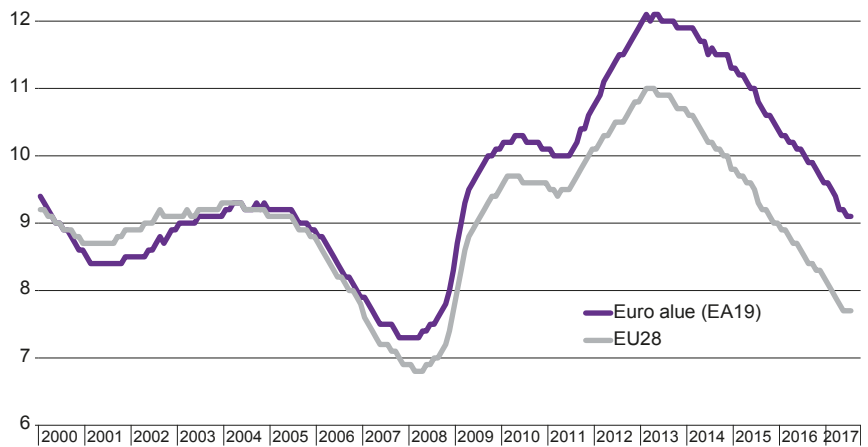
Lähteet: Eurostat, Tradingeconomics.com

(a) Eurostatin arvio
(e) ennakkoluku

* POIKKEUKSET:

Bruttokansantuote: Irlanti, Luxemburg 1. nelj. 2017
Teollisuustuotanto, pl. kaivostoiminta, sähkö-, kaasu- ja vesihuolto: Belgia, Itävalta, Kypros, Luxemburg, Euroalue, Unkari, EU28, Intia kesäk. 2017; Sveitsi 2. nelj. 2017
Yhdennukaistettu inflaatio, pl. Venäjä, Kiina, Intia, Japani
Harmonisoitu työttömyysaste, pl. Sveitsi, Venäjä, Kiina, Intia: Belgia maalisk. 2017; Kreikka, Viro, Unkari, Norja kesäk. 2017; Britannia toukok. 2017; Kiina 2. nelj. 2017; Intia 2013

Työttömyyskehitys EU28-maissa ja euroalueella 2000–2017, %

Lähde: Eurostat, 31.8.2017

Työttömyysaste EU:ssa alimmillaan sitten joulukuun 2008

Heinäkuussa Euroopan unionin alueella oli työttömiä yhteensä noin 18 916 miljoonaa henkeä. Määrä on pienentynyt selvästi kahden vuoden takaisesta, jolloin työttömiä oli noin 23 067 miljoonaa.

Heinäkuun työttömyysasteeksi kirjattiin EU:ssa 7,7 prosenttia, mikä on alhaisin luku sitten joulukuun 2008. Vuotta aiemmin työttömyysaste oli 8,5 prosenttia ja vuoden 2015 heinäkuussa 9,5 prosenttia. Tiedot käyvät ilmi Eurostatin tiedotteista.

Euroalueen työttömyysaste oli kulu- van vuoden heinäkuussa 9,1 prosenttia. Vuotta aiemmin se oli 10,0, ja vuoden 2015 heinäkuussa 10,9 prosenttia.

Alimmat lukemat, 2,9 prosenttia, heinäkuussa 2017 kirjattiin Tšekissä. Myös Saksassa (3,7 %) ja Maltalla (4,1 %) työttömyysluvut olivat alhaiset.

Kreikan ja Espanjan työttömyys helpottanut myös

Kreikassa työttömyysaste oli heinäkuussa 21,7 prosenttia, mikä oli alin sitten vuoden 2011 joulukuun. Vielä vuoden 2015 heinäkuussa luku oli 25,0 prosenttia. Korkeimmillaan, 29,7 prosentissa, se

kävi vuoden 2013 heinäkuussa.

Espanjan työttömyysaste oli laskenut kahden vuoden takaisesta 22,2 prosentista 17,1 prosenttiin heinäkuussa 2017. Espanjan työttömyysaste on silti edelleen kaksinkertainen euroalueen keskiarvoon nähden.

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä Espanjan (+0,9 %) ja Kreikan (+ 0,8 %) työllisyysasteiden nousu oli EU-maiden nopeimpia. Espanjassa on kuitenkin EU-maista eniten lyhytaikaisia työsuhteita. Ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2017 yli neljännes työsuhteista oli lyhytaikaisia, ja reilu 15 prosenttia palkansaajista työskenteli osa-aikaisina.

Suomen työttömyysaste oli heinäkuussa muuttumaton vuoden takaiseen verrattuna. Suomi oli ainoa maa, jossa työttömyys pysyi ennallaan, kaikissa muissa EU-maissa luvut alenivat.

Suomi sijoittuu 8,8 prosentillaan EU-vertailussa keskiarvon yläpuolelle. Euroalueella Suomea korkeammat työttömyysasteet ovat Portugalilla, Ranskalla, Kroatialla, Kyproksella, Italialla, Espanjalla ja Kreikalla. ■

Lähde: Eurostat

JARKKO NIEMISTÖ

BLOGI

Tuet eivät vauhdita yritysten kasvua

Kasvuyritykset ovat mielenkiintoinen pieni, mutta tärkeä yritysryhmä. Nämä yritykset ovat löytäneet markkinan, joka mahdollistaa voimakkaan kasvun. Kasvu taas tuo tullessaan lisää työpaikkoja.

Yritystuilla olisi mahdollista auttaa yrityksiä kasvuponnisteluissaan, mutta osuvatko yritystuet kasvuyrityksiin ja edesauttavatko tuet kasvua? Yritystuet herättävät laajasti keskustelua ja niiden hyödyistä löytyy puheenvuoroja sekä puolesta että vastaan.

OECD:n määritelmän mukaan kasvuyrityksessä työskentelee tarkastelujakson alussa vähintään 10 henkilöä ja henkilöstömäärän tulisi kasvaa seuraavana kolmena vuotena vähintään 20 prosentin vuosivauhtia. Kun vielä näistä yrityksistä rajataan ulkopuolelle yritysjärjestelyillä kasvaneet ja konserneihin kuuluvat yritykset, jäljelle jää kiinnostava, niin sanottu aidon kasvun yritysten joukko.

Kasvukaudella 2012–2015 aidon kasvun yrityksiä oli 376 kappaletta. Aineistosta on poistettu poikkeavat havainnot (neljä kappaletta), jotka olisivat vääristäneet analyysin tuloksia.

TAULUKKO 1. Kasvuyritykset (aidot) ikäluokittain jaettuna kasvukauden 2012–2015 aikana tukia saaneisiin sekä ilman tukia kasvaneisiin

	YRITYSTUKEA SAANEET KASVUYRITYKSET		KASVUYRITYKSET ILMAN YRITYSTUKIA	
	NUORET	VANHAT	NUORET	VANHAT
Yritysten lkm	61	187	37	87
Henkilöstömäärä kauden alussa	1 037	4 388	603	1 497
Henkilöstömäärä kauden lopussa	2 564	9 335	1 546	3 152
Muutos, %	147	113	156	111
Liikevaihto kauden alussa, milj. €	98	636	43	238
Liikevaihto kauden lopussa, milj. €	231	1 232	102	396
Muutos, %	136	94	134	66

Lähde: Tilastokeskus, yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto

Yritystukia sai kasvukauden aikana vähintään yhtenä vuotena 248 kasvuyritystä. Nuoria, vuonna 2012 korkeintaan 3 vuotta toimineita näistä oli noin neljäsos loppujen ollessa vanhempia. Yritystuissa ovat mukana suorat tuet työ- ja elinkeinoministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä sekä Tekesiltä. Lisäksi mukana ovat Tekesin maksamat lainat, sekä Finnveran myöntämät lainat ja takaukset.

Tukiohjelmia voidaan kiittää siitä, että yritystuet näyttävät kohdistuneen hyvin kasvuyrityksiin. Tuettujen osuus koko joukosta oli 67 prosenttia. Nuorissa kasvuyrityksissä tuettujen yritysten osuus oli hieman alhaisempi, 62 prosenttia.

Erityisesti nuorilla yrityksillä tuen merkitys voi korostua kasvun mahdollistajana sekä liiketoiminnan vakauttajana. Nuorten kasvuyritysten nettotulokset kasvukauden aikana tukevat tätä oletusta, sillä nuorilla tukea saaneilla yrityksillä jopa nettotulosten alakvartiilit olivat positiivisia vuotta 2014 lukuun ottamatta. Ilman tukea kasvaneilla nuorilla yrityksillä taas alimpaan neljännekseen jääneiden nettotulokset olivat joka vuodelle negatiivisia.

Nuorista kasvuyrityksistä parhaalla neljänneksellä nettotulokset olivat tuetta kasvaneilla parempia kuin tukia saaneilla kasvuyrityksillä. Vaikuttaisikin siltä, että tuetta kasvaneilla nuorilla yrityksillä tulosten vaihtelut ovat suurempia kuin tuetuilla nuorilla kasvuyrityksillä.

Nuoret kasvuyritykset olivat tarkastelujaksolla vanhoja nopeampia kasvujia. Pohjalta on helpompi ponnistaa, sillä nuorilla yrityksillä alkutilanteessa henkilöstömäärä ja liikevaihto olivat vanhem-

pia alemmalla tasolla. Vanhempien yritysten työllisyysvaikutus oli kuitenkin selvästi nuoria suurempi. (Taulukko 1)

Yritystuilla ei ollut kasvua voimistavaa vaikutusta verrattuna ilman tukia kasvaneisiin yrityksiin. Nuorilla kasvuyrityksillä näyttää käyneen jopa niin, että ilman tukia kasvaneet yritykset olivat kasvattaneet henkilöstöään tukia saaneita enemmän.

Yli kolme vuotta toimineiden yritysten tapauksessa henkilöstömäärien kasvussa ei ole ollut mainittavaa eroa tuetta riippumatta.

Pelkästään suoria yritystukia tarkastellessa tukien määrällä suhteessa liikevaihtoon ei näyttänyt olevan myöskään merkittävää yhteyttä henkilöstön kasvuvauhtiin (korrelaatio 0,08) kasvuyritysten osalta.

Liikevaihdoltaan korkeintaan kolme vuotta toimineet kasvuyritykset olivat kasvaneet tasatahtia riippumatta yritys-tuista. Vanhemmilla yrityksillä taas näyttäisi siltä, että yritystukia saaneiden liikevaihdon kasvu oli voimakkaampaa kuin ilman tukia kasvaneilla yrityksillä.

Verrattaessa ilman tukea kasvaneita yrityksiä tuettuihin yrityksiin, kokonaisuudessaan vaikuttaa siltä, että yritystuet eivät voimistaneet yritysten kasvua. Yli puolet aidon kasvun yrityksistä oli kuitenkin saanut tukia, ja erityisen tärkeää tämä saattoi olla nuorilla kasvuyrityksillä yritystoiminnan jatkon turvaamiseksi.

Tarkastelu jättää avoimeksi, ovatko tuet olleet kasvun mahdollistajia vai olisivatko yritykset pystyneet kasvamaan yritystuista huolimatta. ■

SHUTTERSTOCK

ILKKA LEHTINEN

Ruuan halpeneminen jatkuu Suomessa, Ruotsissa ei

Suomi ei ole eurooppalaisittain kohtuuttoman kalliin ruuan maa, osoittavat hinta-asiantuntija Ilkka Lehtisen laskelmat.

KUVIO 1. Ruuan nimellinen hintojen muutos 2013–2017 ja vuosimuutos heinäkuussa

Lähde: Tilastokeskus, kuluttajahintaindeksi

Ruoka oli Suomessa reaalisesti lähes yhdeksän prosenttia halvempaa tämän vuoden heinäkuussa kuin vuonna 1994.

Vuonna 2013 EU-jäsenyyden tuoma ruuan hintaetu oltiin menettämässä, mutta nyt reaalihintana – hinnat puhdistettuna yleisellä hintakehityksellä – on palautunut lähes vuoden 1994 tasolle.

Parhaimmillaan EU:n tuoma hintaetu oli 14 prosenttia vuonna 2000.

Liha halventunut, kala kallistunut

Erityisen paljon viimeisen neljän vuoden aikana ovat halventuneet liha-, rasva- ja maitotuotteet (kuvio 1). Sokerituotteiden hinnat ovat laskeneet makeisveron poiston myötä. Tuottajahinnat ovat laskeneet ylitarjonnan takia. Elintarvikevienti Venäjälle on tyrehtynyt, ja tämä on lisännyt tarjontaa kotimaassa.

Neljän viimeisen vuoden aikana ruoka on reaalisesti halventunut Suomessa ja kallistunut verrokkimaissamme, kirjoittaa Ilkka Lehtinen.

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

Kalan hinta on noussut lohen hinnan nousun myötä.

Ravinnon hintojen laskun takana ovat tuottajahintojen laskun lisäksi teollisuuden ja kaupan kiristynyt hintakilpailu. Viimeisen vuoden aikana hintojen lasku on pysähtynyt sokerituotteita lukuun ottamatta.

Suomessa ruuan reaalihintojen lasku alkoi reilusti ennen EU-jäsenyyden alkua. Ruuan hinta laski vuosina 1986–1994 yli 16 prosenttia. Ruuan reaalihinta on laskeutunut vuoden 1986 jälkeen 25 prosenttia.

Ruotsissa ruoka jo kalliimpaa kuin ennen EU-jäsenyyttä

Ruotsissa reaalihinta laski alimmilleen EU:n liittymisen jälkeen vuonna 2007, jolloin ruuan hinta oli 10 prosenttia alhaisempi kuin vuonna 1994. Sen jälkeen ruuan hinta on noussut nopeammin kuin koko kuluttajahintaindeksi, ja

Kuvio 2. Ruuan reaalihinnan kehitys Suomessa ja Ruotsissa 1994–2017, heinäkuu 1994=100

Lähde: Tilastokeskus, kuluttajahintaindeksi & SCB, Konsumentprisindex

TAULUKKO 1. Ruuan hintataso eräissä EU-maissa (Suomi=100) vuonna 2015 sekä teoreettinen laskelma hintatasosta, jos vertailumaiden hinnoista poistetaan arvonlisävero (Suomi=100)

	SUOMI=100	RUUAN ALV NYT	SUOMI=100 Ruuan ALV=0
Hollanti	81	6	87
Saksa	87	7	92
Ranska	92	5,5	99
Suomi	100	14	100
Italia	92	4	101
Itävalta	101	10	105
Ruotsi	104	12	106
UK	93	0	106
Tanska	122	25	111

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio ja kirjoittajan omat laskelmat

vuonna 2015 reaalihinta nousi Ruotsissa yli vuoden 1994 tason. Heinäkuussa 2017 ruuan reaalihinta oli Ruotsissa prosenttia kalliimpaa kuin ennen EU-jäsenyyttä. (Kuvio 2)

Neljän viimeisen vuoden aikana ruuan reaalihintakehitys ollut Suomessa vanhoista EU-maista hitainta. Meillä hinta on laskeutunut 7,4 prosenttia, kun Ruotsissa, Alankomaissa, Tanskassa, Itävallassa ja Saksassa ruuan reaalihinta on noussut pari prosenttia.

Ilman alvia verrokkimaissa vain neljä halvempaa

Suomessa ruuan hintataso oli vuonna 2015 kuitenkin vielä 19 prosenttia yli EU-maiden keskiarvon.

Arvonlisäverosta puhdistettu ruuan hinta oli kuitenkin Suomessa vuonna 2015 vanhoista EU-maista alhaisin heti Saksan, Ranskan ja Hollannin jälkeen (taulukko 1).

Vuoden 2015 jälkeen Suomessa ja Englannissa ruuan reaalihinta on laskeutunut 3,5 prosenttia ja muissa vanhoissa EU-maissa noussut 0,5–2 prosenttia. Suomen suhteellinen asema on siis parantunut, ja Suomen elintarvikkeiden hintataso ilman arvonlisäveroa on vanhoista EU-maista halvimmasta päästä. ■

Kirjoittaja työskenteli kehittämisspällikkönä Tilastokeskuksen talous- ja ympäristötilastot-yksikössä kesään 2017 saakka, jolloin jäi eläkkeelle.

KARI RAUTIO JA ATTE LINTILÄ

Ennakoivatko teollisuuden uudet tilaukset tuotantoa ja liikevaihtoa?

Suhdanteiden ennakkoinnin kannalta keskeistä tilastojen tuotantoketjua ei juurikaan ole tutkittu. Tilastokeskuksen asiantuntijat Kari Rautio ja Atte Lintilä etsivät yhteyttä tilauksien, tuotannon, varastojen ja liikevaihdon välillä.

Suhdannevaihteluiden ennakkointi on aina kiinnostanut päättäjiä ja mediaa, ja finanssikriisi on lisännyt entisestään kiinnostusta taloustilastoihin. On tärkeää saada tietoa talouden käännepeisteistä mahdollisimman luotettavasti ja aikaisessa vaiheessa, jotta päättäjät voivat reagoida tilanteeseen.

Silti ei juurikaan ole tutkittu teollisuuden lyhyen aikavälin tilastojen tuotantoketjua, jonka tärkeyttä myös EU:n tilastolaitos Eurostatin lyhyen aikavälin tilastomanuaalissa on korostettu.

Halusimme tutkia, löytyykö teollisuuden lyhyen aikavälin tilastojen välillä yhteyttä. Toisin sanoen, ennakoivatko

teollisuuden uudet tilastot nykyään teollisuustuotantoa ja liikevaihtoa?

Varastojen käyttö suhdannepuskurina on viime vuosina vähentynyt. Esimerkiksi autojen valmistus tapahtuu tilauksen mukaan eikä niitä tehdä varastoon. Energiaa voidaan ostaa varastoon, jos odotetaan energian hintojen nousua.

Vertailukelpoisessa tutkimusasetelmassa tekemistä

Tutkimuksessa etsittiin yhteyttä teollisuuden uusien tilauksien, teollisuustuotannon, varastojen ja liikevaihdon välillä.

Aluksi aihetta lähestyttiin yritysta-

son aineistolla. Tilastoista käytettiin eri toimialoilta kuukausitason dataa. Tutkimukseen valikoitui noin 50 yritystä, joilta löytyi tietoa vuodesta 2007 alkaen.

Yritystason tutkimuksessa ensimmäisessä vaiheessa tuli muodostaa yritystason datasta mahdollisimman vertailukelpoista eri tutkimusmuuttujien osalta. Tämän suhteen ongelmia aiheutti tilastoyksikön epäyhtenäisyys: tuotantotietoa kerätään pääsääntöisesti toimipaikkatasolta, muita oikeudellisen yksikön tasolta.

Lisäksi eri tilastossa on muodostettu tilastokohtaisia tilastoyksiköitä yhdistelemällä toimipaikkoja. Varastotilasto kerätään vain neljännesvuositasolla, muut

KUVAT: SHUTTERSTOCK

kuukausittain. Oman epävarmuutensa dataan aiheuttaa myös tilastokohtainen yritysjärjestelyiden käsittely ja aineistojen editointiratkaisut.

Ongelmia ratkaistiin siten, että mukaan valittiin vain sellaiset yritykset, joille löytyy jokaisesta muuttujasta dataa vuodesta 2007 lähtien. Tilastoyksiköt saatettiin yhtenäisiksi aggregoimalla alemman tason yksiköt oikeudellisen yksikön tasolle.

Visuaalisia tarkasteluja varten oikeudellisen yksikön tason kuukausitiedot on indeksoitu siten, että 2007 = 100. Tarkasteluissa tarkasteltiin sekä indeksoitua ja viivakuvioita että vuosimuutosprosentteista piirrettyjä kuvioita.

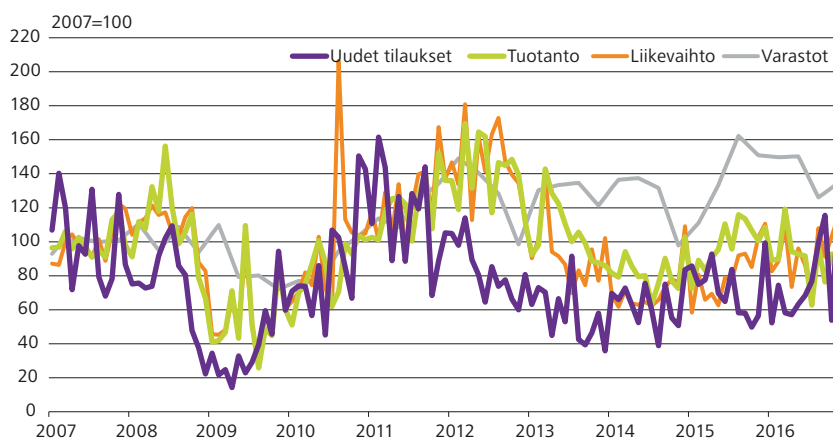
Visuaalisissa tarkasteluissa huomattiin, että yhteydet eri muuttujien välillä ovat selkeästi yrityksestä riippuvia. Eri yrityksillä näyttäisi olevan hyvin erilainen suhde tutkittavien muuttujien välillä.

Joidenkin yritysten osalta näyttäisi siltä, että uudet tilaukset ennakoivat tuotantoa ja liikevaihtoa (kuvio 1). Toisilla yrityksillä yhteys oli heikompi tai jopa olematon (kuvio 2).

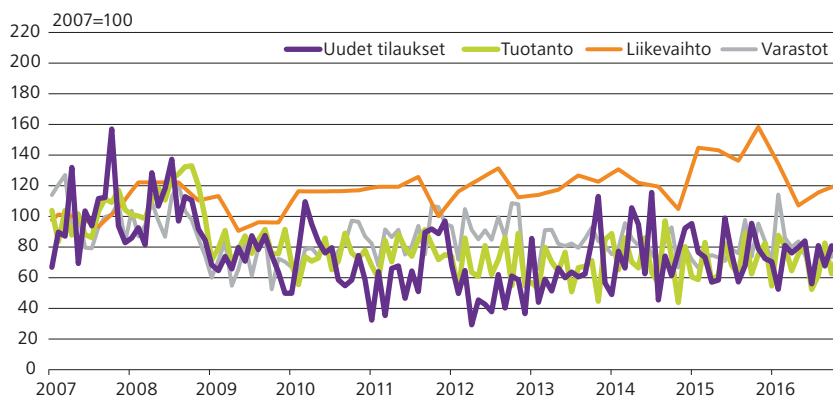
Yritystasolla ei merkitseviä riippuvuuksia

Varsinaisessa paneeliaineiston mallinnuksessa käytettiin vuosimuutosta kustakin muuttujasta. Mallina käytettiin ns. Fixed effects -mallia, jotta saatiin kontrolloitua toimialan ja ajan vaikutukset. ►

KUVIO 1. Indeksoidut sarjat esimerkkiyrityksestä (2007 = 100)

KUVIO 2. Indeksoidut sarjat esimerkkiyrityksestä (2007 = 11100)

Artikkeli perustuu Atte Lintilän ja Kari Raution alustukseen tilastoalan kansainvälisessä ISI2017-konferenssissa Marrakechissä Marokossa 17.7.2017.

TILAUKSET ENNAKOIVAT
LIIKEVAIHTOA, MUTTA
PARAS ENNUSTE
SAADAAN, KUN MUKAAN
OTETAAN LIIKEVAIHDON
OMA EDELLISTEN
KUUKAUSIEN KEHITYS.

TAULUKKO 1. Parametriestimaatit eri malleille toimialatasolla, selitettävänä muuttujana liikevaihdon vuosimuutos

	MALLI 1	MALLI 2	MALLI 3
Uudet tilaukset (t-1)	0,03		0,12*
Uudet tilaukset (t-2)	0,05*		0,13*
Uudet tilaukset (t-3)	0,02		0,11*
Tuotanto (t-1)	-0,01		
Tuotanto (t-2)	0,04		
Tuotanto (t-3)	0		
Liikevaihto (t-1)	0,35*	0,37*	
Liikevaihto (t-2)	0,14*	0,20*	
Liikevaihto (t-3)	0,15*	0,16*	
R2	0,67	0,66	0,55

*Tarkoittaa tilastollisesti merkitsevää 5 prosentin tasolla.

TAULUKKO 2. Parametriestimaatit eri malleille toimialatasolla, selitettävänä muuttujana liikevaihdon vuosimuutos

	MALLI 1	MALLI 2	MALLI 3
Uudet tilaukset (t-1)	0,03		0,09*
Uudet tilaukset (t-2)	0,08*		0,12*
Uudet tilaukset (t-3)	0,01		0,04
Tuotanto (t-1)	0,26	0,28*	
Tuotanto (t-2)	0,11	0,14*	
Tuotanto (t-3)	0,04	0,05	
R2	0,41	0,4	0,35

*Tarkoittaa tilastollisesti merkitsevää 5 prosentin tasolla.

Teimme kaksi erilaista mallia. Ensimmäisessä selitettiin volyymin vuosimuutosta volyymin ja uusien tilausten edellisten kolmen kuukauden vuosimuutoksilla. Toisessa mallissa selitettiin liikevaihdon vuosimuutosta, liikevaihdon, uusien tilausten, tuotannon ja varaston edellisten kolmen kuukauden vuosimuutoksilla.

Tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia yritystason datasta ei löytynyt kummallakaan mallilla. Tämä oli odotettavaa visuaalisten tarkastelujen perusteella. Yhtenä synä lienee uusien tilausten hajonta; esimerkiksi yritystason tilaukset kirjataan silloin kun ne saadaan. Tämä aiheuttaa suurta vaihtelua. Telakan miljardin euron laivatilaus kirjataan kokonaisuudessaan sopimuksen allekirjoitushetkenä, mutta valmistus tapahtuu noin vuoden aikana ja liikevaihtokin kertyy osatuloutusten perusteella.

Toimialatasolla yhteys tilausten ja myynnin välillä

Yritystason tarkastelun lisäksi tarkasteltiin toimialatason (kaksinumerotason)

Tervetullut tutkimus, tulos ei yllätä

Nordean ekonomisti Pasi Sorjonen on ilahtunut Kari Raution ja Atte Lintilän selvityksestä ”muun muassa sen vuoksi että me normikäyttäjät emme pääse muokkaamaan dataa samalla tavalla kuin Tilastokeskus. Meidän olisi hankala tuollaista harjoitusta tehdä.”

Tutkimuksen tuloksia Sorjonen ei pidä kovin yllättävinä. ”Uudet tilaukset on haastava sarja, kun suuret ja pienet tilaukset niputetaan samaan ja tuotannon kesto voi vaihdella paljon, kuten tekstissäkin todetaan.”

”Itse seuraamme tilauksia eniten siitä näkökulmasta, että onko havaittavissa trendin vahvistumista tai heikkenemistä”, Sorjonen sanoo ja toteaa, että tilausten liittäminen tuotantoon on jo vaikeaa. ”Lisäksi hintojen muutokset tuovat oman haasteensa tilausten tulkintaan.”

Teollisuuden liikevaihtoa Sorjonen ei juuri seuraa, koska se julkaistaan melko myöhään. ”Tilaukset ja teollisuustuotanto sekä sitten Tullin vientiluvut ovat kova kolmikko.”

NORDEA

Kauppätieteiden tohtori Pasi Sorjonen ennustaa työksen Suomen talouden kehitystä.

indeksipisteiden vuosimuutoksia. Tarkastelu tehtiin teollisuustuotannon, teollisuuden uusien tilauksien ja teollisuuden liikevaihtotietojen kesken.

Kaksinumerotason toimialoja, joilta vertailutietoja löytyi, oli kymmenkunta. Varastotilasto jätettiin tässä vaiheessa pois, koska sitä tuotetaan vain päätoimialoilta. Samoin telakkateollisuuden toimiala jouduttiin jättämään tarkastelun ulkopuolelle uusien tilausten suuren vaihtelun vuoksi.

Toimialoittaisista tarkasteluista löytyi yhteyttä teollisuuden uusien tilauksien ja myynnin välillä. Vahvinta yhteys uusien tilausten ja tuotannon ja myynnin välillä on kahden kuukauden viiveellä (taulukot 1 & 2).

Taulukosta 1 nähdään, että liikevaihdon kehitys itse ennustaa tulevaa liikevaihtoa parhaiten. Uudet tilaukset tuovat malliin hieman lisäinformaatiota. Edellisten kuukausien tuotanto sen sijaan ei näytä selittävän liikevaihtoa toimialatasolla.

Kun malliin jätetään pelkästään uudet tilaukset, on mallin selitysaste hieman pienempi kuin jos mukana ovat

myös liikevaihdon ja tuotannon edeltävien kuukausien vuosimuutokset. Tästä voidaan päätellä, että uudet tilaukset ennakoivat liikevaihtoa, mutta paras ennuste liikevaihdolle saadaan, kun malleissa on mukana liikevaihdon oma edellisten kuukausien kehitys.

Malleihin otettiin mukaan aluksi jokaisesta muuttujasta kuukausittaiset vuosimuutokset edeltävältä puolelta vuodelta. Tästä huomattiin, että riippuvuutta yli neljän kuukauden viiveellä ei ole. Tästä syystä yli neljän kuukauden viiveellä olevat muuttujat jätettiin pois analyysistä ja malliin jätettiin vain lyhemällä viiveellä lasketut vuosimuutokset.

Parhaiten tulevaa tuotantoa ennustaa tämän hetken tuotanto

Taulukko 2:sta voidaan päätellä sama tuotannon osalta kuin edellä taulukosta 1 pääteltiin liikevaihdon osalta. Edellisten kuukausien tuotanto ennakoivat tuotantoa parhaiten, mutta myös uusien tilausten yhteys kahden kuukauden viiveellä on tilastollisesti merkitsevä.

Mallien selitysasteet ovat nyt hieman pienemmät kuin liikevaihtoa ennustaessa, joten riippuvuusasteet eivät ole niin voimakkaita. Tähän saattaa myös osittain vaikuttaa se, että liikevaihto lasketaan kokonaisaineiston perusteella, kun taas volyyymi ja uudet tilaukset lasketaan otoksen perusteella. Otoksesta aiheutuva epävarmuus tuo oman epävarmuutensa myös riippuvuuksien arviointiin.

Ennakointia kahden kuukauden viiveellä

Yritystasolla uusien tilausten, tuotannon, varaston ja liikevaihdon välillä on nähtävissä yhteyksiä yksittäisten yritysten osalta. Varsinaisia, kaikkia yrityksiä koskevia säännöllisyyksiä on yritystasolta vaikea löytää.

Sen sijaan toimialatasolla voidaan havaita, että uudet tilaukset ennakoivat tuotantoa ja liikevaihtoa, erityisesti kahden kuukauden viiveellä. Tuotannon ja liikevaihdon välillä selkeää yhteyttä ei ollut havaittavissa toimialatasollakaan. ■

ATRO ANDERSSON

Pientalorakentamisen lasku taittunut – omatoimirakentaminen hiipuu

Liiketaloudellinen rakentaminen kasvattaa osuuttaan pientalomarkkinoilla. Liiketaloudellisen ja omatoimisen pientalorakentamisen trendit ovat poikenneet toisistaan vuodesta 2015 alkaen.

Pientaloteollisuus ry (PTT) uutisoi vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen suhdannekatsauksessaan jäsenyritystensä omakotitalotoimitusten määrän olevan kasvussa. Omakotitalotoimitusten määrä kasvoi 11 prosenttia vuositasolla ja alan näkymät arvioidaan myönteisiksi. Myös Valtiovarainministeriön johtaman rakennusalan suhdanneryhmän Rakentaminen 2017–2018 –katsauksen mukaan pientalorakentamisen lasku olisi hiljalleen tasoittumassa.

Tarkastelen tässä artikkelissa pientalorakentamisen suhdannekehitystä rakennus- ja asuntotuotantotilaston perusaineiston avulla. Käyttämäni aineisto koostuu kuntien rakennusvalvontaviranomaisten Väestökisterikeskukselle toimittamista ilmoituksista rakennusluvanvaraisista rakennushankkeista ja rakennusvaiheista.

Tarkastelen pelkästään uusia rakennuksia eli aineistossa ei ole mukana rakennusten laajennuksia tai uudestaan rakentamiseen verrattavia hankkeita.

Kuviossa 1 on esitetty aloitettujen uusien pientalojen (kpl) liukuva vuosisumma¹. Aloitusten perusteella pientalorakentamisessa näkyy kasvun merkkejä ja toukokuusta 2016 toukokuuhun 2017 aloitusten vuosisumma onkin kasvanut noin 7 prosenttia.

Nykytilanne on kuitenkin kaukana tarkasteluajanjakson huippulukemista. Vuonna 2007 aloitusten vuosisumma oli jopa 15 000 kappaletta ja vielä vuonna 2011 saavutettiin noin 11 000 kappaleen lukemia. Toukokuun 2017 vastaava lukema on noin 6 300 kappaletta. Tuorein aineisto kuitenkin tukee Valtiovarainministeriön suhdanneryhmän arviota; vuodesta 2012 jatkunut pientalorakentamisen hiipuminen näyttää taittuneen.

¹ Esimerkiksi toukokuun 2017 liukuva vuosisumma muodostetaan laskemalla yhteen toukokuun 2017 havainto sekä 11 edellistä kuukausihavaintoa.

Liiketaloudellinen rakentaminen kasvussa

Pientalorakentamista kokonaisuutena tarkastellessa on kuitenkin hyvä huomioida se, että ammattimaisen ja omatoimisen rakentamisen trendit voivat poiketa toisistaan. Rakennusten pääasiallista rakentajaa tarkastelemalla saa pientalorakentamisen tilasta Suomessa monipuolisemman kuvan.

Käyttämäni aineiston perusteella voidaan osittain tutkia näitä eroja, sillä rakennushankeilmoitusta (RH1) koskevalla lomakkeella kysytään myös rakennuksen pääasiallista rakentajaa, joka voi olla joko liiketaloudellinen tai muu.

Lomakkeen täyttöohjeissa todetaan: Liiketaloudellinen rakentaminen merkitään rakentajaksi silloin, kun suurin osa rakentamistyöstä teetetään ulkopuolisella rakentajalla kuten esimerkiksi työkunta, kirvesmiesryhmä, urakoitsija. Muu rakentaminen merkitään rakenta-

SHUTTERSTOCK

jaksi silloin, kun suurin osa rakentamis-työstä tehdään omatoimisesti.

Kuviosta 2 näemme, että pientalojen liiketaloudellinen rakentaminen on lähtenyt selvään kasvuun vuonna 2015. Vuoden 2016 toukokuusta vuoden 2017 toukokuuhun liiketaloudellisen rakentamisen aloitusten vuosisumma on kasvanut lähes 22 prosenttia. Tällä hetkellä lähestytäänkin jo 2010-luvun huippua, joka saavutettiin toukokuussa 2011.

Koko tarkasteluajanjaksolla pientalojen liiketaloudellisen rakentamisen huippu koettiin ennen finanssikriisiä maaliskuussa 2006, johon verrattuna nyt liikutaan noin 30 prosenttia matalammalla tasolla. Liiketaloudellinen pientalorakentaminen on siis toipunut finanssikriisistä nopeammin kuin koko pientalorakentaminen.

Omatoiminen rakentaminen jatkaa hiipumistaan

Sen sijaan omatoimisen pientalorakentamisen, siis hankkeiden joiden pääraakentajaksi on merkitty ”muu”, aloituksissa ei näy vastaavia kasvun merkkejä.

Toukokuusta 2016 toukokuuhun 2017 aloitusten vuosisumma on pienentynyt noin 3 prosenttia. Kuten kuviosta 3 näemme, omatoimisen pientalorakentamisen trendi on jatkunut laskevana vuodesta 2011 alkaen.

Omatoimisen pientalorakentamisen vuosisumman uusin havainto on lähes 60 prosenttia pienempi kuin 2010-luvun huippulukema, joka saavutettiin lokakuussa 2010. Vilkkainta omatoimisen pientalorakentamisen aikaa elettiin juuri ennen finanssikriisiä. Tarkasteluajanjakson huipulla käytiin vuonna 2007, jolloin aloitusten vuosisumma oli yli 11 000 kappaletta. Näistä lukemista aloitukset ovat laskeneet alle kolmannekseen.

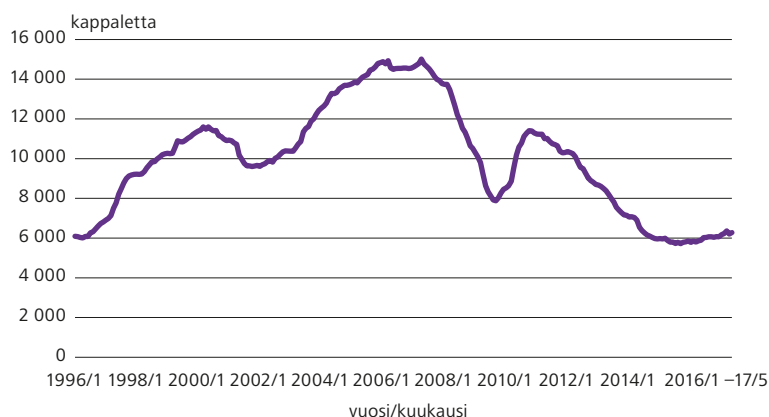
Liiketaloudellisen ja omatoimisen pientalorakentamisen trendit ovat siis vuodesta 2015 alkaen kulkeneet eri suuntiin.

Liiketaloudellinen ja omatoiminen lähestyvät toisiaan

Kuvioista voidaan myös huomata, että pientaloja rakennetaan kuitenkin omatoimisesti enemmän kuin liiketaloudellisesti.

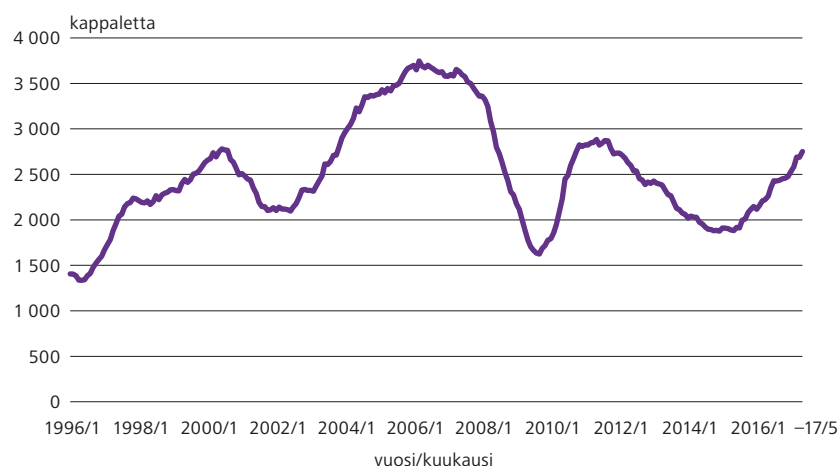
Liiketaloudellisen pientalorakentamisen osuus aineistossa onkin selvästi pienempi kuin arviot valmisosatalo- ▶

KUVIO 1. Erillisten pientalojen aloitusten (rakennusten kappalemäärä) liukuva vuosisumma 1995/1 – 2017/5

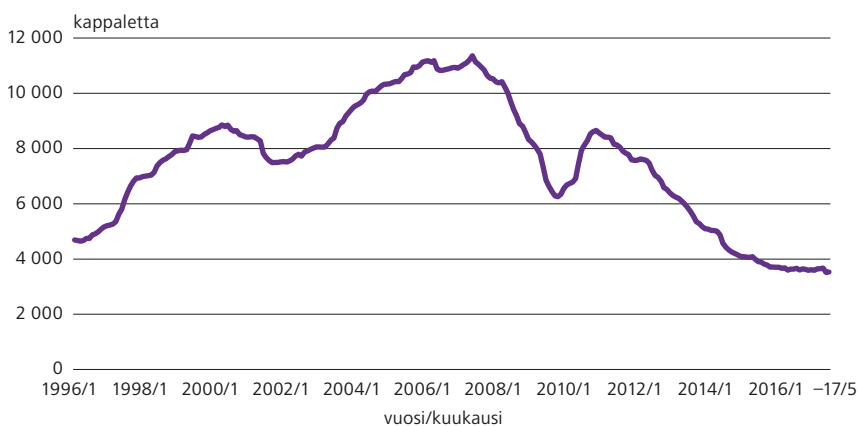
Lähde: Tilastokeskus, rakennus- ja asuntotuotantotilasto

KUVIO 2. Erillisten pientalojen aloitusten liukuva vuosisumma (rakennusten kappalemäärä), pääraakentajana liiketaloudellinen 1995/1 – 2017/5

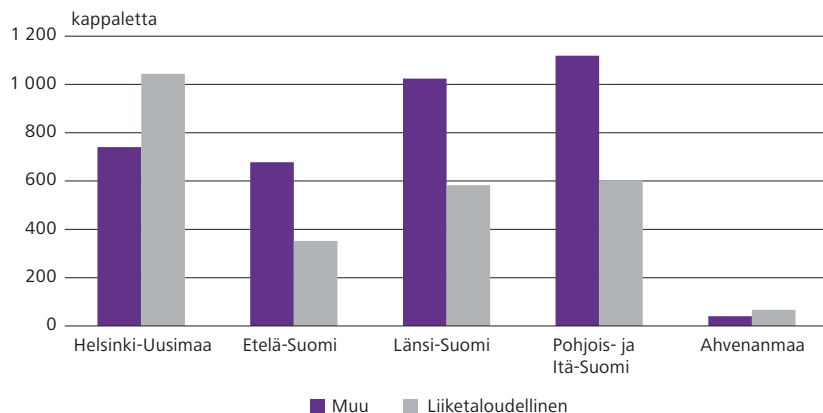
Lähde: Tilastokeskus, rakennus- ja asuntotuotantotilasto

KUVIO 3. Erillisten pientalojen aloitukset (rakennusten kappalemäärä) pääraakentajana muu (omatoiminen) 1995/1 – 2017/5

Lähde: Tilastokeskus, rakennus- ja asuntotuotantotilasto

KUVIO 4. Liiketaloudellisen ja omatoimisen pientalorakentamisen aloitukset suuralueittain (2017 tammi–toukokuun liukuvien vuosisummien keskiarvo, rakennusten kappalemäärä)

Lähde: Tilastokeskus, rakennus- ja asuntotuotantotilasto

jen markkinaosuuksista². Jos talotoimitus kattaa esimerkiksi 30 prosenttia rakennushankkeen kokonaiskustannuksista ja talo rakennetaan omatoimisesti loppuun, oletettavasti hankkeen päärajaksi merkitään ”muu”.

Täysin omatoiminen pientalorakentaminen saattaa siis olla vähentynyt jopa enemmän kuin aloitusten vuosisumman kehitys antaa ymmärtää. Tähän johtopäätökseen päästään, jos oletetaan valmisosatalojen, joiden päärajana on muu, rakentamisen olevan liiketaloudellisen rakentamisen tapaan kasvussa. Valitettavasti tarkempaa tietoa ei ainakaan tästä aineistosta ole saatavilla.

Lisäksi näyttää siltä, että liiketaloudellinen ja omatoiminen rakentaminen lähestyvät toisiaan rakennusten kappalemäärillä mitattuna. Vielä ennen finanssikriisiä omatoimisen pientalorakentamisen vuosisumma oli kolminkertainen verrattuna liiketaloudelliseen. Tuoreimpien lukemien välinen ero on enää alle 30 prosenttia. Liiketaloudellinen pientalorakentaminen siis kasvattaa osuuttaan koko pientalorakentamisesta.

Uudellamaalla suositaan liiketaloudellista

Kuviossa 4 on eritelty liiketaloudellisen ja omatoimisen (muu) pientalorakentamisen aloituksia suuralueittain (NUTS 2 -alueittain). Aloitusten määrää on mitattu vuoden 2017 tammi–toukokuun liukuvien vuosisummien keskiarvolla.

Helsinki-Uusimaa on poikkeuksellinen alue siinä mielessä, että liiketaloudellisen pientalorakentamisen aloitukset ylittävät omatoimisten aloitusten määrän. Helsinki-Uudellamaalla myös rakennetaan aineiston perusteella selvästi eniten pientaloja liiketaloudellisesti.

Huomionarvoista on myös se, että kaikilla muilla Manner-Suomen alueilla omatoimisen pientalorakentamisen määrä on yhä selvästi liiketaloudellista suurempaa. Eniten omatoimista pientalorakentamista on aineiston perusteella Pohjois- ja Itä-Suomessa, eikä Länsi-Suomikaan jää kauas. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen yritystilastot -yksikössä.

Komentoi verkossa tietotrendit.stat.fi

JULKAISTU VERKOSSA
7.8.2017

² Valmisosatalo tarkoittaa sellaista rakentamista, missä talotoimittaja rakentaa talon osin valmiiksi, mutta joka rakennetaan omatoimisesti loppuun. Valmistalo taas tarkoittaa niin sanottua avaimet käteen -rakentamista, jossa talo rakennetaan talotoimittajan toimesta muuttovalmiiksi.

Esimerkiksi PTT ry:n suhdannekatsauksessa arvioidaan valmisosatalorakentamisen (oletettavasti sisältäen myös valmistalorakentamisen) osuudeksi kaikista omakotitalojen aloituksista 70–75 prosenttia.

JOSE LAHTINEN

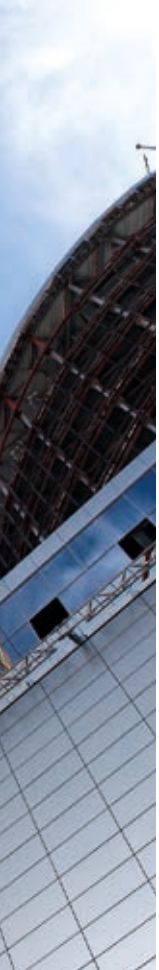
Asuinkerrostaloja vauhdilla, muu talonrakentaminen vaihtelee

Pientalorakentamisen vasta heräilessä horroksesta asuinrakentamisella menee yleisesti lujaa. Kehitystä selittää kerrostalorakentamisen poikkeuksellisen pitkään jatkunut vahva kasvu.

Viime heinäkuussa julkistettiin toukokuun 2017 tiedot rakennusluvan saaneiden asuntojen lukumääristä, ja kolmen kuukauden liukuvalla summalla mitattuna asuinrakentaminen saavutti tilastohistorian korkeimman tason.

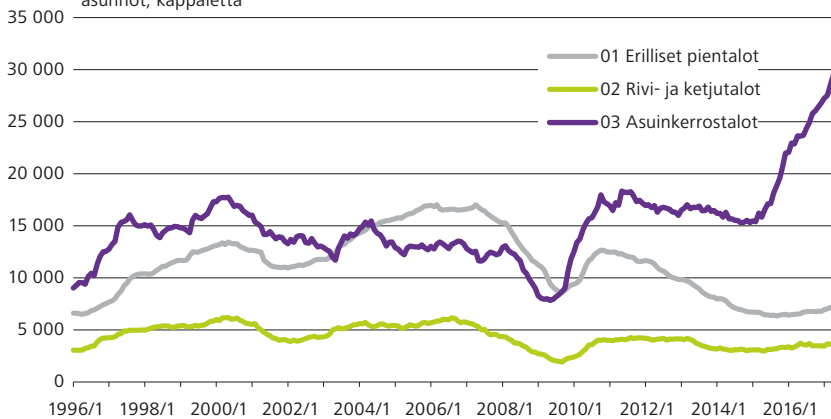
Aiemmin lähelle vastaavia lukumääriä on ylletty kesällä 2005. Pääkaupunkiseudun kerrostalohankkeisiin myönnetty rakennuslupakuutiot kattavat lähes 30 prosenttia koko Suomen asuinrakennuksille myönnetyistä rakennuslupakuutioista. Koko Suomen kerrostalohankkeista pääkaupunkiseudun hankkeet kattavat 46 prosenttia.

Myönnetty rakennusluvut näkyvät

PIXHILL

KUVIO 1. Asuinrakentamisen asuntoaloitusten liukuva vuosisumma 1996/1 – 2017/5
asunnot, kappaletta

Lähde: Tilastokeskus, rakennus- ja asuntotuotanto

viiveellä myös aloitettujen rakennushankkeiden määrässä. Myös asuntoaloituksissa on viime aikoina rikottu ennätyksiä (kuvio 1). Vuoden 2015 alusta alkanut vahva kasvutrendi on jatkunut jo kolmatta vuotta.

Rakentamisen suhdanteita ennakoivat tahot¹ ovat ennustaneet asuinrakentamisen kääntyvän laskuun lähiaikoina.

Kun tarkastellaan talotyypeittäin hankkealoitusten tilavuuksien liukuvia vuosisummia, myös muissa kuin asuinrakentamisen talotyypeissä kehitys on ollut pääosin positiivista parin viime vuoden aikana liike- ja toimistorakennuksia lukuun ottamatta.

Myönnettyjen lupakuutioiden osalta kehitys on kuitenkin viime aikoina tasaantunut ja paikoin kääntynyt laskuun

1 www.rakennuslehti.fi/2017/08

(kuvio 2). Erityisesti maatalousrakennusten lupakuutiomäärät ovat selvästi pienentyneet viimeisen vuoden aikana.

Myös vapaa-ajan rakennusten² sekä muiden rakennusten kehitys on ollut trendinomaisesti laskeva jo pidemmän aikaa. Julkisten palvelurakennusten³ kehitys on tasaantunut, kuten on jokseenkin myös liike- ja toimistorakennusten.

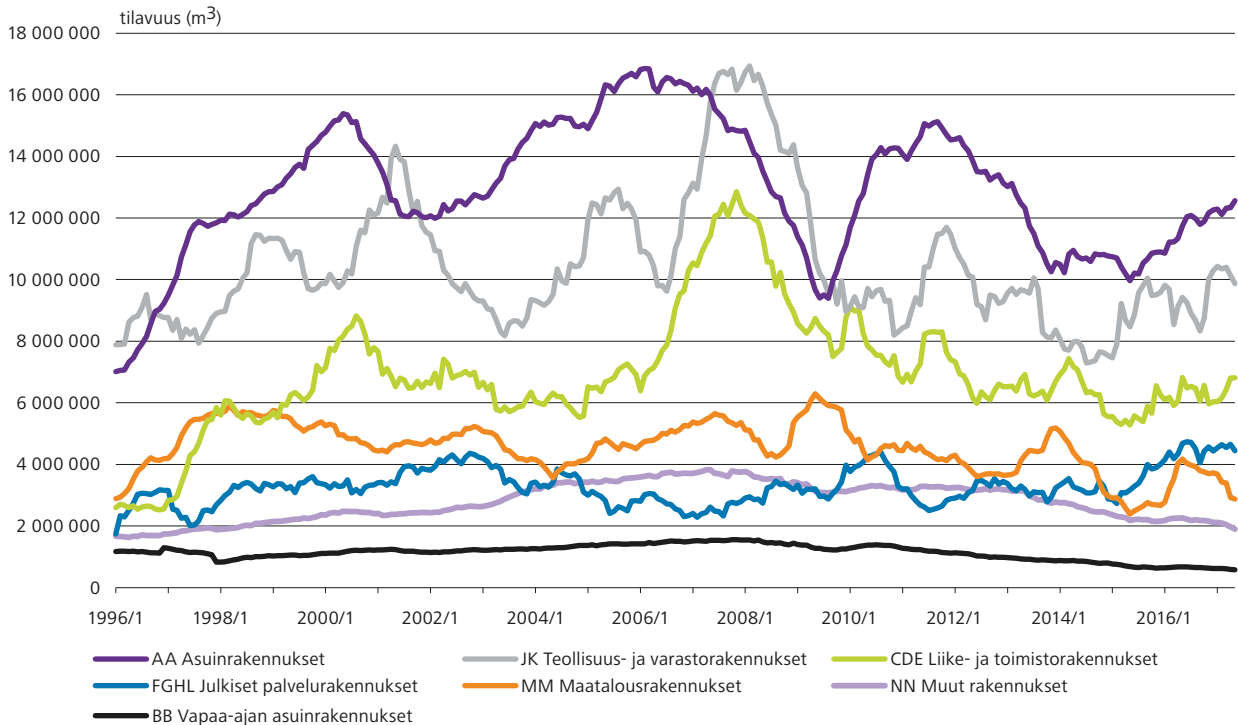
Teollisuus- ja varastorakennuksissa vaihtelu on suurta ja erityisesti suuret rakennushankkeet voivat aiheuttaa tilavuussummaan heilahduksia. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen yritystilastot -yksikössä.

2 Muihin rakennuksiin luetaan saunarakennukset, talousrakennukset (asuinrakennusten talousrakennukset ja autotallit, työmaiden jne. henkilöstö- ja sosiaalitalarakennukset) sekä muualle luokittelemattomat rakennukset (Rakennusluokitus 1994).

3 Julkisiin palvelurakennuksiin luetaan hoitoalan rakennukset, kokoontumisrakennukset, opetusrakennukset ja palo- ja pelastustoimen rakennukset (Rakennusluokitus 1994).

KUVIO 2. Myönnetty rakennuslupakuutiot talotyypeittäin, liukuva vuosisumma 1996/1 – 2017/5

Lähde: Tilastokeskus, rakennus- ja asuntotuotanto

MERJA KILJUNEN & JARKKO NIEMISTÖ

Kuntosalibisneksessä vain harva yritys on rautaa

Kuntoilubuumi on kasvattanut vauhdilla alan yritystoimintaa viime vuosina. Yritysten joukko on kirjava ja vaihtuvuus nopeaa.

Suomen on viime vuosina vallannut kuntoilubuumi, ja terveelliseen elämäntapaan liittyvät palvelut ovat saaneet mediassa runsaasti huomiota. Osansa ovat saaneet myös kuntokeskukset, joiden määrä on viime vuosina lisääntynyt voimakkaasti.

Kuntokeskusten toiminta on lähes tuplaantunut vuodesta 2008 vuoteen 2015 mennessä niin yritysten lukumäärällä, henkilöstömäärällä kuin liikevaihdollakin mitattuna. Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan kuntokeskusten toimialalla oli 426 yritystä vuonna 2015 ja ne työllistivät yli 1800 henkilöä. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli lähes 200 miljoonaa euroa. (Taulukko 1)

Vuonna 2015 yhdessä toimipisteessä toimivia yrityksiä oli 410, loppuilla 16 yrityksellä oli toimipaikkoja yhteensä 84. Liikuntapalveluja on tarjolla eri puolilla Suomea, mutta toiminta keskittyi pääasiassa väkirikkeisiin kaupunkeihin. Näiden lisäksi tarjontaa löytyi toki myös pienemmissä kunnissa.

U. ÖSTLUND

Oma toimialaluokka vuodesta 2008

Toimialaluokituksen uudistuksen yhteydessä vuonna 2008 kuntokeskussille muodostettiin oma toimialaluokka TOL 93130 Kuntokeskukset. Tätä ennen kuntokeskukset sisältyivät luokituksessa useaan eri urheilualan toimialaluokkaan.

Oheisessa taulukossa ovat toimialan suurimmat yritykset henkilöstömäärällä (henkilötyövuosina) mitattuna vuonna 2015:

YRITYS	HENKILÖSTÖ- MÄÄRÄ
Fysioline Fressi Oy	243
SATS Finland Oy	81
Fitness24Seven Oy	38
Kuntokumppanit Oy	32
Forever Helsinki Oy	29
Pop Liikuntastudiot Oy	29
Forever Matinkylä Oy	24
Forever Varisto Oy	22
Forever Hiekkaharju Oy	22
Go Go Express Oy	21

Lähde: Tilastokeskus, yritysrekisteri

Osakeyhtiö on toimialan yleisin yrittäjämuoto (taulukko 2). Yksityisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä henkilöyhtiöiden kuten kommandiittiyhtiöiden osuus alan yrityksistä oli noin 17 prosenttia ja liikevaihdosta vain 3 prosenttia vuonna 2015. Osakeyhtiöiden osuus toimialalla on merkittävää, joten jatkossa tarkastelemme toimialan kehitystä osakeyhtiöiden tilinpäätöslukujen perusteella.

Markkinoilla on tarjolla hyvin erihintaisia kuntokeskuksia. Halvimpiin kuntokeskuksiin pääsee alle 30 eurolla kuukaudessa, joskin näille kuntokeskuksille on tyypillistä suppea palvelutarjonta, joka toisille riittää.

Laajemman palveluvalikoiman kuntokeskuksissa asiakas pääsee itse räätälöimään haluamansa palvelukokonaisuuden. Valituista kuntosalij- ja ryhmäliikuntapalveluista riippuen, hinnat vaihtelevat tyypillisesti 60 ja 100 euron välillä kuukaudessa. Kun asiakas täydentää palveluitaan esimerkiksi personal trainerin palveluilla, hintaa tulee lisää useista satasta jopa tuhansiin euroihin saakka.

TAULUKKO 1. Yritysten lukumäärä, henkilöstö ja liikevaihto 2008–2015

	YRITYSTEN LKM	HENKILÖSTÖN LKM	LIKEVAIHTO MILJ. EUROA
2008	221	1 055	92
2009	267	1 242	113
2010	284	1 363	121
2011	311	1 500	134
2012	341	1 487	148
2013	353	1 677	162
2014	388	1 631	184
2015	426	1 807	198

Lähde: Tilastokeskus, rakenne- ja tilinpäätöstilasto

TAULUKKO 2. Kuntokeskusten yritysanta vuonna 2015

	YRITYSTEN LKM	HENKILÖSTÖN LKM	LIKEVAIHTO MILJ. E
Osakeyhtiöt	352	1748	192
Muut yritykset	74	59	6
Yhteensä	426	1807	198

Lähde: Tilastokeskus, rakenne- ja tilinpäätöstilasto

TAULUKKO 3. Kuntokeskusten keskimääräinen kulurakenne vuonna 2015, senttiä

Tuotot yhteensä	100
Ostot	-9
Ulkopuoliset palvelut	-3
Henkilöstökulut	-31
Liiketoiminnan muut kulut	-47
KÄYTTÖKATE	9
Poistot	-5
LIIKETULOS	4
Rahoitustuotot ja -kulut	-2
NETTOTULOS	2

Lähde: Tilastokeskus, rakenne- ja tilinpäätöstilasto

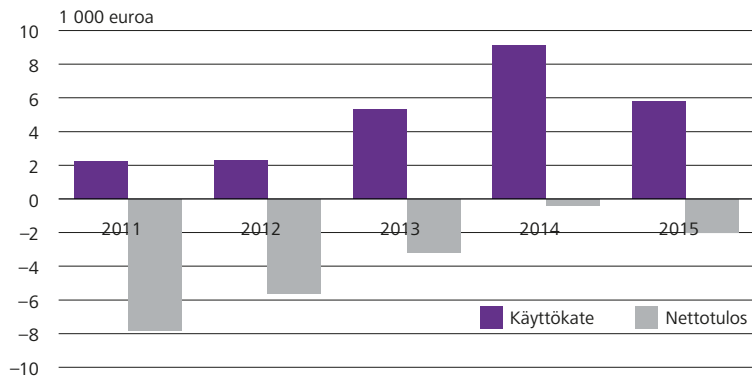
Kulurakenne syö kannattavuutta

Yritystoiminta liikunnan parissa selvästi kiinnostaa, mutta on haastavaa. Toimialan yritysjoukko on elänyt vuosien aikana voimakkaasti. Samalla kun alalle on tullut paljon uusia yrityksiä, toisia on lähtenyt pois. Osin alalta poistumiseen liittyy liikepääoman puute.

Liikepääomaa tarvitaan juoksevien kulujen kuten henkilöstökulujen, vuok-

rakulujen, leasingmaksujen ja erilaisten tarvikkehankintojen rahoittamiseen. Etenkin yksinyrittäjälle toimialan raskas kulurakenne on haastava. Yrittäjällä pitää olla myös markkinointiosaamista asiakkaiden ja tulovirtojen saamiseksi. Jos tulovirta ei toimi, ei tulosta synny. Vuonna 2015 yhdestä kuntokeskukselle maksettavasta eurosta jäi keskimäärin yrittäjälle tulosta vain kaksi senttiä (taulukko 3).

KUVIO 1. Osakeyhtiöiden käyttökateen ja nettotuloksen mediaanit

Lähde: Tilastokeskus, rakenne- ja tilinpäätöstilasto

TAULUKKO 4. Top 10 -yritysten tunnuslukuja, mediaani

	2013	2014	2015
Henkilöstön lukumäärä	22	23	27
Liikevaihto milj.euroa	2,5	2,9	4
Käyttökateprosentti	15	16	16
Nettotulosprosentti	9	13	10

Lähde: Tilastokeskus, rakenne- ja tilinpäätöstilasto

Kulut painoivat yritysten tulosta vuonna 2015. Toimialan osakeyhtiöistä noin 39 prosentilla jo käyttökate oli negatiivinen. Eikä nettotuloskaan pysynyt plussan puolella (kuvio 1). Ketkä alalla sitten pärjäsivät ja ketkä korjasivat potin?

Top 10 hallitsee alaa...

Toimialan liikevaihdolla mitattuna kymmenen suurimman yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto oli 82 miljoonaa euroa vuonna 2015. Niiden osuus koko toimialan liikevaihdosta sekä henkilöstömäärästä oli noin 40 prosenttia. Toimipaikkoja kärkijoukon yrityksillä oli yhteensä 58. Pääkaupunkiseudun lisäksi kärkijoukko palveli asiakkaita muun muassa Turussa, Tampereella ja Jyväskylässä.

Kymmenen suurimman yrityksen palvelutarjonta on erittäin monipuolista, ja sitä on saatavilla lähes kellon ympäri. Treeniä tarjotaan ryhmissä, verkossa ja personal trainerin kanssa. Palvelut on tuotettu eri asiakasryhmille kuten aloittelijoille, ryhmäliikkuville, kehonrakentajille, laihduttajille, perheille ja yrityksille.

Liikunnan lisäksi kuntokeskukset tarjoavat runsaasti erilaisia oheispalveluja kuten fysioterapia- ja hierontapalveluita, unohtamatta hengähdystaukoa infrapunasauunassa sekä lastenhoitoa. Kuntosalit tarjoavat myös ilmaisia parkkipaikkoja asiakkailleen.

Yritykset panostavat toiminnassaan palveluun, laatuun ja asiakaskunnan hemmotteluun, ja perinteinen kuntosalipalvelu on muuttunut liikunta- ja hyvin-

TOIMIALAN TULOS OLI KÄYTÄNNÖSSÄ KÄRKIKYMMENIKÖN VARASSA.

vointipalveluiksi. Investointi on tuottanut tulosta, sillä liiketoiminta on erittäin kannattavaa ja kärkijoukon tulostulokset ovat hyvällä tasolla (taulukko 4).

...mutta onhan niitä muitakin

Kymmenen suurimman yrityksen lisäksi löytyi noin 50 kuntokeskusta, joiden tuloskehitys on viime vuosina ollut hyvä. Suurin osa näistä yrityksistä toimii muualla kuin pääkaupunkiseudulla, minkä lisäksi joukko koostui vakiintuneemmista toimijoista. Liikevaihdon mediaani kasvoi noin 300 000 eurosta liki 400 000 euroon vuodesta 2013 vuoteen 2015. Samaan aikaan käyttökate- ja nettotulosprosentin mediaanit olivat lähes Top 10 -tasolla.

Vaikka toisiakin menestyjiä löytyy, toimialan tulos oli käytännössä kärkikymmenikön varassa. Esimerkiksi euro-määräisestä käyttökatekertymästä vuonna 2015 kärkijoukon osuus oli peräti 75 prosenttia.

Jatkuuko Top 10 -yritysten menestys? Tilastokeskuksen suhdannetietojen mukaan toimialan liikevaihdon kasvu jatkui vuonna 2016, joten kysyntää alan palveluille riitti edelleen. Entä nouseeko pienten yritysten joukosta uusia haastajia kärkijoukolle?

Tilastokeskus julkistaa myöhemmin syksyllä ennakkotietoja yritystoiminnan kehityksestä vuodelta 2016. Päivitämme lokakuussa kuntokeskusten ennakkotiedot Tieto&trendit-blogissa. ■

Kirjoittajat toimivat yliaktuaareina Tilastokeskuksen yritystilastot-yksikössä.

TILASTOKESKUS KOULUTTAA

SYKSYN 2017 KURSSITARJONTAA:

SUHDANNEKEHITYKSEN HERKÄT TIETOLÄHTEET 5.10.2017

Kurssilla perehdytään Suomen kansantalouden kehitykseen ja siihen, mitä tuoreimmat tilastot kertovat talouden viimeaikaisista muutoksista eri toimialoilla. Kurssi antaa myös tietoa tilastollisista menetelmistä, joilla tilastoaineistosta pyritään tunnistamaan talouden syklisyyden eri vaiheita ja erityisesti talouden taitekohtia.

AJANKOHTAISTA ASUNTOMARKKINOILTA 12.10.2017

Kurssilla saadaan tietoa asuntomarkkinoiden ajankohtaisesta tilanteesta, asuntorakentamisen volyyymistä, asuntojen hinta- ja vuokragehityksestä sekä asuntokaupan vilkkaudesta. Tule kuulemaan, mitä Tilastokeskuksen tilastot kertovat asuntomarkkinoiden nykytilasta ja keskustelemaan, miltä tulevaisuus näyttää.

RAHAVIRRRAT SUOMEN KANSANTALOUDESSA 25.10.2017

Kurssilla tarkastellaan rahavirtoja ja rahoitusrakenteita ja niiden vaikutusta koko talouteen. Miten rahatalouden vaikeudet heijastuivat nopeasti reaalityöelämään. Millainen yhteys vallitsee rahatalouden ja kulutuksen sekä rahatalouden ja tuotannon välillä? Mitkä ovat rahatalouden vaikutukset kaupankäyntiin, vientiin ja tuontiin?

MUUTOS TYÖMARKKINOILLA – KEITÄ SE KOSKEE JA MITEN? 31.10.2017

Kurssilla saadaan tietoa työmarkkinoiden ajankohtaisesta tilanteesta sekä aikasarjoista. Kurssilla saadaan tietoa myös ikääntyneiden työmarkkinatilanteen muutoksista,

työaikojen muutoksesta, naisten ja miesten työhön osallistumisesta, nuorten työmarkkina-asettoitumisesta, erilaisista työsuhdetyypeistä sekä työelämän muutostrendien merkityksestä tutkimuksen näkökulmasta.

MITEN KÄYTÄN INDEKSEJÄ 16.11.2017

Kurssilla perehdytään indeksien perusteisiin, muodostamistapaan ja käyttöön. Tutuiksi tulevat myös indekseillä laskemisen periaatteet ja oikean indeksien valinta oikeaan tilanteeseen.

MAAHANMUUTTAJAIN TYÖLLISTYMINEN JA KOTOUTUMINEN TILASTOISSA – SEMINAARI 21.11.2017

Seminaari antaa hyödyllistä tietoa kaikille maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten parissa työskenteleville. Se tarjoaa myös tuhdin tietopakettien kaikille, jotka haluavat saada tilastoihin perustuvaa tietoa maahanmuuttajien työllistymisestä, kotoutumisesta, elinoloista ja hyvinvoinnista.

Kurssit järjestetään pääosin tapahtumatalo Bankissa, Unioninkatu 22, Helsinki

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme:
TILASTOKESKUS.FI/KOULUTUSPALVELUT

Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. 029 551 3681

PERUSTIETOJA TILASTOISTA JA NIIDEN
KÄYTTÖMAHDOLLISUUKSISTA – TUTUSTU
TILASTOKOULUUN **TILASTOKOULU.STAT.FI**

TUULA HEKKINEN

ARNO KOTRO

Uusi oppilasarviointi jättää hämmennyksen valtaan

ARVIOINTI EI NIMITTÄIN
AVAUDU ALAN
PROFESSORILLEKAAN.

Pakko myöntää: tunsin pienen kateuden vih-laisun. Vietimme kesää perheen kanssa kiertämällä Suomea, ja tulihan siinä sukulaisasiiteillä puhuttua vähän kouluasioitakin.

Kuulin, että monin paikoin alakouluissa annetaan vielä numeroita – nehan on nyttemmin demonisoitu. Lapset olivat numeroarviointiin tyytyväisiä ja vanhemmat hyvin kartalla siitä, miten lapsilla koulussa menee.

Samaa ei voi sanoa niistä vanhemmista, joiden lapset käyvät pääkaupungin edistyksellisiä alakouluja. Näissä kärkikouluissa on kokonaan luovuttu numeroista, ja tilalle tarjotaan ”monipuolista sanallista arviointia”.

Se kuulostaa hyvältä, mutta todellisuus on kovin epämääräinen. Kun vanhemmilta kysyy, miten lapsen koulu menee, vastaus voi olla ”enpä oikein tiedä”.

Tuli hämmäntynyt olo, kun selasin eräänkin neljäsluokkalaisen saamaa tuhtia arviointinivaskaa. Päällimmäisenä oli perinteinen todistus, mutta sen infoarvo jäi lähelle nollaa: kaikkien oppiaineiden kohdalla luki ykskantaan ”hyväksytty”. (Oppiaineistakin muuten halutaan pian eroon.)

Uteliaana selasin eteenpäin. Taulukoissa lueteltiin korkealentoisesti toinen toistaan hienompia asioita, ja opettajan ja oppilaan rasteja näkyi siellä täällä, mutten saanut selvää, missä kaikkialla rukseja olisi tarkoitus olla. Joissain taulukoissa oli pelkkiä oppilaan itsarviointirukseja, joissain vain opettajan rasteja, joissain molempia.

Osa taulukoista oli kumulatiivisia, osa ei, ja osa oudosti jotain siltä väliltä. Ei-kumulatiivisessa, erillisiä taitoja listaavassa ruudukossa oli rasti kohdassa ”osaan kuvailla havaintojani ja keskustella niistä”

mutta ei kohdassa ”osaan tehdä havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista sekä taiteesta”. Miten voi kuvailla havaintoja, jos ei osaa tehdä niitä?

Entä onko ihan tästä maailmasta, että kymmenvuotiasta pyydetään vastaamaan kyllä tai ei väitteeseen ”osaan tulkita kuvallisen vaikuttamisen keinoja tekijän ja katsojan näkökulmasta”? Siinä ei ollut rastia. Olikohan tavoitteena, että olisi? En tiedä, prujuista ei selvinnyt.

Peruskoulun opetussuunnitelmastakaan ei juuri ole apua, koska se on ristiintaulukoituine ”tavoitteineen”, ”sisältöalueineen” ja ”laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteineen” sellainen sekamelska, ettei erkkikään ota selvää, millä vuosiluokalla olisi tarkoitus oppia mitään.

Oma lukunsa on sitten vielä arviointipumaskan virastojargon: ”Tilannetietoisuus – tilanteeseen sopiva toiminta ja esiintyminen koulussa, verkostoissa ja koulun ulkopuolella valmistavat lapsia itsenäisten ratkaisujen ja valintojen tekemiseen.” Olikohan byrokraattien tilannetietoisuus nyt aivan kohdallaan?

Ei voi mitään: koko nivaskassa on vahva seminaarisämpylän maku.

Arviointitaulukoiden – virallisesti ”rubriikki- en” – äärellä tuli tyhmä olo pelkältä maisteripohjalta ja alle parinkymmenen vuoden opettajakokemuksella. Onneksi tuttavapiiristä löytyy nuorehko oppimisen tutkimuksen professori, ei muuta kuin soitto hänelle.

Tutkimme yhdessä pumaskaa. Vika ei sittenkään ollut minussa, arviointi ei nimittäin avaudu alan professorillekaan. Hän ei saanut selvää, mitkä olivat tavoitteet ja kuinka hyvin ne oli saavutettu.

Kiinnitämme huomiota siihen, että taulukoissa näkyy pyrkimys kumulatiivisuuteen, mutta siihen ei ole päästy, ja ne on vieläpä täytetty kummallisesti. Ei esimerkiksi käy järkeen, että välillä kumulatiivisista asteikoista löytyy useita rasteja ja välissä on tyhjää.

Myös tärkeysjärjestys mietitytti professoria. Musiikin opiskelussa korkein taito on se, että ”otan huomioon musisointi- ja ääniympäristön turvallisuuden”. Toisaalta ympäristöopissa nelosluokkalaiselta edellytetään jo ennen korkeinta osaamistasoa, että ”osaan suunnitella tutkimusasetelmia”.

Siihen ei taida pystyä moni yliopisto-opiskelijakaan.

Jos tilanne on kohtuuton ja turhauttava oppilaille ja heidän vanhemmilleen, ei tämä kivaa ole opettajallekaan, ja myötätuntoni on hänen puolellaan. Voin kuvitella, että epäloogisten ja abstraktien taulukoiden täyttäminen on tuonut harmaita hiuksia, eikä niiden antaman informaation määrä ole missään suhteessa nähtyyn vaivaan. Niin, nivaskan luettuana ei pysty vastaamaan kysymykseen, meneekö lapsella koulu hyvin vai

NYT NÄYTTÄÄ SILTÄ, ETTÄ NUMEROISTA LUOPUMISEN HUONOT PUOLET PAINAVAT ENEMMÄN KUIN HYÖDYT.

huonosti. Eikä se anna tietoa, mitä voisi tehdä oppimisen tehostamiseksi.

Yksi ongelma kouluteoreetikkojen oivalluksissa on sekin, että pitäisi arvioida lähinnä ”oppimisprosesseja”. Enää ei ole kuulemma niin väliä, mikä on ”lopputuotos”. Esimerkiksi sellaiset kokeet, jotka mittaavat, onko asiat opittu, ovat vanhanaikaisia.

Tuo on vähän kummaa ajattelua. Kyllä opetuksella pitää olla selvät konkreettiset tavoitteet, ja on oppilaidenkin kannalta mielekästä ja motivoivaa, että niiden saavuttamista mitataan ymmärrettävästi. Työelämässäkin on tavoitteita: kun naputtelen tätä tekstiä, kolumnin tilannut toimittaja on ajatteluprosessia enemmän kiinnostunut siitä, että kelvollinen lopputulos lävähää sähköpostiin määräaikaan mennessä.

Lopuksi pitää potkaista pari olkiukkoargumentia nurin. Ei, en kuulu niihin joiden mukaan ennen kaikki oli paremmin. Ei ollut. Suomi on nyt jokseenkin joka suhteessa paljon parempi paikka kuin koskaan ennen. Koulu myös, ja ehkä varsinkin se.

Mutta se ei tarkoita, että joka ikinen uudistus olisi hyvä vain siksi, että se on jotain erilaista kuin entinen. Kaikki uudistukset ja innovaattorien ai-voitukset pitää panna viileästi puntariin ja miettiä niiden hyvät ja huonot puolet, vaikka miten olisi vallalla itsetarkoituksellisen muutoksen ideologia. Nyt näyttää siltä, että numeroista luopumisen huonot puolet painavat enemmän kuin hyödyt.

Sitä paitsi miksi ylisummaan pitää ajatella mustavalkoisesti, joko-tai-henkeen? Ehdotukseni on, että käytetään numeroarviointia vaikka neljänneltä luokalta lähtien ja arvosanan kylkeen kirjoitetaan selkosuomella sanallista palautetta varsinkin siitä, miten voisi vielä petrata osaamista. Sanallista arviointiahan sitä paitsi annetaan matkan varrella koko ajan.

Mutta onhan siinä tietty riskinsä, jos radikaali uudistus jätetään tekemättä. Joku ei ehkä pääsekään suomalaisen koululaitoksen historiaan reformin isänä, ja saattaa siinä jokunen opetusneuvoksen tittelikin jäädä jakamatta. Ja mistä riittää kopäiväistä puuhaa kaikille kehityskonsulteille? ■

KIRJOITTAJA ON FILOSOFIAN
JA PSYKOLOGIAN OPETTAJA.

SHUTTERSTOCK

Kilpailukykyksopimuksella (kiky) tarkoitetaan työmarkkinakeskusjärjestöjen vuonna 2016 neuvottelemaa sopimusta, jonka tarkoitus on parantaa suomalaisten yritysten kustannuskilpailukykyä. Kikyllä pyritään vaikuttamaan erityisesti lyhyen aikavälin kilpailukykyyn, jonka keskeisiä tekijöitä ovat työn hinta, energian ja muiden väli tuotteiden hinnat, valuuttakurssit sekä erilaiset yritysten toimintaan kohdistetut verot ja tuet (Maliranta 2014, 8).

Perinteisesti Suomessa lyhyen aikavälin kilpailukykyongelmiin on haettu ratkaisua vaikuttamalla valuuttakursseihin eli devalvoimalla rahan arvoa. Eurojärjestelmässä Suomella ei kuitenkaan ole samaa rahapoliittista liikkumavaraa kuin aiemmin, joten reaalisten valuuttakurssien ja kustannuskilpailukykyyn parantaminen tapahtuu lyhyellä aikavälillä työn hintaa laskemalla.

Kikyn taustalla olleet arviot kustannuskilpailukykyyn heikkenemisestä ja yksikkötyökustannusten¹ kasvusta suhteessa kauppakumppanimaihin

¹ Yksikkötyökustannuksissa huomioidaan työvoimakulujen kehitys arvonlisäyksen volyymin kehitykseen.

HENRI LUKKARINEN

Kikyn tuoma työajan lisäys jakautuu epätasaisesti

Osana kilpailukykyksopimusta sovittiin 24 tunnin lisäyksestä palkansaajien työaikoihin. Työaikojen lisäys on kuitenkin toteutettu hyvin vaihtelevasti eri toimialoilla ja työnantajasektoreilla. Yksityisellä sektorilla paikallisen sopimisen rooli on korostunut työaikojen muutoksissa: joka toinen yksityisen sektorin palkansaaja ilmoitti jääneensä työajan lisäysten ulkopuolella. Työajan lisäykset ovatkin kohdentuneet erityisesti julkisen sektorin työntekijöille.

ovat liikkuneet 10–15 prosentin välillä (Kajanoja 2015). Valtiovarainministeriön (2016) laskelmien mukaan tehty kilpailukyky sopimus kaventaa tätä eroa 4 prosenttia, parantaa työllisyyttä n. 35 000 hengellä ja vahvistaa julkista taloutta n. 600 miljoonaa euroa suhteessa perusuraan.

Toteutuneista työajan muutoksista ensimmäiset tiedot

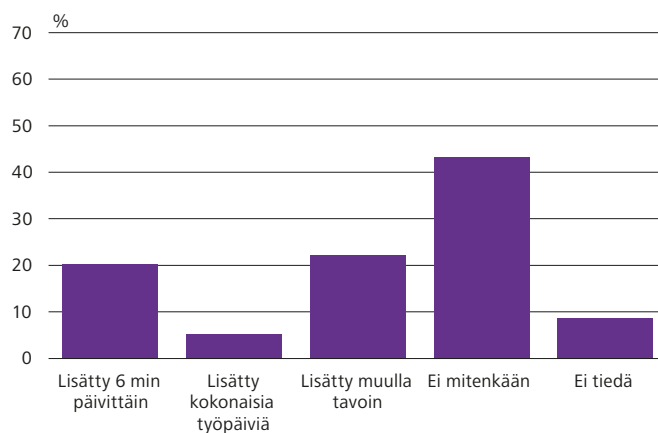
Sisällöllisesti kilpailukyky sopimuksella jatkettiin työ- ja virkaehtosopimuksia 12 kuukaudella vuoden 2017 alusta alkaen. Kikyn myötä kaikkien työntekijöiden vuosityöaikaan lisätään 24 tuntia ilman, että tämä nostaa työntekijöiden palkkoja. Tämän on laskettu alentavan yksityisen sektorin yksikkötyökustannuksia 1,5 prosenttia (VM 2016). Lisäksi kikyssä osa kaikkien työnantajien sosiaaliturvamaksuista siirrettiin työntekijöiden maksettavaksi. Julkisella sektorilla myös leikataan 30 prosenttia työntekijöiden lomarahoja vuosina 2017–2019. Samalla sovittiin palkkojen nollakorotuksista.

Tämän lisäksi kikyssä sovittiin paikallisen sopimisen kehittämisestä ja asetettiin työehtosopimusiin kriisilausekkeita, jotka mahdollistavat sopimusten avaamisen poikkeuksellisista taloudellisista syistä. Teoreettisesti kilpailukyky sopimus kattaa noin 90 prosenttia palkansaajista ja merkittävämpiä sopimuksesta poisjääneitä aloja ovat elintarvikeala, kuljetusala ja rakennusala. (kts. esim. <https://www.sak.fi/ajankohtaista/neuvottelutilanne>).

Pääsääntöisesti työehtosopimusten mukaista työaika pidennetään joko lisäämällä päivittäistä työaika 6 minuuttia tai viikoittaista työaika 30 minuuttia, lisäämällä kokonaisia työpäiviä, pidentämällä joitain työpäiviä muutamilla tunneilla, leikkaamalla työaikalajoja tai tekemällä muutoksia lomakertymiin. Kuitenkin keskeinen rooli kikyn mukaisessa työaikojen lisäämisessä on muutoksista sopiminen paikallisella tasolla, jolloin voidaan sopia myös työehtosopimuksista poikkeavalla tavalla. (kts. esim. <https://www.sak.fi/ajankohtaista/neuvottelutilanne/liittojen-neuvottelutulokset>).

Toteutuneista työajan muutoksista ei ole aiemmin ollut saatavilla kattavaa tietoa. Esillä on ollut vain karkeita arvioita vaikutuksista, joita on kerätty mm. luottamusmiehille esitetyillä kyselyillä. Osana Tilastokeskuksen työvoimatutkimusta kysyttiin vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä työllisiltä kilpailukyky sopimuksen vaikutuksista heidän työaikoihinsa. Työvoimatutkimukseen vastasi huhti-kesäkuussa noin 12 400 palkansaajaa. Tulokset on korotettu vastaamaan osuuksia kaikista palkansaajista. Näiden tulosten kautta on mahdollista hahmottaa tarkemmin, miten kilpailukyky sopimuksen mukainen työaikojen lisääminen on toteutunut.

KUVIO 1. Työajan lisäys kaikki palkansaajat, 2. vuosineljännes 2017

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

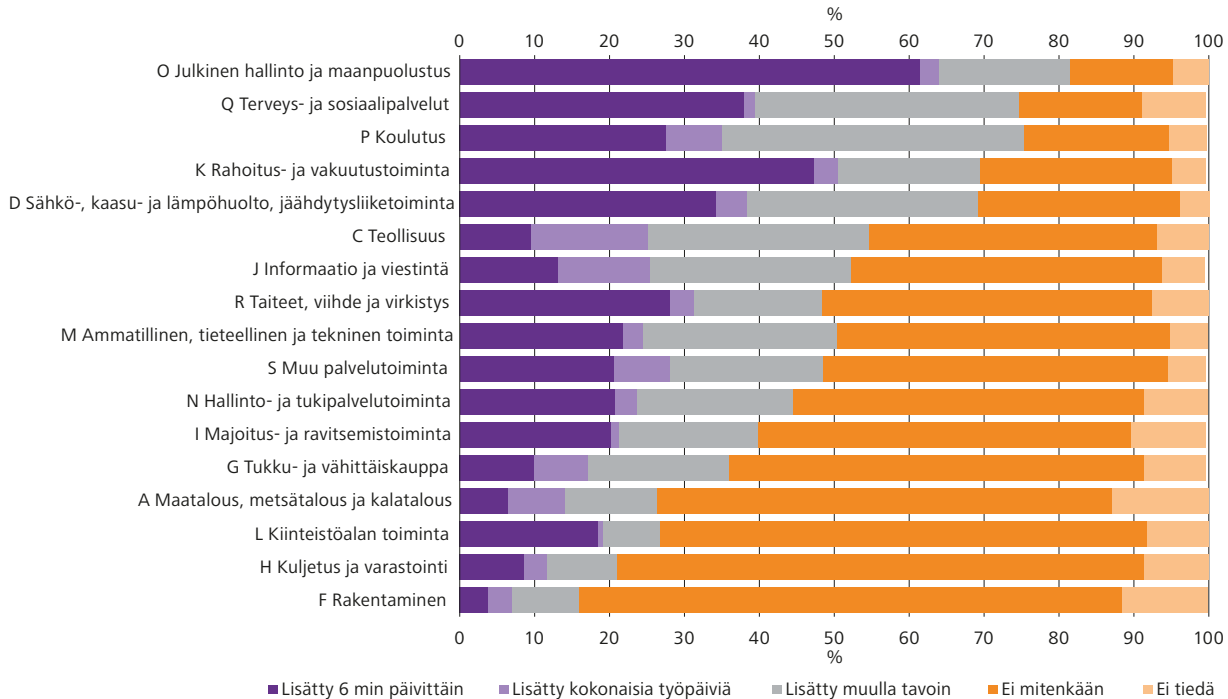
Sopimus vaikuttaa vaihtelevasti eri aloilla

Kilpailukyky sopimuksen teoreettinen kattavuus on noin 90 prosenttia palkansaajista. Työvoimatutkimuksen tuloksista kuitenkin havaitaan, että työajan lisäyksien osalta tästä tavoitteesta on jäänyt varsin kauas. Kaikista palkansaajista (2 161 000 vuoden 2017 toisella neljänneksellä) 43 prosenttia² ilmoitti, ettei kilpailukyky sopimus ole vaikuttanut mitenkään työaikoihin. Niillä palkansaajilla, jotka ilmoittivat työaikojen pidentyneen, on muutos toteutettu pääsääntöisesti lisäämällä päivittäistä työaika 6 minuuttia (20 %) tai leikkaamalla saldoja tai pidentämällä yksittäisiä työpäiviä (22 %). Vain 5 prosenttia ilmoitti työajan pidentymisen tapahtuneen kokonaisia työpäiviä lisäämällä. Kaikista palkansaajista vajaa 9 prosenttia ei osannut sanoa, miten kiky on vaikuttanut omaan työaikaan.

Osa-aikaisilla palkansaajilla (328 000 vuoden 2017 toisella neljänneksellä) työaikojen lisäykset eivät ole olleet kovin yleisiä, vaikka myös osa-aikaisten palkansaajien pitäisi olla mukana kikyssä. Osa-aikaisista palkansaajista 65 prosenttia ilmoitti,

² Prosentit pyöristetty tasalukuihin.

KUVIO 2. Työajan lisäys kokoaikaiset palkansaajat, toimialat (tol 2008), 2. vuosineljännes 2017

Kaikkien toimialojen tietoja ei voida julkaista liian pienien vastauseriänsä vuoksi.
Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

ettei työaikoja ollut muutettu mitenkään. Osa-aikaisille palkansaajille oli myös epäselvää kiky vaikutukset omiin työaikoihin (Ei tiedä -vastanneita 15 %), mikä osaltaan voi indikoida siitä, ettei kiky mukaisia muutoksia työajoissa ole sovellettu kovin kattavasti osa-aikaisten palkansaajien kohdalla.

Kilpailukykysovimuksen toteutus vaihtelee varsin paljon eri toimialoilla. Keskeisimmällä ventialalla eli teollisuudessa kokonaisten työpäivien lisääminen työaikaan on ollut yleisempää kuin muilla toimialoilla. Teollisuudessa 16 prosenttia koko-aikaisten palkansaajien työajan pidentymisestä on toteutettu lisäämällä kokonaisia työpäiviä, mikä osaltaan heijastelee teollisuudessa usein käytössä olevaa vuorotyöjärjestelmää.

Palveluviennin merkittäväällä toimialalla eli informaatio- ja viestintäalalla kokonaisia työpäiviä on lisätty 12 prosentilla koko-aikaista palkansaajista. Tällä toimialalla kilpailukykysovimuksen toteutus on ollut varsin monipuolista ja eri toteutustavat ovat olleet käytössä keskimääräistä kattavammin.

Useimmin työaikoja on lisätty ”muulla tavoin” (25 % koko-aikaista palkansaajista). Tähän vastauskategoriaan kuuluu varsin monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja kuten saldojen leikkaukset, yksittäisten työpäivien pidentäminen tai mahdolliset muutokset lomapäivissä. Kaikkein yleisimmän näin on vastattu koulutuksen toimialalla, jos-

sa 40 prosenttia koko-aikaista palkansaajista ilmoitti tämän vastausvaihtoehdon. Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuollossa, teollisuudessa sekä terveys- ja sosiaalipalveluissa noin kolmannes koko-aikaista palkansaajista ilmoitti kyseisen toteutustavan.

Julkisessa hallinnossa ja maanpuolustuksessa selkeästi suurin osuus koko-aikaisten palkansaajien työaikojen muutoksista on toteutettu lisäämällä päivittäistä työaika 6 minuuttia (62 %). Kuuden minuutin päivittäisen työajan lisäys on ollut yleisin tapa toteuttaa kiky myös rahoitus ja vakuutustoiminnassa (47 %), terveys- ja sosiaalipalveluissa (38 %) sekä sähkö-, kaasu- ja lämpöhuollossa (34 %). Reilu viidesosa koko-aikaista palkansaajista majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa, hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa, koulutuksessa, taiteissa ja viihdeissä sekä muussa palvelutoiminnassa, ilmoitti työajan pidentyneen 6 minuutilla päivässä.

Paikallinen sopiminen korostunut yksityisellä sektorilla

Toimialojen tarkastelu viittaa siihen, että useilla toimialoilla, joissa kiky mukainen neuvottelutulos on lisätty työehtosopimuksiin, on paikallisella tasolla päädytty tekemään tästä poikkeava ratkaisu.

Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuollossa, rahoitus- ja va-
kuutustoiminnassa, julkisessa hallinnossa ja maan-
puolustuksessa, koulutuksessa sekä terveys- ja so-
siaalipalveluissa on yleisimmin tehty kikyn mukai-
nen työaikojen lisäys. Näillä toimialoilla noin 70
prosenttia kokoaikaisista palkansaajista ilmoitti, et-
tä heidän työaikaansa on lisätty kikyn myötä.

Muilla toimialoilla, jotka ovat kikyssä muka-
na, yli 40 prosenttia kokoaikaisista palkansaajista
on jäänyt työaikojen lisäyksen ulkopuolelle. Kiky-
n ulkopuolelle jääneillä aloilla³ (rakentaminen
72 % sekä kuljetus ja varastointi ala 70 %) tämä
osuus on kuitenkin selvästi suurempi.

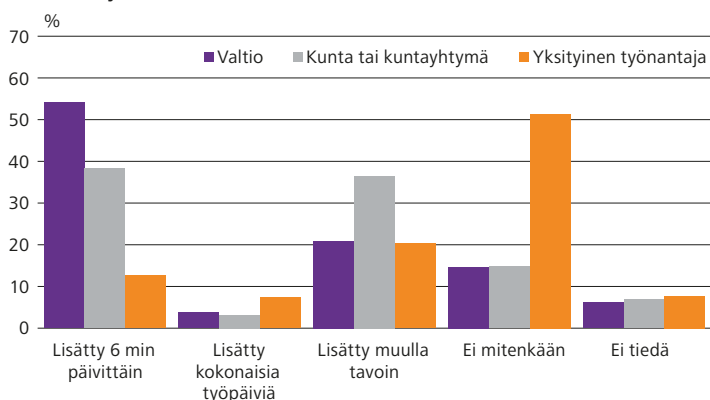
Paikallisen sopimisen merkitystä korostaa
myös kikyn toteutus eri työnantajasektoreiden
välillä. Näiden tulosten mukaan yksityisellä sek-
torilla on ollut selvästi julkista sektoria yleisem-
pää jättää tekemättä kikyn mukaiset työajan li-
säykset. Yksityisellä sektorilla 631 000 palkan-
saajaa eli yli 50 prosenttia sektorin kokoaikaisista
palkansaajista ilmoitti, ettei heidän työaikansa
ole muuttunut kikyn myötä. Valtiolla ja kunnissa
työskentelevistä kokoaikaisista palkansaajista
näin ilmoitti vain vajaa 15 prosenttia.

Yli puolella valtiolla työskentelevistä kokoai-
kaisista palkansaajista työaika oli pidennetty 6
minuuttia päivässä ja viidenneksellä palkansaajista
työaika oli lisätty saldoja leikkaamalla tai
yksittäisiä työpäiviä pidentämällä. Kunnilla nämä
toteutustavat ovat olleet lähes yhtä yleisiä.

Yksityisen sektorin ”ei mitenkään” -vastannei-
den osuus laskee 46 prosenttiin, jos kilpailuky-
kysopimuksen ulkopuolelle jääneet toimialat (rak-
entaminen sekä kuljetus- ja varastointi) jätetään
tarkastelusta pois. Tästä korjauksesta huolimatta,
yksityisen sektorin kokoaikaisten palkansaajien il-
moittamat työajan lisäykset ovat melko vähäisiä,
jos niitä verrataan julkisen sektorin tuloksiin. Eli
tältä osin kikyn ulkopuolelle jääneiden alojen vas-
tausosuudet eivät vaikuta kokoaikaisten palkan-
saajien vastaus tuloksiin kovin merkittävästi.

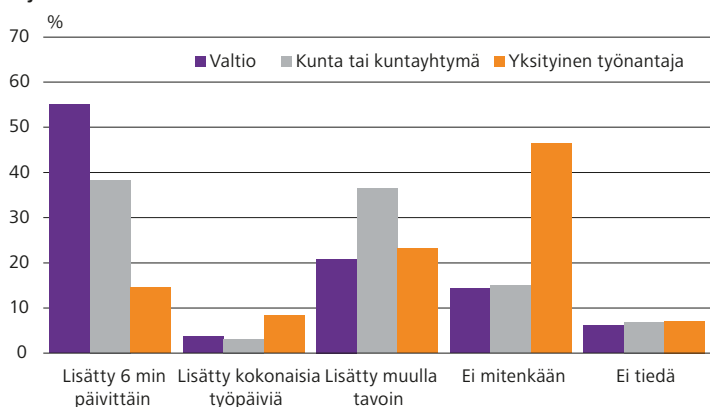
Kilpailukykyopimuksen työaikojen lisäyksen
kohdentumista julkiselle sektorille tukevat myös
säännöllisen viikkotyöajan tilastot. Vuoden 2017
toisella vuosineljänneksellä 39 tunnin viikkotyö-
aika tekevien määrä on lisääntynyt yli 200 000
palkansaajalla edellisvuodesta (taulukko 1). Jul-
kisen sektorin palkansaajien osuus tästä on noin
160 000 henkeä, josta kunta-alan palkansaajia
on noin 150 000 henkeä. Vastaavan suuruusluo-
kan muutoksia ei ole havaittavissa muissa yleisis-
sä viikkotyöajoissa.

KUVIO 3. Työajan lisäys työnantajasektorit, kokoaikaiset palkansaajat, 2. vuosineljännes 2017

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

KUVIO 4. Työajan lisäys työnantajasektorit, kokoaikaiset palkansaajat (rakentaminen sekä kuljetus ja varastointi ei mukana), 2. vuosineljännes 2017

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

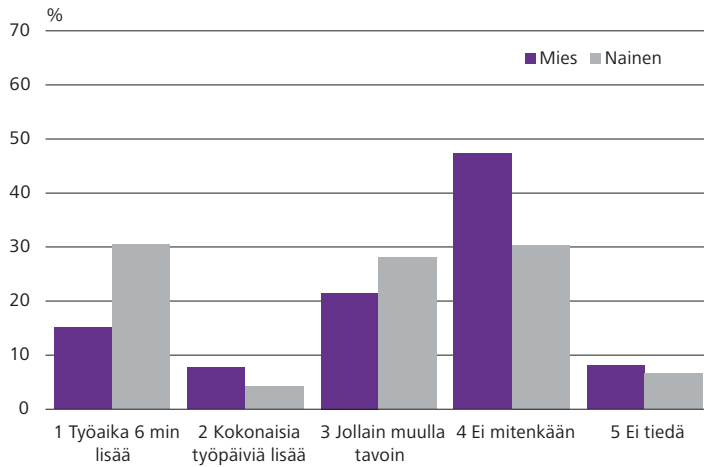
TAULUKKO 1. Kokoaikaisten palkansaajien määrät viikkotyötuntien mukaan, 2. vuosineljännes 2017

VIKKOTYÖTUNNIT	2016/II	% PALKANSAAJISTA	2017/II	% PALKANSAAJISTA
38	76 5000	42	622 000	34
39	17 000	1	220 000	12
40	517 000	29	509 000	28

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

³ Toimialaluokitus ja kyseisen alan työntekijäjärjestöt poikkeavat osittain toisistaan.

KUVIO 5. Työajan lisäys sukupuolen mukaan, kokoaikaiset palkansaajat, 2. vuosineljännes 2017

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Naisvaltaisilla aloilla työajan lisäys yleisempää

Työajan lisäykset ovat olleet yleisempiä naisilla kuin miehillä. Miehistä 47 prosenttia ilmoitti, ettei heidän työaikaansa ole lisätty, kun taas naisista näin ilmoitti vain 30 prosenttia. Ainoastaan työajan pidentäminen kokonaisia työpäiviä lisäämällä on ollut miesten kohdalla yleisempää kuin naisilla.

Tuloksia selittää joidenkin ammattien ja toimialojen vahva sukupuolijakauma. Esimerkiksi naisia on töissä julkisella sektorilla selvästi miehiä enemmän, kun taas teollisuudessa sekä kirkon ulkopuolelle jääneillä aloilla miesten osuus on naisia suurempi.

Erot tasaantuvatkin selvästi, kun tarkastellaan sektoreiden sisäisiä sukupuolijakaumia työaikojen lisäyksessä. Näin tapahtuu myös julkisen sektorin kokoaikaisien palkansaajien kohdalla ja erot työaikojen lisäyksissä sukupuolten välillä tasaantuvat oleellisesti. Kun tarkastellaan yksityisen sek-

Työajan lisäykset ovat olleet yleisempiä naisilla kuin miehillä.

SHUTTERSTOCK

torin kokoaikaisia palkansaajia ilman rakentamista sekä kuljetus- ja varastointialaa, katoavat sukupuolten väliset työajan lisäyksen erot lähes kokonaan. Työaikojen lisäyksen epätasainen jakautuminen sukupuolten välillä selittyikin suurelta osin jo aiemmin mainitulla toimialojen ja sektoreiden sukupuolittumisella.

Vain julkinen sektori lähellä asetettua tavoitetta

Työvoimatutkimuksen vuoden 2017 toista neljänestä koskevien tulosten mukaan kiky-sopimuksen vaikutus näkyy noin puolella kaikista palkansaajista ja noin 40 prosentilla yksityisen sektorin kokoaikaisista palkansaajista. Osa-aikaisista työntekijöistä vain 20 prosenttia ilmoitti työaikojen muuttuneen. Ainoastaan julkisen sektorin palkansaajien ilmoittamat työaikojen lisäykset (80 % palkansaajista) ovat lähellä kikyille asetettua tavoitetta.

Jos työaikoja on lisätty, on toteutus vaihdellut varsin paljon eri toimialoilla ja sektoreilla. Yleisimmin työaikoja on lisätty 6 minuutilla päivässä (20 %) tai jollain muulla keinoin (22 %). Huomattavasti harvinaisempaa on ollut lisätä kokonaisia työpäiviä työaikaan (5 %), vaikkakin tämä on ollut keskimääräistä yleisempää teollisuudessa (16 %) ja informaatio- ja viestintäalalla (12 %).

Tämän selvityksen perusteella ei voi tehdä kattavaa johtopäätöstä siitä, etteikö kilpailukyky-sopimuksella olisi ollut tilausta keskeisille viestintäaloille. Teollisuudessa sekä informaatio ja viestintäalalla työaikoja on lisätty yli 50 prosentilla kokoaikaisista palkansaajista, mikä on enemmän kuin yksityisellä sektorilla keskimäärin. Tämä viittaa siihen, että näillä aloilla on sovellettu aktiivisemmin kilpailukyky-sopimuksen mahdollistamaa työaikojen lisäystä.

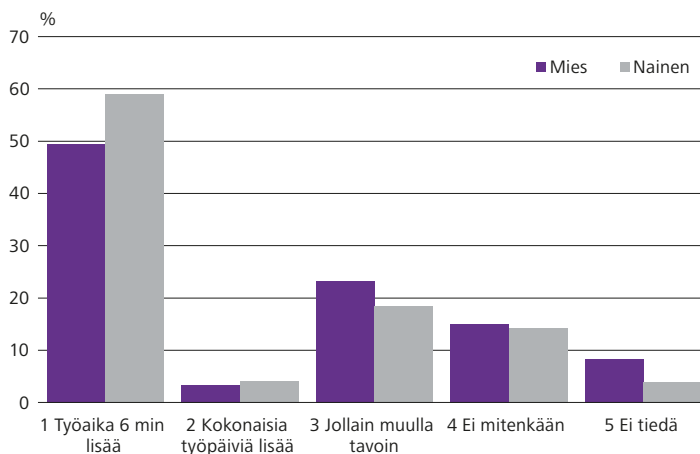
Tästä huolimatta vuodelle 2017 ennustettu, työaikojen lisäyksestä syntyvä 1,5 prosentin parannus Suomen yksityisen sektorin yksikkötyökustannuksissa ja kustannuskilpailukyvyssä (kts. VM 2016), voikin jäädä saavuttamatta näillä kilpailukyky-sopimuksen toteutusmäärillä. Kun ottaa huomioon myös 30 prosentin lomarahojen leikkaukset, on kilpailukyky-sopimus tämän selvityksen valossa kohdentunut suuremmalta osin julkisen sektorin työntekijöiden palkkoihin. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinolot -yksikössä.

Lähteet:

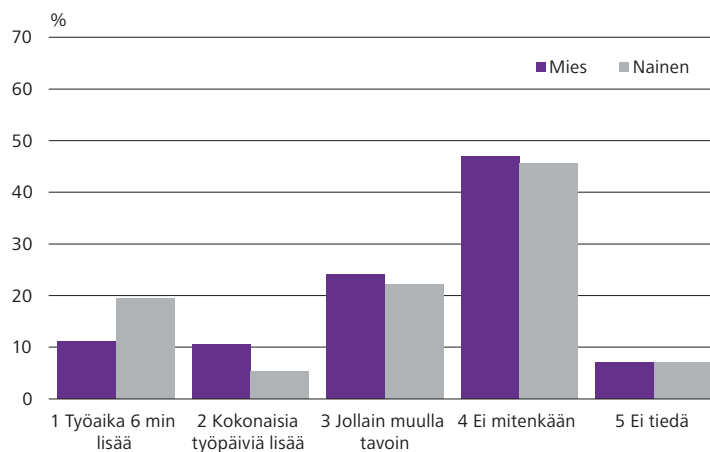
Kajanoja, Lauri (2015). *Kuinka paljon kustannuskilpailuvyyn pitäisi parantua.* (<https://>

KUVIO 6. Työajan lisäys sukupuolen mukaan, kokoaikaiset palkansaajat julkinen sektori, 2. vuosineljännes 2017

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

KUVIO 7. Työajan lisäys sukupuolen mukaan, kokoaikaiset palkansaajat yksityinen sektori (rakentaminen sekä kuljetus ja varastointi ei mukana), 2. vuosineljännes 2017

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

www.eurojatalous.fi/fi/2015/artikkelit/kuinka-paljon-kustannuskilpailuvyyn-pitaisi-parantua/

Maliranta, Mika (2014). *Kustannuskilpailukyky kasvumenestyksen ehtona. Mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa.* Helsinki: Taloustieto (ETLA B264)

Valtiovarainministeriö (2016). *Pika-arvio kilpailukyky-sopimuksen vaikutuksista.* Muistio 1.3.2016.

Kilpailukyky-sopimuksen sisältö: <https://www.sak.fi/ajankohtaista/neuvottelutilanne>
Tehdyt sopimukset: <https://www.sak.fi/ajankohtaista/neuvottelutilanne/liittojen-neuvottelutulokset>

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

Yksityisen sektorin ansiovertailu: Teollisuudessa palvelualoja isommat tienestit

Teollisuudessa työskentelevillä on säännönmukaisesti korkeammat ansiot kuin palvelualoilla. Vuonna 2016 palvelualoilla ansaittiin keskimäärin 17 prosenttia vähemmän kuin teollisuudessa. Palvelualojen mediaaniansiot olivat 2 978 euroa ja teollisuudessa 3 577 euroa kuukaudessa. Suurin osa eroista johtuu erilaisesta koulutus- ja ammattirakenteesta. Vertailutiedot koskevat kuukausipalkkaisia palkansaajia.

Yksityisen sektorin kuukausipalkkaiset määritellään kolmeen yleisimpään ryhmään: erityisasiantuntijoihin, asiantuntijoihin ja muihin¹. Vuonna 2016 erityisasiantuntijoiden mediaanipalkka oli palvelualoilla 4 142 euroa ja teollisuudessa 4 569 euroa kuukaudessa. Asiantuntijat ansaitsivat palvelualoilla 3 293 euroa ja teollisuudessa 3 536 euroa.

Muihin ammattiryhmiin luokiteltujen ansiot olivat palvelualoilla 2 434 ja teollisuudessa 2 786 euroa. Myös samaan yksittäiseen ammattiryhmään luokitellut tai saman koulutuksen suorittaneet ansaitsevat teollisuudessa keskimäärin enemmän kuin palvelualoilla.

Vertailu ei sisällä johtajien tai alkutuotannon toimialoilla työskentelevien ansioita, sillä yksityisen sektorin aineisto ei johtajien osalta ole täysin kattava. Tarkastelu perustuu vuoden 2016 tilastoaineistoon, joka kattaa 94 prosenttia yksityisen sektorin koko kuukausipalkka-aineistosta. Ansioita tarkasteltaessa on käytetty mediaaniansioita.

Palvelualoilla toimivista kuukausipalkkaisista reilu puolet (55 %) on naisia. Teollisuudessa naisten osuus on huomattavasti pienempi, alle kolmasosa (31 %). Naiset ansaitsivat palvelualoilla 81 prosenttia miesten ansioista ja teollisuusaloilla 84 prosenttia. Palvelualoilla miesten mediaanian-

sio oli 3 385 euroa ja naisten 2 728 euroa vuonna 2016. Teollisuudessa miesten mediaaniansiot olivat 3 766 ja naisilla 3 160 euroa.

Teollisuudessa korkeampi koulutus ja erilainen ammattirakenne

Yleisin koulutus yksityisen sektorin palvelualoilla toimivilla kuukausipalkkaisilla on keskiasteen tutkinto, joka on reilulla kolmanneksella (37 %). Teollisuuden kuukausipalkkaisilla yleisin koulutus on alempi korkeakoulututkinto, lähes kolmasosalla (31 %). Koulutusrakenne ei muilta osin eroa toisistaan merkittävästi.

Korkeakouluasteen tasoinen tutkinto eli vähintään ammattikorkeakoulututkinto on joka toisella teollisuuden kuukausipalkkaisista ja 40 prosentilla palvelualojen kuukausipalkkaisista. Teollisuusaloilla korkeampaan koulutustasoon vaikuttaa huomattavasti se, että teollisuusaloilla suuri osa palkansaajista, etenkin alemman tason koulutuksen suorittaneista, on tuntipalkkaisia.

Teollisuusalojen korkeammat palkat johtuvat osin erilaisesta koulutus- ja ammattirakenteesta. Saman koulutusasteen suorittaneiden palkat ovat säännönmukaisesti korkeammat teollisuudessa kuin palvelualoilla, joten kyse on alaan liittyvistä eroista. Esimerkiksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden ansiot olivat palvelualoilla 4 033 euroa ja teollisuudessa 4 471 euroa kuukaudessa. Keskiasteen suorittaneiden ansiot palvelualoilla olivat 2 527 ja teollisuudessa 3 057 euroa.

Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisilla miehillä on korkeampi koulutus kuin naisilla: miehistä 51 prosenttia ja naisista 46 prosenttia on suorittanut

¹ Muut-ryhmä sisältää yksityisen sektorin kuukausipalkkaiset, jotka on luokiteltu seuraaviin Ammattiluokitus 2010:n pääluokkiin: 4 Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät, 5 Palvelu- ja myyntityöntekijät, 6 Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym., 7 Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät, 8 Prosessi- ja kuljetustyöntekijät, 9 Muut työntekijät. Taulukon tiedoissa ei ole mukana myöskään johtajia.

Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisuista 74 prosenttia palvelualoilla

Jos yksityisen sektorin palkansaajat määritellään työnantajan päätoimialan mukaan, palvelualoilla on 520 588 eli 74 prosenttia kuukausipalkkaisuista yksityisen sektorin palkansaajista. Teollisuudessa kuukausipalkkaiset edustavat vähemmistöä, sillä heitä on vain 20 prosenttia, 142 859 henkilöä. Tämä johtuu siitä, että suuri osa työntekijöistä on tuntipalkkaisia.

Teollisuuteen on tässä määritelty seuraavien toimialojen kokoaikaiset kuukausipalkkaiset: (B) kaivostuotanto ja louhinta, (C) teollisuus, (D) Sähkö-, kaasun- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta, (E) Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätteenhuolto ja muu ympäristön puhtaanapito sekä (F) rakentaminen.

Muut toimialat on määritelty palvelualoihin, pois lukien maatalous, metsätalous ja kalatalous, jotka on jätetty tämän tarkastelun ulkopuolelle. Lisäksi tarkastelusta on jätetty ulkopuolelle ammattiryhmä 1 Johtajat, jonka tiedot tilastossa eivät ole täysin kattavat.

Tilastokeskuksella on tiedot yritysten päätoimialoista ja toimipaikkojen toimialoista. Tarkan toimialan mukainen tarkastelu on ongelmallista, sillä yritykset saattavat edustaa useaa eri toimialaa ja esimerkiksi päätoimiala voi vaihtua, vaikka yrityksen toiminta pysyisi pitkälti ennallaan.

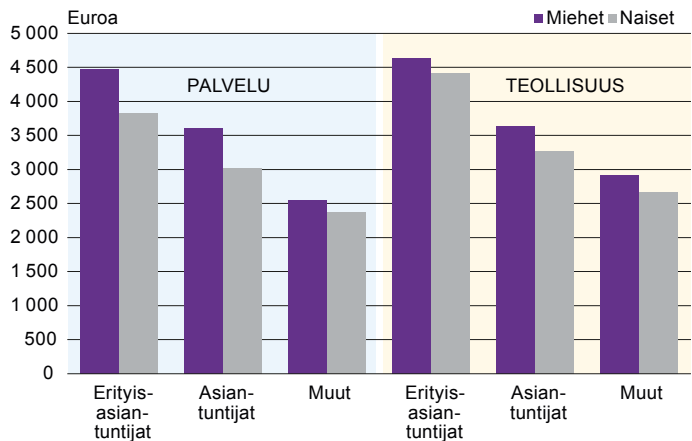
vähintään ammattikorkeakoulututkinnon. Miehillä on yleisimmin tekniikan alan ja naisilla kaupallisen ja yhteiskuntatieteellisen alan koulutus.

Tekniikan alan koulutus on tyypillisin teollisuuden toimialoilla, 58 prosentilla kuukausipalkkaisuista. Viidesosalla on kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus. Miehillä tekniikan alan koulutus on selvästi yleisempi (73 %) kuin naisilla (26 %). Lähes puolella naisista (45 %) on kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus.

Palvelualoilla koulutusaloittaiset erot ovat pienemmät. Lähes kolmasosalla (29 %) on kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus ja viidesosalla tekniikan koulutus (20 %). Myös palvelualoilla miehillä yleisin on tekniikan alan koulutus (38 %), kun taas naisilla kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus (36 %).

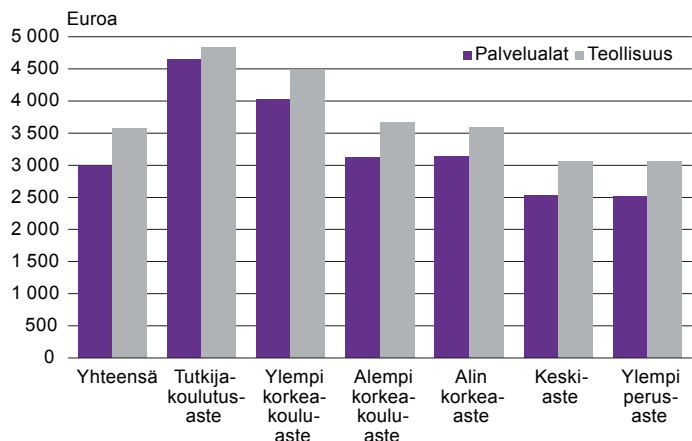
Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisuissa on paljon merkonomeja ja tradenomeja. Liiketalouden merkonomin opistotutkinnon suorittaneilla oli palvelualoilla 5 prosenttia pienemmät ansiot kuin teollisuudessa. Liiketalouden tradenomin AMK-tutkinnon suorittaneiden ansiot olivat 4 prosenttia pienemmät palvelualoilla vuonna 2016.

KUVIO 1. Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten säännöllisen työajan ansiot teollisuudessa ja palvelualoilla sukupuolen mukaan 2016

Lähde: Tilastokeskus, yksityisen sektorin kuukausipalkka-aineisto

KUVIO 2. Yksityisen sektorin palvelu- ja teollisuusalojen kuukausipalkkaisten mediaaniansiot koulutusasteen mukaan 2016

Lähde: Tilastokeskus, yksityisen sektorin kuukausipalkka-aineisto

Saman ammattiryhmän sisällä alakohtaisia eroja

Palvelu- ja teollisuusaloilla on palkkaeroja myös samaan ammattiluokituksen ryhmään luokiteltujen välillä. Esimerkiksi ammattiryhmään ”myyjät” luokitellut ansaitsivat 16 prosenttia vähemmän palvelualoilla kuin teollisuudessa.

Työtehtävissä on alakohtaisia eroja, jotka selittävät asiaa. Palvelualojen myyjistä suurin osa on vähittäiskaupan, kuten ruokakauppojen, kuukausipalkkaisia myyjiä. Teollisuustoimialojen myyjät työskentelevät useimmiten vaatteiden, ruokien ja juomien valmistuksen toimialoilla. Rakentamisen asiantuntijat ansaitsevat palvelualoilla ja teollisuudessa lähes saman verran. Palvelualoilla heitä on erityisesti arkkitehti- ja insinööripalvelujen toimialalla, kun taas teollisuudessa rakentamisen toimialoilla.

TAULUKKO 1. Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten ansioita palvelualoilla ja teollisuudessa vuonna 2016 tutkinnoittain

	LUKUMÄÄRÄ		MEDIAANIANSIOT/KK		PALKKAERO, %
	PALVELUALAT	TEOLLISUUS	PALVELUALAT	TEOLLISUUS	
Kaikki tutkinnot yhteensä	520 588	142 589	2 978	3 577	17
3011 Ylioppilastutkinto	36 076	6 233	2 867	3 132	8
3311 Liiketalouden perustutkinto (merkantti, merkonomi)	21 714	3 187	2 513	2 809	11
3811 Majoitus-, ravitsemis- ja talousalan peruskoulutus	23 063	1 649	2 252	2 556	12
5311 Merkonomi, liiketalouden opistotutkinto	44 047	9 949	3 053	3 201	5
6311 Tradenomi, liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto	33 788	7 037	3 071	3 212	4
6511 Insinööri (AMK), konetekniikka, energiatekniikka ja kuljetustekniikka	4 355	6 518	3 399	3 630	6
6513 Insinööri (AMK), tietotekniikka ja tietoliikennetekniikka	6 540	2 473	3 640	3 734	3
7321 Kauppätieteiden maisteri, kauppätieteiden kandidaatti (ylempi)	12 353	3 196	4 220	4 417	4
7322 Ekonomi (ylempi)	3 842	926	5 236	5 380	3

Lähde: Tilastokeskus, yksityisen sektorin kuukausipalkka-aineisto

TAULUKKO 2. Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten ansioita palvelualoilla ja teollisuudessa vuonna 2016 ammattiryhmittäin

	LUKUMÄÄRÄ		SÄÄNNÖLLISEN TYÖAJAN MEDIAANIANSIOT/KK		PALKKAERO, %
	PALVELUALAT	TEOLLISUUS	PALVELUALAT	TEOLLISUUS	
Kaikki ammatit yhteensä	520 588	142 589	2 978	3 577	17
2411 Laskentatoimen erityisasiantuntijat ja tilintarkastajat	6 857	2 354	4 337	4 750	9
2431 Mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat	4 267	3 055	4 320	4 979	13
2433 Myynti-insinöörit ja lääke-esittelijät (pl. tieto- ja viestintätekniikka)	3 798	4 505	4 950	4 919	-1
2512 Sovellussuunnittelijat	9 855	1 827	4 534	3 935	-15
3112 Rakentamisen asiantuntijat	4 895	5 939	3 434	3 400	-1
3115 Konetekniikan asiantuntijat	6 764	10 911	3 400	3 637	7
3313 Kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat	10 303	3 860	2 905	3 295	12
3322 Myyntiedustajat	23 577	9 121	3 899	3 652	-7
4120 Yleissihteerit	11 433	2 793	2 619	2 754	5
4323 Kuljetuksen toimistotyöntekijät	3 311	1 499	3 088	3 105	1
5223 Myyjät	39 856	2 390	2 309	2 758	16

Lähde: Tilastokeskus, yksityisen sektorin kuukausipalkka-aineisto

Taulukkoon 2 on poimittu molemmille aloille yleisiä ammattiryhmiä (Ammattiluokitus 2010 nelinumerotaso) ja niiden palkkoja.

Naisten ja miesten palkkaero saman ammattiryhmän sisällä oli teollisuudessa suurempi kuin palvelualoilla. Mediaaniansioilla mitaten naisten kuukausiansiot olivat 10 ja keskiarvolla mitaten 11 prosenttia pienemmät kuin saman ammattiryhmän miehillä. Palvelualoilla naisten mediaaniansiot olivat 6 ja keskiansiot 8 prosenttia pienemmät kuin saman ammattiryhmän miehillä.

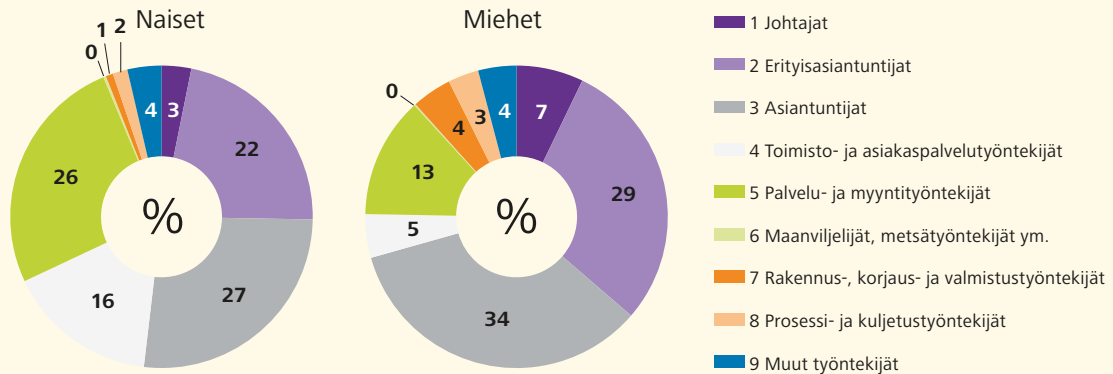
Myyjät-ammattiryhmän palkansaajista tulee yksityisen sektorin kuukausipalkkatilastoon vain noin puolet, sillä työntekijöissä on paljon osa-aikaisia ja tilastossa huomioidaan vain kokoaikaiset

palkansaajat². Tilastoa tulkittaessa onkin huomioitava osa-aikaisten palkansaajien puuttuminen erityisesti niiden alojen kohdalla, joissa osa-aikaisten määrä on huomattava.

Tilaston ansiokäsitteenä on säännöllisen työajan ansio kuukaudessa. Säännöllinen viikkotyöaika vaihtelee, mutta vaihtelu on sen verran pientä, ettei se vaikuta oleellisesti kuukausipalkkaisten palkkaeroihin. Säännöllisen työajan ansio sisältää kuukausipalkan, työaikalisät, luontaisujen verotusarvon ja provision/myyntipalkkion

² Kokoaikaisiksi on määritelty ne, joiden säännöllinen viikkotyöaika on yli 90 prosenttia kyseisen alan yleisestä työajasta.

KUVIO. Yksityisen sektorin kuukausipalkkaisten naisten ja miesten jakautuminen eri ammattiluokkiin 2016

Lähde: Tilastokeskus, yksityisen sektorin kuukausipalkka-aineisto

Ammattirakenteen erot selittävät sukupuolten välisiä palkkaeroja

Yksityisellä sektorilla kokoaikaisien kuukausipalkkaisten palkansaajien säännöllisen työajan mediaaniansio oli 3 193 euroa kuukaudessa vuonna 2016. Miesten mediaaniansiot olivat 3 620 ja naisten 2 821 euroa. Keski-ansiot olivat puolestaan 3 596 euroa, miehillä 4 004 ja naisilla 3 167 euroa. Yksityisen sektorin kokoaikaisista kuukausipalkkaisista 51 prosenttia on miehiä ja 49 prosenttia naisia.

Yksityisellä sektorilla työskentelevät kuukausipalkkaiset jakautuvat eri ammattiryhmiin siten, että asiantuntijoina työskentelee 31 prosenttia, erityisasiantuntijoina 26 prosenttia ja palvelu- ja myyntityössä 19 prosenttia palkansaajista.

Jakautuminen eri ammattiryhmiin vaihtelee sukupuolen mukaan. Miehistä suurempi osa toimii asiantuntijatehtävissä, kun taas naisia työskentelee asiantuntijatehtävien lisäksi paljon myös palvelu- ja myyntityössä sekä toimisto- ja asiakaspalvelutyössä.

Miesten ja naisten ammattirakenteen

erot vaikuttavat pitkälti sukupuolten välisiin palkkaeroihin. Vuonna 2016 naisten kuukausiansiot olivat keski-ansioilla mitaten 79 prosenttia miesten ansioista ja mediaaniansioilla laskien 78 prosenttia. Palkkaero on reilun kymmenen vuoden aikana kaventunut muutamia prosentteja.

Samaan ammattiluokituksen ryhmään (sama ammattiluokituksen 4-numerotaso) lukeutuvien miesten ja naisten palkkaero oli keskimäärin 8 prosenttia keski-ansioiden perusteella ja 7 prosenttia mediaaniansioiden mukaan.

Yksityisen sektorin ammattiryhmittäisiä palkkoja tarkasteltaessa on muistettava, että esimerkiksi tilastossa mukana olevat opettajat tai sairaanhoitajat edustavat vain osaa omasta ammattiryhmästään, sillä suuri osa edellä mainituista työskentelee julkisella sektorilla.

Yksityisen sektorin kuukausipalkkatilasto kuvaa noin 700 000 kokoaikaisen palkansaajan ansioita¹. Tilaston ulkopuolelle jääviä osa-aikaisia kuukausipalkkaisia on lähtöai-

neistossa alle viidesosa. Muita ulkopuolelle jääviä ryhmiä ovat ylimpään johtoon kuuluvat sekä suurin osa alle viiden hengen yrityksissä työskentelevistä.

Tuntipalkkaisia työntekijöitä on yksityisellä sektorilla noin 320 000. Tuntipalkkatilastoon otetaan myös osa-aikaiset mukaan.

Suomen kahdesta miljoonasta palkansaajasta noin 1,4 miljoonaa työskentelee yksityisellä sektorilla kuukausi- tai tuntipalkkaisina. Kuntasektorilla palkansaajia on noin 410 000 ja valtiolla 72 000.

Eri sektorien palkkatilastot yhdistävä palkkarakennetilasto vuodelta 2016 julkistetaan 21.9.2017. Vuoden 2017 sektorikohtaiset palkkatiedot julkistetaan touko–elokuussa 2018.

¹ Kuukausipalkkatilasto sisältää myös jonkin verran tuntipalkkaisia kokoaikaisia työntekijöitä. Vuoden 2016 aineistossa heitä oli noin 15 000, joista 8 000 työskenteli kaupan alalla.

keskimäärin kuukaudessa. Ylitöiden ja tulospalkkioiden osuutta ei lasketa käsitteeseen mukaan.

Tilastokeskuksen palkkarakennetilastoon kootaan ja yhdenmukaistetaan eri sektoreiden palkkatiedot, jolloin tiedot saadaan vertailukelpoisiksi toisiinsa nähden. Palkkarakennetilastossa on myös osa-aikaiset palkansaajat mukana. ■

Heli Udd työskentelee yliaktuaarina Tilastokeskuksen yritystilastot -yksikössä.

Tilastokeskus julkistaa yksityisen sektorin palkkoja ammattiluokittain. Näitä koko yksityisen sektorin kattavia tietoja on saatavilla tilastojulkistuksen tietokantatalukoista. Ammattiluokkia voi etsiä Ammattiluokitus 2010 -sivulta: http://tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/luokitusekspertti/query_ammatti.xq. Kustakin ammattiryhmästä löytyy myös tarkempi kuvaus, jossa on kerrottu työtehtävistä. Palvelualojen ja teollisuuden ansioita tarkastellaan myös Yksityisen sektorin kuukausipalkat 2016 -julkistuksessa.

MERI JUUTI

Opinahjosta koulutusta vastaavaan työhön

Työelämään astuminen on tärkeä vaihe nuorelle ja nuorelle aikuiselle. Oman paikan löytäminen työmarkkinoilta on moninainen prosessi, johon vaikuttavat työmarkkinatilanteen ja työnhakijan yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi monet muutkin tekijät, kuten asuinpaikkakunta ja alavalinta.

Työllistymistä voivat helpottaa esimerkiksi työnhaun tukipalvelut, opintojen aikainen työkokemus ja verkostot.

SHUTTERSTOCK

Moni nuori aikuinen käy korkeakouluopintojensa ohessa töissä. Työskentelyn kannustimet voivat olla taloudellisia, työt voivat kuulua osaksi opintoja tai opiskelija voi haluta syventää työn kautta osaamistaan tulevaisuutta silmällä pitäen. Tilastokeskuksen vuoden 2016 työvoimatutkimuksen yhteydessä tehdyn lisätutkimuksen mukaan korkeakouluopintojen aikana työskennelleet työllistyvät todennäköisemmin myös valmistumisensa jälkeen kuin ne nuoret aikuiset, jotka eivät työskennelleet tutkintonsa suorittamisen aikana.

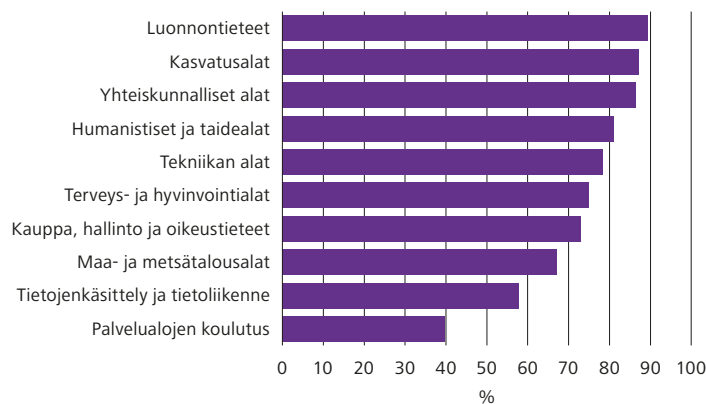
Opintojensa aikana työskentelemättömien tai vain palkatonta työtä tehneiden alle 35-vuotiaiden korkeakoulutettujen työttömyysaste opintojen jälkeen oli noin 14 prosenttia. Vastaavasti palkallista työtä korkeakoulussa suoritetun tutkintonsa aikana tehneiden nuorten aikuisten työttömyysaste oli noin 5 prosentin luokkaa. Nämä työttömyysasteen eroavaisuudet eivät kuitenkaan välttämättä kerro opiskeluaikaisen työkokemuksen puuttumisen heikentävistä vaikutuksista henkilön työmarkkinatilanteeseen, sillä työllisyystilanteessa on alakohtaisia eroavaisuuksia.

Luonnontieteiden, kasvatusalan ja yhteiskunnallisten alojen korkeakoulutetuilla oli yleisintä, että palkallista työtä oli tehty tutkinnon suorittamisen aikana. Palkallisen työn tekeminen oli harvinaisinta palvelualojen koulutuksessa. (Kuvio 1.)

Suhteilla suuri merkitys erityisesti matalasti koulutetuille

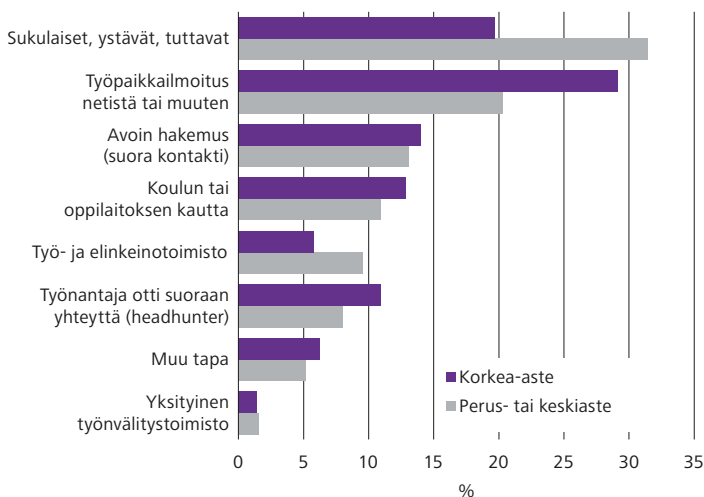
Siirtyminen työmarkkinoille ja etenkin ensimmäisen oman alan työpaikan löytäminen on haasteellinen tehtävä monelle nuorelle, kun työpaikoista kilpaillaan muiden yhtä osaavien hakijoiden kanssa. ▶

KUVIO 1. Alle 35-vuotiaat korkeakoulututkinnon suorittaneet, jotka olivat tehneet palkallista työtä tutkinnon suorittamisen aikana, alakohtaiset osuudet

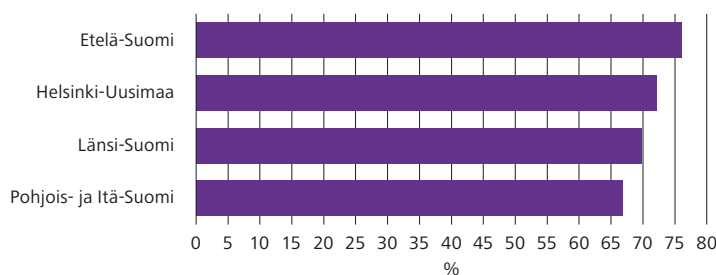
Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

KUVIO 2. 15–34-vuotiaiden korkea-asteen tai perus- tai keskiasteen suorittaneiden tavat löytää työpaikka

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

KUVIO 3. Alle 35-vuotiaiden korkeakoulutettujen koulutustason ja työn vastaavuus alueen mukaan

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

Etelä-Suomeen kuuluvat: Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat. Länsi-Suomeen kuuluvat: Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Satakunnan, Pirkanmaan ja Keski-Suomen maakunnat. Pohjois- ja Itä-Suomeen kuuluvat: Etelä- ja Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Lapin maakunnat.

Kuvio 2 osoittaa, että perus- tai keskiasteen tutkinnon suorittaneet löysivät selkeästi yleisimmin (31 %) nykyisen työpaikkansa sukulaisten, ystävien tai tuttavien avulla. Tämä on ymmärrettävää, sillä perus- tai keskiasteen suorittaneet ovat suurelta osin nuoria, joilla esimerkiksi kesätyöt saattavat löytyä vaikkapa vanhempien kautta.

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla alle 35-vuotiailla nykyisen työpaikan löytyminen suhteiden avulla ei ollut yhtä yleistä kuin saman ikäisillä perus- tai keskiasteen tutkinnon suorittaneilla. Korkea-asteen suorittaneet hakevat tavallisesti oman alansa työpaikkaa, jolloin sukulaisuus- ja tuttavuussuhteisiin turvautuminen ei välttämättä riitä enää työpaikan saantiin. Yleisin tapa, jolla

Artikkelin aineistona on käytetty Tilastokeskuksen vuoden 2016 työvoimatutkimuksen yhteydessä tehtyä lisätutkimusta, joka koskee nuorten asemaa työmarkkinoilla. Tutkimus toteutettiin EU:n kaikissa jäsenmaissa kansainvälisen vertailun mahdollistamiseksi. Haastattelujen lukumäärä Suomessa oli noin 5 900. Tutkimuksessa kohderyhmänä olivat työlliset ja ei-työlliset 15–34-vuotiaat, lukuun ottamatta varusmies- tai siviilipalvelusta suorittavia henkilöitä. Lisätutkimuksen aineistossa hyödynnettiin myös tietoa työvoimatutkimuksen perusosasta.

jonkin korkea-asteen tutkinnon suorittaneet olivat löytäneet työnsä, oli työpaikkailmoitukseen vastaaminen. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista lähes 30 prosenttia oli löytänyt nykyisen työpaikkansa työpaikkailmoituksen perusteella (kuvio 2).

Tutkimuksessa sukupuolten välillä ilmeni eroavaisuuksia tavassa työpaikan löytämiseen. Miehistä 30 prosenttia ja naisista 25 prosenttia oli löytänyt nykyisen työpaikkansa suhteiden avulla. Työpaikkailmoituksen avulla löydetyn työn jakauma asettui puolestaan päinvastoin, sillä naiset löysivät tällä tavoin työpaikan miehiä yleisemmin, naisten osuuden ollessa 26 prosenttia ja miesten 21 prosenttia. Merkille pantavaa oli myös se, että naiset ottivat yleisemmin yhteyttä työnantajaan suoraan avoimella hakemuksella (naiset 16 % ja miehet 11 %), kun taas miehillä tavallista yleisempää oli se, että yhteydenotto saatiin työnantajan puolelta. Sukupuoliero oli kuitenkin tässä varsin pieni (miehet 10 % ja naiset 8 %).

Tukipalveluita käytetään, vaikka hyödyllisyydestä varmuutta

Tutkimuksessa kartoitettiin, kuinka yleistä työllistymistä tukevien palveluiden käyttö on ja miten hyödyllisiksi ne koetaan. Työnsaantia tukevien palveluiden avulla voidaan tarttua tiettyihin työttömyyttä aiheuttaviin ongelmakohtiin ja helpottaa työttömän työllistymistä. Työllistymistä tukeviksi palveluiksi luettiin työttömille esimerkiksi TE-toimistojen, oppilaitosten, kuntien, ammattiliittojen ja Kelan tarjoamat palvelut.

Tutkimuksen mukaan erilaisten työnsaantia tukevien palveluiden käytön voidaan sanoa olevan

yleistä nuorilla ja nuorilla aikuisilla. 15–34-vuotiaista ei-työllisistä ja alle 12 kuukautta sitten työllistyneistä suurin osa (71 %) oli käyttänyt yhtä taikka useampaa työnsaantia tukevaa palvelua viimeisen 12 kuukauden aikana. Palveluiden käytön yleisyydestä huolimatta työllistyneistä jopa 35 prosenttia ja ei-työllisistä 31 prosenttia oli sitä mieltä, etteivät he olleet hyötynneet työnsaantia tukevista palveluista. Työllistymättömien osalta tämä ei kuitenkaan kerro sitä, löytyykö syy työllistymättömyyteen palveluiden laadusta vai muista työllistymiseen vaikuttavista tekijöistä.

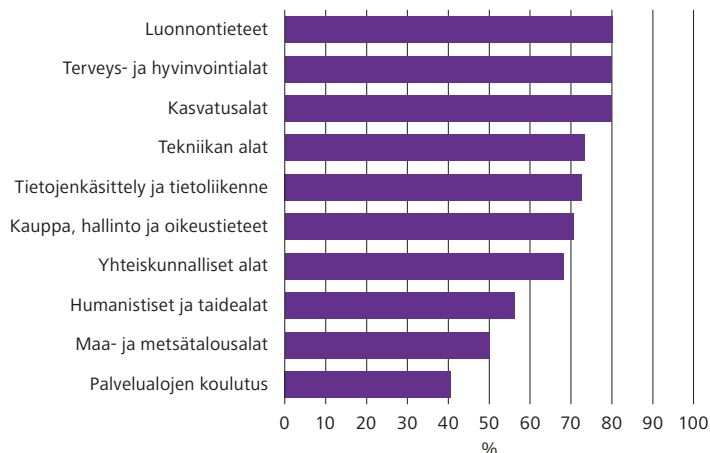
Vuoden sisällä työllistyneistä 37 prosenttia koki tiedon avoimista työpaikoista hyödyllisimmäksi työllistymistä tukevaksi palveluksi. Ei-työllistyneistä huomattavasti harvempi, 25 prosenttia, oli samaa mieltä. Ei-työlliset puolestaan kokivat vuoden sisällä työllistyneitä yleisemmin, että neuvot työnhakuun (ei-työlliset 14 %, vuoden sisällä työllistyneet 7 %) sekä tieto koulutus- ja harjoittelumahdollisuuksista (ei-työlliset 16 %, vuoden sisällä työllistyneet 10 %) olivat hyödyllisimpiä palveluita. Muita hyödyllisimmiksi koettuja tukipalveluita olivat palkkatuetun työn saaminen, työ- tai koulutuskokeilu, työvoimakoulutus sekä yrittäjyyden tuki ja ohjaus.

Korkeakoulutetut kokevat työnsä vastaavan koulutustaan

Opiskelunsa päättäneillä nuorilla koulutusta vastaavan työn löytyminen on yksi päälimmäisenä mielessä olevista asioista. Koulutetun väestön työskentely koulutustasoaan vastaamattomissa työtehtävissä voi aiheuttaa niin yksilölle kuin yhteiskunnalle menetyksiä, kun koulutusinvestoinnit menevät hukkaan ja yksilön henkinen pääoma ei tule hyödynnetyksi. Laadullisesta työllistymisestä eli koulutustasoa vastaavasta työllistymisestä on puhuttu myös politiikassa viime aikoina. Valmistuneen koulutustasoa vastaavaa työllistymistä on ehdotettu yhdeksi korkeakoulujen rahoitustekijäksi, jolloin rahoituksen perustana olisivat korkeakoulujen entisille opiskelijoilleen tekemät uraseurantakyselyt.

Tutkimuksen mukaan alle 35-vuotiaista korkeakoulutetuista suurin osa (71 %) kokee työskentelevänsä koulutustasoaan vastaavissa työtehtävissä. Lisäksi noin viidesosan (22 %) mielestä työ vastaa jossain määrin koulutustasoa. Vain alle kymmenen prosenttia nuorista korkeakoulutetuista kokee työn vastaavan huonosti tai ei ollenkaan omaa koulutustasoa. Vaikka koulutustason ja työn vastaavuus on moniulotteinen käsite, tutkimuksen vastaukset kertovat osaltaan siitä, että suomalainen korkeakoulujärjestelmä tarjoaa työelämän tarpeita vastaavaa osaamista.

KUVIO 4. Alle 35-vuotiaiden korkeakoulutettujen koulutustason ja työn vastaavuus koulutusalan mukaan

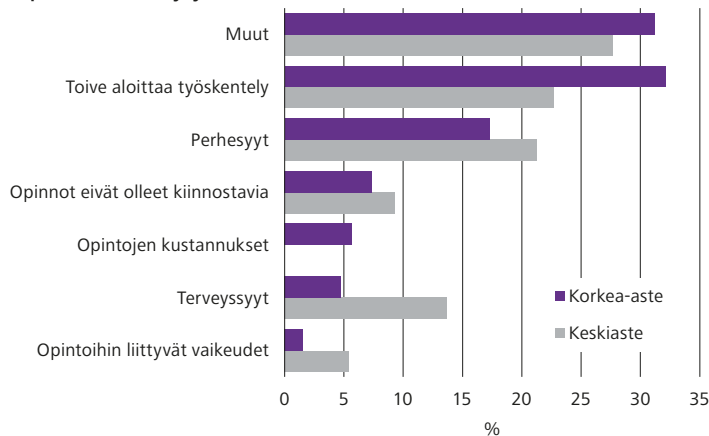
Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

Huonoiten työn koettiin vastaavan koulutustasoa palvelualalla.

Koulutustason ja työn vastaavuuden kokemuksessa on kuitenkin merkittäviä alueellisia eroavaisuuksia. Etelä-Suomessa asuvista, korkeakoulussa tutkintonsa suorittaneista 76 prosenttia koki, että työ vastaa hyvin koulutustasoa, kun Pohjois- ja Itä-Suomessa vastaava osuus oli miltei 10 prosenttiyksikköä pienempi (kuvio 3). Tulos saa pohtimaan, onko koulutusta vastaamatonta työtä tekeväälle henkilölle tietty asuinpaikka arvoasteikossa korkeammalla kuin työn koulutustason vastaavuus.

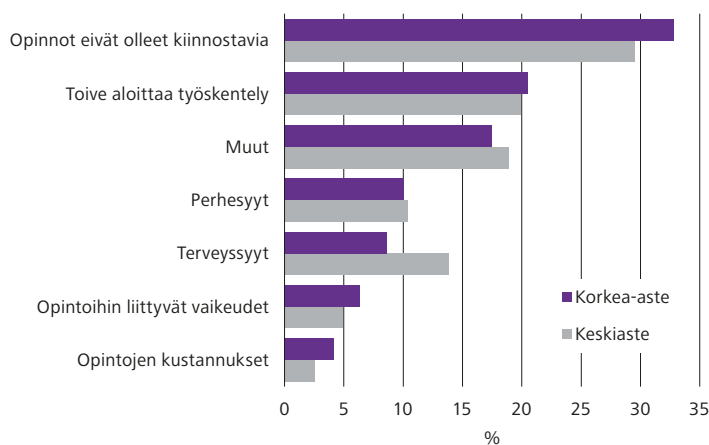
Kuvio 4 näyttää, että kokemus työn koulutustason vastaavuudesta on suhteellisesti yleisintä luonnontieteiden, terveyden- ja hyvinvoinnin sekä kasvatusalan tutkinnoista valmistuneilla. Näillä aloilla jopa 80 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneista koki, että työ vastasi hyvin koulutustasoa. Huonoiten työn koettiin vastaavan koulutustasoa palvelualalla, jolta valmistuneista työntekijöistä noin 40 prosenttia koki työnsä vastaavan koulutustasoaan. Sukupuolten välisiä eroja tutkimuksessa ei ilmennyt.

KUVIO 5. 15–34-vuotiaiden syyt keski- tai korkea-asteen opintojen tilapäiselle keskeytykselle

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

KUVIO 6. 15–34-vuotiaiden syyt keski- tai korkea-asteen opintojen lopulliselle keskeytykselle

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

Halu työskennellä syynä opintojen päättämiselle ja keskeytykselle

Opiskelunsa päättäneiden vastaajien keskuudessa toive aloittaa työssäkäynti oli yleisin syy siihen, miksi opintoja ei jatkettu pidemmälle, esimerkiksi korkeakouluun. Jo opintonsa päättäneistä 15–34-vuotiaista 40 prosenttia nimesi halun siirtyä työelämään tärkeimmäksi sykkeen opintojen päättämiseksi. Myös yksi yleisimmistä syis-

tä opintojen tilapäiseen keskeyttämiseen oli halu siirtyä työelämään (kuvio 5).

Kuvio 5 näyttää, että opintojen tilapäisen keskeyttämisen syynä halukkuus työskennellä oli huomattavasti yleisempää korkea-asteen (32 %) kuin keski-asteen (23 %) tutkintoa suorittavilla. Korkea-asteen tutkintoa suorittavat päätyvätkin usein työskentelemään opintojensa ohessa muun muassa kohtaan taloudellista tilannettaan. Huomionarvoisen suuri osuus (30 %) keskeytti koulutuksen muista syistä. Tähän ryhmään kuului pääasiallisesti jo työmarkkinoilla olevia: korkea-asteen keskeyttäneistä lähes 80 prosenttia ja keski-asteen keskeyttäneistä 52 prosenttia työskenteli ansiotyössä.

Kuvio 5 osoittaa myös, että keskiasteen tutkintoa käyvillä tilapäisen keskeytyksen syynä olivat korkea-asteen opiskelijoita yleisemmin perhe- ja terveysyyt, opintojen kiinnostamattomuus sekä opintoihin liittyvät vaikeudet. Erityisesti terveysyyissä oli merkittävä ero keski- ja korkea-asteen tutkintojen välillä, keskiasteen keskeyttäneiden osuuden ollessa 14 prosenttia ja korkea-asteen keskeyttäneiden ainoastaan 5 prosenttia. Opintojen kustannukset olivat puolestaan vain korkea-asteen tutkinnon keskeyttäneillä syynä opintojen tilapäiseen keskeytykseen. Koulutuksen tilapäisesti keskeyttäneet jakautuivat sukupuolten mukaan tasaisesti.

Tutkimuksen mukaan opintojen kiinnostamattomuus on yleisin syy tutkinnon lopullisen keskeytyksen taustalla sekä korkea-asteen että keskiasteen opiskelijoilla. Korkea-asteen opiskelijoilla opintojen kiinnostamattomuus oli vain hieman yleisempi (33 %) opintojen lopullisen keskeytyksen syy verrattuna keskiasteen opiskelijoihin (30 %) (kuvio 6).

Korkeakoulutettujen osalta opintojen kiinnostamattomuuden yleisyyteen voi liittyä se, että nykyään ensikertaa hakevia suositaan pääsykoejärjestelmässä. Ensihakijoita suosittaessa saattaa käydä niin, että koulutukseensa tyytymättömät nuoret jumittuvat opiskelemaan sellaista alaa, jolla eivät sitten viihdykään. Tällöin koulutus voi jäädä suorittamatta loppuun, mikä puolestaan kasvattaa syrjäytymisriskiä.

Toive työskentelyn aloittamiseen oli opintojen kiinnostamattomuuden jälkeen yleisin syy opintojen lopulliselle keskeytykselle sekä korkea-asteen että keskiasteen keskeyttäneillä, noin 20 prosentin osuudella. Lisäksi muut syyt nimettiin yleisesti keskeytyksen syyksi. Muut syyt opintojen lopullisen keskeytyksen syyksi nimenneet olivat pääasiallisesti työmarkkinoilla; korkea-asteen keskeyttäneistä 75 prosenttia ja keski-asteen keskeyttäneistä lähes 60 prosenttia työskenteli ansiotyössä.

Keskiasteen opiskelijoilla terveysyyt olivat yleisempiä syitä opintojen pysyväälle keskeytykselle kuin korkea-asteen opiskelijoilla. Keski-

teen koulutuksen pysyvästi keskeyttäneistä lähes 15 prosenttia sanoi syyn olevan terveydellinen, kun korkea-asteella vastaava osuus oli alle 10 prosenttia.

Perhesyyt jakautuivat melko tasaisesti koulutusasteiden välillä, mutta opintoihin liittyvät vaikeudet ja opintojen kustannukset olivat hieman yleisempiä syitä korkea-asteen lopullisesti keskeyttäneillä. Opintojen keskeyttäminen pysyvästi oli miesten joukossa yleisempää kuin naisilla, kun pysyvästi koulutuksensa keskeyttäneistä 63 prosenttia oli miehiä.

Muuttaminen työn perässä ei houkuta kaikkia

Työn perässä muutto saattaa olla työttömälle ainut mahdollisuus saada toivomansa työpaikka. Muuttohalukkuus on kuitenkin ratkaisevana tekijänä työn vastaanottamisessa asuinpaikkakunnan ulkopuolelta. Tutkimuksen mukaan 15–34-vuotiaat työttömät ovat melko haluttomia muuttamaan työn vuoksi. Alle 35-vuotiaista pääasialliselta toiminnaltaan työttömistä naisista 58 pro-

Työtön voi hakea työn perässä muuttamiseen liikkuvuusavustusta.

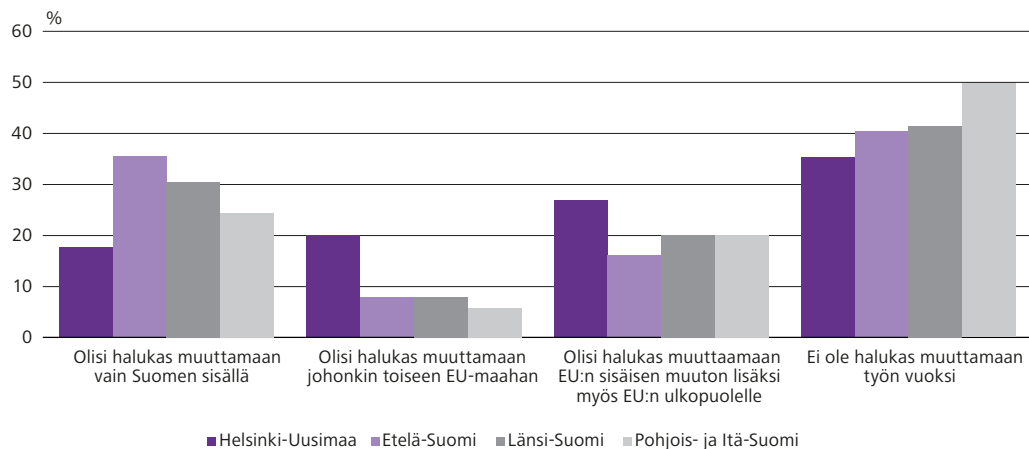
senttia ja miehistä 42 prosenttia ilmoitti, ettei olisi valmis muuttamaan toiselle paikkakunnalle työn takia. Naisten joukossa työn perässä muuttoon suhtaudutaan avoimemmin nuoremmassa, 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa muuttohaluttomia oli 50 prosenttia, kun 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä muuttohaluttomia oli 63 prosenttia.

Kun otetaan huomioon, että työtön voi hakea työn perässä muuttamiseen liikkuvuusavustusta, ovat muuttohaluttomien osuudet yllättävän korkeat. Toisaalta on kuitenkin ymmärrettävää, että työnhakija haluaa etsiä ensisijaisesti työpaikkaa asuinpaikkakunnaltaan: saattaahan muutto aiheuttaa nousevia asumiskustannuksia tai lyhyt-

SHUTTERSTOCK

KUVIO 7. 15–34-vuotiaiden työttömien asenteet työn perässä muuttoon

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimuksen lisäosa 2016

aikainen työtarjous hankalaa edestakaisin muuttoa. Lisäksi läheisten tarjoama tuki ei välttämättä muuton myötä ole enää jokapäiväisesti ulottuvilla, eikä takeita ole siitä, että mahdollinen puoliso ja lapset pystyvät muuttamaan työllistyneen mukana.

Työttömän työllistymishalukkuutta kuvaa osaltaan myös suhtautuminen pitkään, yli tunnin kestävään työmatkaan. Niistä työttömistä, jotka eivät olleet valmiita muuttamaan työn perässä toiselle paikkakunnalle, vain hieman yli puolet oli valmiita matkaamaan yli tunnin kestävää työmatkaa. Työttömät, jotka olivat valmiita muuttamaan työn vuoksi toiselle paikkakunnalle, olivat

myös suurimmaksi osaksi (68 %) valmiita ottamaan työn vastaan huolimatta yli tunnin kestävästä matkasta työpaikalle.

Alueellisesti tarkasteltuna Helsingin ja Uudenmaan alueella suhtaudutaan kaikista avoimimmin työn perässä muuttamiseen, sillä alueen työttömistä nuorista ja nuorista aikuisista vain noin 35 prosenttia ei olisi valmis muuttamaan työn perässä. Asenteisiin saattaa kuitenkin vaikuttaa myös se, että muutto pääkaupunkiseudulta pois työn perässä on oletettavasti epätodennäköisintä. Etelä- ja Länsi-Suomessa noin 40 prosenttia ja Pohjois- ja Itä-Suomessa noin 50 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei olisi valmis muuttamaan pois nykyiseltä asuinpaikkakunnaltaan työn perässä. (Kuvio 7.)

Helsingissä ja Uudellamaalla suhtaudutaan kaikista avoimimmin myös ulkomaille muuttoon. Alueen työttömistä nuorista vajaa 30 prosenttia oli valmis muuttamaan työnsä perässä EU:n sisällä tai myös EU:n ulkopuolelle. Tämän lisäksi 20 prosenttia vastaajista oli valmiita muuttamaan johonkin toiseen EU-maahan, mutta ei muualle. Muilla Suomen alueilla ulkomaille muuttoon suhtaudutaan huomattavasti vaisummin (kuvio 7).

Kun työpaikat siirtyvät kasvukeskuksiin ja pääkaupunkiseudulle, joutuu osa kansalaisista väistämättä liikkumaan työn perässä välttääkseen työttömyyttä. Muuttohaluttomuus aiheuttaa kohtaanto-ongelmaa, joka merkitsee samanaikaisesti sekä työttömyyttä taantuvilla alueilla että pulaa työntekijöistä kasvukeskuksissa. Välttääkseen työttömyyden nuorten ja nuorten aikuisten tulisi muuttaa asenteitaan suhteessa työn perässä muuttoon. Asennemuutos ei kuitenkaan välttämättä yksistään riitä, sillä myös arkielämän reaaliteeteilla on osansa asiaan. ■

Meri Juuti työskenteli korkeakouluharjoittelijana Tilastokeskuksessa kesällä 2017.

Muuttuva työ vaatii palkansaajilta uusien roolien hallintaa

Robotit, tekoäly, big data, algoritmit, digitaaliset alustat, 3D-tulostus – asiantuntijoiden mukaan työ on suuressa murroksessa. Uusi teknologia ja digitalisaatio muuttavat tapojamme oppia, työskennellä, toimia ja kommunikoida. Niiden myötä uusiutuvat myös käsityksemme työstä ja työnteosta. Perinteisiä tehtävä- ja ammattirakenteita muuttuu ja vanhoja tehtäviä häviää sekä uusia syntyy.

Työn digitalisaatiota on tutkittu paljon ja aiheesta kirjoitetaan mediassa lähes päivittäin: ”Robotit valloittavat työpaikkoja – palauttavatko ne myös työtä Suomeen?” (HS 10.1.2016) tai ”Tekoäly muuttaa maailman – pian se tekee jopa lääkärin ja juristin töitä” (YLE 4.6.2017). Lisäksi eri kansainväliset organisaatiot (OECD, ILO, Maailmanpankki), valtiolliset toimijat (mm. TEM, STM, OKM, VTT, Tekes), tutkimuslaitokset, etujärjestöt sekä yhdistykset ovat julkaisseet useita digitalisaatioon ja työn tulevaisuuteen liittyviä tutkimuksia, raportteja ja selvityksiä.

Tutkimuksia siitä, miten digitalisaatio ja teknologian kehitys ovat jo vaikuttaneet työntekijöiden arkeen tai miten työntekijät näkevät työnsä muuttuvan tulevaisuudessa, on kuitenkin hyvin vähän saatavilla. Useimmat raportit ja analyysit perustuvat asiantuntijoiden ennakkointiin tai ennustuksiin. Tutkimukset taas pitkälti keskittyvät teknologian kehitykseen tai digitalisaatioon jollain tietyllä ammattialalla tai sektorilla esimerkiksi terveydenhuollossa, koulutuksessa tai tekniikan aloilla.

Tilastokeskuksen tuleva työolotutkimus 2018 pyrkii vastaamaan kysymykseen siitä, miten digi-

talisaatio näkyy kaikkien suomalaisten palkansaajien työssä. Tämä artikkeli perustuu tekemääni kirjallisuusselvitykseen ja taustahaastatteluihin. Artikkelin tavoitteena on selvittää, mitä työn digitalisaatiolla tarkoitetaan ja miten sen on ennustettu sekä sanottu vaikuttavan työhön tai työnteokoon.

Digitalisaatio – mitä, missä, milloin?

Tiivistetysti määriteltynä työn digitalisaatiolla tarkoitetaan toimintatapojen muutosta, jossa digitaalisia ratkaisuja aletaan hyödyntämään yhä enenevässä määrin yksilön, organisaation ja yhteiskun- ➤

Työolotutkimus on laaja käyntihaastattelututkimus, jonka avulla seurataan työoloja ja niiden muutosta palkansaajien näkökulmasta. Tutkimusta on tehty vuodesta 1977 lähtien. Seuraavan työolotutkimuksen tiedonkeruu ajoittuu syksyille 2018 ja sen yksi kantava teema tulee olemaan työn digitalisaatio.

nan toiminnassa (Parviainen, Federley, Grenman & Seisto 2017). Kyse ei siis ole ainoastaan uudesta teknologiasta, vaan siitä, että sen eri muotoja otetaan laadun parantumisen ja hinnan alentumisen seurauksena yhä laajemmin käyttöön.

Työn ja työtapojen muutos ei ole uusi ilmiö. Työvälineet ja työntekijöiden tavat ovat teknologian kehityksen myötä muuttuneet historiassa aikaisemminkin. Asiantuntijoiden mukaan olemme nyt siirtyneet neljänteen teolliseen vallankumoukseen (Baller, Dutta & Lanvin 2016).

Ensimmäinen ja toinen teollinen vallankumous liittyivät aikoinaan ihmisen lihasvoiman korvaamiseen, kolmas teknologian käyttöönottoon, kun neljäs vallankumous liittyy yhä pidemmälle kehittyneen teknologian hyödyntämiseen.

Tutkijoiden mukaan työ muuttuu yhä abstraktimmaksi ja irrottautuu yhä kauemmas konkreettisten tai fyysisten materiaalien tai asioiden kanssa työskentelystä. On jopa puhuttu työn immaterialisoitumisesta – työn nähdään rakentuvan yhä enemmän tiedon ja sosiaalisen kommunikaation ympärille.

Työelämän digitalisaation taustalla on useita eri tekijöitä. Keskeisimmät niistä ovat digitalisaa-

tion tuoma kustannustehokkuus, tuottavuuden kasvu sekä nopeus. Lisäksi digitalisaation taustalla vaikuttavat työn tasaisuus ja laatu sekä yleinen kehitys ja sen perässä pysyminen.

Tuttu sanonta siitä, kuinka ihminen ei ole kone, on tosiasia. Ihminen pystyy vain tiettyyn rajaan saakka olemaan tehokas. Esimerkiksi Danziger, Levav ja Avnaim-Pesso (2011) raportoivat tutkimuksessaan että se, mihin aikaan päivästä tuomarit tekivät päätöksiä tai pitivät taukonsa, vaikutti heidän päätöksentekoonsa. Lisäksi Frey ja Osborne (2013) kirjoittavat tutkimuksessaan, että algoritmit eivät ole ihmisten tavoin alttiita puolueellisuudelle tai ennakkoluuloille.

Koneet pystyvät ihmisiä paremmin suorittamaan myös eräitä, esimerkiksi tarkkuutta vaativia tehtäviä. The Economist (9.5.2015) raportoi, että Facebookin algoritmi DeepFace pystyy tunnistamaan ihmiskasvot 97 prosentissa tapauksista, myös huonoissa olosuhteissa. Esimerkkien avulla nähdään, että digitalisaatio parantaa usein sekä työn laatua, yleistä päätöksentekoa että luotettavuutta.

Tutkijoiden käsitykset siitä, mitkä työtehtävät tulevat muuttumaan ja mitkä ammatit tulevat häviämään, ovat hyvin pitkälti muuttuneet ajan

U. ÖSTLUND

saatossa. Aikaisemmin 1990-luvulla valtavirtakäsitys oli, että korkeasti koulutettujen työt tulevat säilymään sekä lisääntymään ja matalasti koulutettujen työt tulevat häviämään (mm. Machin & Van Reenen 1998; Autor, Karz & Krueger 1998).

Myöhemmin 2000-luvulla tutkijat tulivat siihen loppupäätelmään, että itse tehtävän luonne määrittää koulutusta vahvemmin sen, tuleeko työ muuttumaan (ks. Autor, Levy & Murnane 2003; Goos, Manning & Salomons 2010).

Autor, Levy ja Murnane (2003) kehittivätkin kategorisoinnin, joka perustuu siihen, kuinka helposti tietyt työtehtävät ovat korvattavissa. Kategorisoinnin esittelemiä työtehtävyaluokkia ovat: asiantuntija-ajattelu, monimutkainen kommunikaatio, kognitiiviset rutiinitehtävät, manuaaliset rutiinitehtävät sekä manuaaliset ei-rutiinitehtävät. He argumentoivat tutkimuksessaan, että teknologia korvaa ihmisen niin sanotuissa helposti toistettavissa rutiinitöissä (niin kutsuttu rutiinisaatiohypoteesi).

Tutkijoiden mukaan sekä kognitiiviset että manuaaliset tehtävät voidaan melkein kokonaan tulevaisuudessa korvata roboteilla. Asiantuntija-ajattelua sekä monimutkaista kommunikaatiota

Työtä tehdään yhä useammin erilaisissa verkostoissa ja jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä.

sisältävät tehtävät voidaan taas osittain korvata tietotekniikalla tai roboteilla.

Huomionarvoista tutkimuksissa oli, että rutiinomaisia töitä tekevät myös muut kuin matalasti koulutetut. Tutkijat laskivat, että eniten helposti korvattavia rutiinitöitä löytyy keskitason palkansaajista esimerkiksi kirjanpitäjistä ja pankkivirkailijoista.

Tutkijat ovatkin pelänneet, että työn digitalisaatio johtaa ammattirakenteiden polarisaatioon, jossa työllisyyden kasvu keskittyy pääasiassa korkeapalkkaisiin ja korkeaa koulutusta vaativiin tehtäviin sekä matalapalkkaisiin, vähempää koulutusta vaativiin tehtäviin.

Tutkimusten mukaan sekä matala- että korkeapalkkaisten työpaikkojen määrä on Suomessa kasvanut voimakkaasti vuosina 1995–2009. Keskipalkkaisten työpaikkojen määrän kasvu on sen sijaan ollut suhteellisen vähäistä. (Kauhanen, Maliranta, Rouvinen & Vihriälä 2015). Tosin Suomessa muutos ei vielä ole ollut yhtä voimakasta kuin muissa maissa (Asplund, Kauhanen & Maliranta 2012).

Työvälineet ja työn sisältö muuttuvat

Sen lisäksi, että ammattirakenteet muuttuvat, myös itse työ muuttuu, kun ICT ja uusi tekniikka muokkaavat työtehtäviä ja tapoja tehdä työtä. Kansainvälisessä kirjallisuudessa on puhuttu paljon niin kutsutuista uusista työnteon tavoista (new ways of working). Käsitteellä tarkoitetaan sitä, että työtä tehdään yhä moninaisemmin, hajautetummin ja yksilöllisemmin erilaisissa paikoissa, erilaisina aikoina ja erilaisissa yhteisöissä.

Keskeinen tekijä työtehtävien muutoksessa on tieto ja data. Tieto nousee digitalisaation myötä uuteen arvoonsa – sillä on aivan merkittävä rooli kehityksessä. Brynjolfsson ja McAfee (2014) kirjoittavat teoksessaan, että digitointi mahdollistaa valtavan tietomäärän käyttämisen. Dataa voidaan hyödyntää melkein missä tilanteessa tahansa ja sitä voidaan loputtomasti jäljentää sekä käyttää uudelleen.

Tieto yhdistettynä erilaisiin digitaalisiin alustoihin luo valtavasti erilaisia mahdollisuuksia esimerkiksi terveydenhuollossa. Datasta tulee eräänlaista raaka-ainetta. Ihmisistä kerätään erilaisten alustojen ja applikaatioiden kautta tietoa, joita myöhemmin hyödynnetään muun muassa palveluiden suunnittelussa ja kohdentamisessa.

Perinteiset toimialarajat hämärtyvät ja yritykset irtautuvat perinteisistä rooleistaan, mistä hyvänä esimerkkinä toimii Posti: ”Jari Tetri lajittelee ennen postia, nyt hän ulkoiluttaa vanhuksia – näin digitalisaatio myllää tavallisia ammatteja” uutisoi Helsingin Sanomat aiemmin tänä vuonna.

Kun tekniikka kehittyy, myös ihmisten tarpeet ja vaatimukset muuttuvat. Digitalisaation ja tekniikan kehityksen myötä oma työnkuva saattaa siis radikaalisti muuttua, jolloin erityisesti sopeutuminen uuteen, joustavuus sekä koulutus nousevat keskiöön.

Jopa työn määritelmän on sanottu muuttuvan: ei puhuta enää töistä vaan tehtävistä, toimeksiannoista tai keikoista (Kilpi 2016, 13). Tutkijoiden mukaan itsensä työllistäminen tulee tulevaisuudessa yleistymään. Erilaiset digitaaliset alustat luovat tilaa niin sanotulle kombityölle. Kombityöllä tarkoitetaan sitä, että työntekijä tekee työtä eri statuksilla, jolloin tuloja voidaan saada niin palkansaajana kuin esimerkiksi freelancerina. Alustojen ideoina taas on yhdistää eri palvelun tuottajat ►

ja saajat. Ne eivät siis tuota palveluita itse.

Hyviä esimerkkejä kombityön mahdollistavista digitalisista alustoista ovat Airbnb ja Uber. Työ ja työtulot pirstaloituvat ja ihmiset saavat useammin tuloja useista eri lähteistä. Freelancer-työ ja yksinyrittäminen sekä määräaikaiset tai osa-aikaiset sopimukset tulevat tutkijoiden mukaan lisääntymään. (Eurofound 2015.)

Työaika ja -paikka moninaistuvat: työtä tehdään ajasta ja paikasta riippumatta yhä joustavammin (Eurofound and the International Labour Office 2017). Langaton verkko, pilvipalvelut ja Skype mahdollistavat työn tekemisen missä ja mihin aikaan tahansa.

Työtä tehdään myös yhä useammin erilaisissa verkostoissa ja jatkuvasti muuttuvassa ympäristössä. Hyvä esimerkki on Elisan Ideal Work -konsepti, jossa työntekijä saa itse valita itselleen ja työlleen sopivan tavan ja paikan tehdä töitä. Tavoitteena on työn tehokkuuden ja mielekkyyden kasvattaminen. Työntekijälle annetaan yhä enemmän vapautta ja keskeiseksi käsitteeksi nousee luottamus. Esimerkiksi Suomen parhaat työpaikat -tutkimuksen mukaan luottamus on hyvän työpaikan keskeinen tekijä.

Uusi teknologia tuo kuitenkin myös mukanaan uudenlaisia haasteita, jotka vaativat erilaista osaamista. Sähköisesti tapahtuvaa kommunikaatiota ja viestintää on aina haastavampi tulkita, kuin kasvokkain tapahtuvaa viestintää. Aikaisemmin kasvokkain tehtäviä töitä on paljon siirretty internettiin, ja työpaikoilla viestintä kulkee pitkälti sähköisesti.

Myös erilaiset chat-palvelut ovat lisääntyneet voimakkaasti. Esimerkiksi Terveystalo lanseerasi viime vuonna ensimmäisenä toimijana Suomessa yleislääkärin chat-vastaanoton. Uusi teknologia ja viestintä vaativatkin työntekijöitä sosiaalista älykkyyttä, hyviä viestintätaitoja ja erilaisten tilanteiden tunnistamista. Monelle työntekijälle uusien laitteiden hallinta ja uudet työtavat saattavatkin aluksi herättää hämmennystä.

Asiantuntijat ovat myös ennustaneet, että itsensä johtaminen ja organisoiminen tulevat lisääntymään. Päätösvaltaa ja vastuuta tullaan tulevaisuudessa jakamaan työpaikoilla enemmän kuin aikaisemmin, kun nykyisestä johtamisen mallista siirrytään niin kutsuttuun valmentavaan johtamiseen. Tosin datan helppo saatavuus voi johtaa työpaikoilla myös numeroilla johtamiseen, millä tarkoitetaan sitä, että keskeiseksi työn arvioinnin välineeksi nousevat numerot (Jääskeläinen 2015).

Kaiken kaikkiaan työntekijöiltä vaaditaan yhä enemmän uusien roolien hallintaa sekä itsensä johtamisen taitoja (Tikka 2016). Myös koulutautumisen vastuu ja osaamisen päivittäminen siirtyvät yhä enemmän työntekijän hartaille. Metataitojen kuten yhteistyö- ja vuorovaikutustai-

Uusi teknologia ja viestintä vaativat työntekijöiltä sosiaalista älykkyyttä, hyviä viestintätaitoja ja erilaisten tilanteiden tunnistamista.

U. ÖSTLUND

tojen tai paineen- ja epävarmuuden sietokyvyn merkitys korostuu. Koska tieto ja osaaminen ovat periaatteessa kaikkien saatavilla ja osittain automatisoitavissa, nousevat työntekijän vahvuudeksi taidot, joita on vaikea automatisoida tai korvata.

Tutkijoiden mukaan työn personifikaatio tulee lisääntymään, millä tarkoitetaan sitä, että työ on yhä enemmän tekijänsä näköinen. Jo nykyään ajatellaan, että työnteon tehokkuus ja innovatiivisuus linkittyvät työnteon mielekkyyteen ja merkityksellisyyteen. Työpaikoilla panostetaan enemmän uusiin toimintakulttuureihin, joissa kannustetaan työntekijöitä luovuuteen ja uusien ideoiden tuottamiseen (Dufva, Halonen, Kari, Koivisto, Koivisto, Myllyoja 2017).

On myös sanottu, että digitalisaatio tulee vähentämään niin sanottuja rutiinitehtäviä, jolloin työntekijä voi keskittyä häntä itseään kiinnostaviin ja kehittäviin tehtäviin. Uusi työ vaatii jatkuvaa osaamisen ja itsensä kehittämistä. Työ ja vapaa-aika saattavat myös yhä useammin sekoittua keskenään.

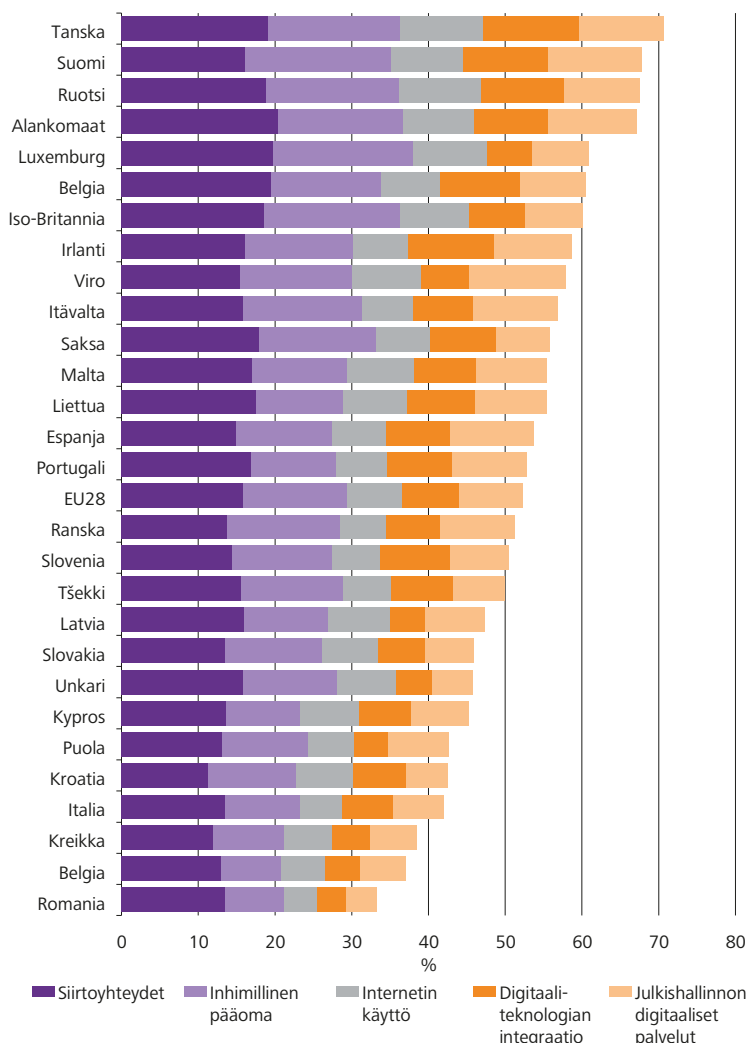
Työ ei häviä vaan muuttaa muotoaan

Siitä kuinka nopeasti ja kuinka paljon työpaikkoja häviää, ei voida antaa tarkkoja lukuja. Monet tutkijat ovat kuitenkin antaneet omat arvionsa kehityksestä. Ehkä kuuluisin ja eniten siteeratuin on Freyn ja Osbornen (2013) tutkimus, jonka mukaan lähes puolet Yhdysvaltojen nykyisistä työpaikoista on automatisaattioriskissä seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana.

Samaa metodologiaa hyödyntäen Pajarinen ja Rouvinen (2014) laskivat, että Suomessa noin kolmasosa työvoimasta on ammateissa, joissa ihmistyön korvaamispotentiaali on suurin seuraavan 10–20 vuoden aikana. Kyseisiä tutkimuksia on kuitenkin kritisoitu siitä, että ne eivät ota huomioon uusien ammattien syntymistä, työn sisällön tai työmarkkinainstituutioiden muutoksia (mm. Kauhanen, Maliranta, Rouvinen, Vihriälä

Se miten työn muutoksesta kirjoitetaan, ja miten se todellisuudessa näyttäytyy työntekijöille, on hyvin ristiriitainen.

KUVIO 1. Maiden sijoittuminen digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksillä (DESI) vuonna 2017

Lähde: Euroopan komissio

2015, 76). EVAn teettämässä raportissa taas arvioidaan, että Suomessa seitsemän prosenttia nykyisistä työpaikoista voidaan korvata automatisaatiolla 20 vuoden kuluessa (EVA 2016).

Maiden digitaalista kehitystä mittaamaan on myös kehitetty oma indeksi DESI eli Digital Economy and Society Index (European Commission 2017). Mitä paremmin maa sijoittuu mittarin perusteella, sitä pienempi uhka digitalisaatio on työpaikoille. Hyvät tietoliikennetytydet, työntekijöiden korkea osaamistaso, digitaaliset julkiset palvelut sekä laaja internetin käyttö edistävät muutokseen sopeutumista. Pohjoismaat ovat sijoittuneet mittarilla erinomaisesti (kuvio 1).

Työn häviämistä todennäköisempää on, että työ vain muuttaa muotoaan. Myös aivan uusia aloja ja työpaikkoja syntyy. Esimerkiksi konsult-

Kommentoi verkossa
tietotrendit.stat.fi

tyhtiö Copenhagen Economicsin ennuste povaa sovellusalalle Suomessa 20 000 uutta työpaikkaa seuraavan viiden vuoden aikana (Yle 6.6.2017). Tietokoneet eivät myöskään ole vielä itsenäisiä ajattelijoita, vaan jonkun täytyy aina koodata tiedot. Lisäksi robotteja täytyy usein ohjata, sillä harva työ on täysin samanlaista päivästä toiseen.

Työn digitalisaatio on jo täällä

Voidaan sanoa, että työn digitalisaatio alkoi Suomessa 1990-luvulla, mutta vasta 2000-luvulla se on lähtenyt varsinaisesti käyntiin. Yhä useamman ammattilaisen työkalut ja työnkuva ovat muuttuneet. On kuitenkin vähän tietoa saatavilla siitä, miten työ on jo muuttunut ja miten työntekijät ovat muutoksen kokeneet. Dufva, Halonen, Koivisto ja Myllyoja (2017) totesivat raportissaan paljon puhuttavan siitä, miten työ ja työpaikat tulevat muuttumaan, mutta harva on miettinyt muutosta oman työnsä näkökulmasta.

Se miten työn muutoksesta kirjoitetaan, ja miten se todellisuudessa näyttäytyy työntekijöille, on hyvin ristiriitainen. Digitalisaatio ei kaikille välttämättä tarkoita lisääntyvää vapautta, itsensä kehittämisen mahdollisuuksien laajentumista tai työn mielekkyyden lisääntymistä. Se voi myös tarkoittaa kontrolliin lisääntymistä, oman työnkuvan täydellistä muutosta tai tulojen jatkuvaa epävarmuutta.

Työmarkkinoiden rakennemuutoksen on myös arvioitu vielä kiihtyvän, ja eri alojen työpaikkoja tulee häviämään. Uudet työpaikat ovat ominaisuuksiltaan usein erilaisia kuin vanhat. Asplund, Kauhanen ja Vanhala (2015) kirjoittavat tutkimuksessaan, että erityisesti ikääntyneemmille työntekijöille ammatinvaihdon kustannukset ovat hyötyihin verrattuna liian suuret. Siksi onkin tärkeää, että työn muutoksesta saadaan lisää tietoa, jotta kaikki saadaan pysymään digitalisaation vauhdissa mukana.

Digitalisaatio tulee vielä vahvasti muuttamaan työtä. Keskeistä kehityksen kannalta tulee olemaan se, miten digitalisaatio ja uusi teknologia otetaan työpaikoilla vastaan. Olennaista on se, miten yksilö itse ne kokee.

Ketään ei voi pakottaa omaksumaan uutta ajattelutapaa tai uusia työnteon välineitä. Tärkeää onkin, että työntekijät osallistetaan muutokseen niin, että he kokevat olevansa osa muutosta. Oman koulutuksen sekä osaamisen päivittämisen merkitys kasvaa. Onkin erityisen tärkeää, että työntekijöiden kokemuksista saadaan kerättyä tietoa, jotta ymmärretään paremmin, mitä digitalisaatio työssä tarkoittaa. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinolot -yksikössä.

Lähteet:

Andersson, C., Haavisto, I., Kangasniemi, M., Kauhanen, A., Tikka, T., Tähtinen, L & Törmänen, A. (2016) *Robotit töihin. Koneet tulivat – mitä tapahtuu työpaikoilla? EVA raportti*. Helsinki: Taloustieto Oy. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2016/09/Robotit-t%C3%B6ihin.pdf> [viitattu 3.7.2017].

Asplund, R., Kauhanen, A & Maliranta, M. (2012) *Työtehtävien ja palkkojen dynamiikka*. ETLA B255. Helsinki: Taloustieto Oy.

Asplund, R., Kauhanen, A & Vanhala, P. (2015) *Ammattirakenteet murtuvat – Mihin työntekijät päätyvät ja miksi?* Helsinki: Taloustieto Oy.

Autor, D., Karz, L & Krueger, A. (1998) *Computing Inequality: Have Computers Changed the Labor Market?* *The Quarterly Journal of Economics*, 113 (4), 1169 – 1213.

Autor, D., Levy, F & Murnane, R. (2003) *The Skill-Content of Recent Technological Change: An Empirical Exploration*. *Quarterly Journal of Economics*, 118 (4), 1279 – 1333.

Baller, S., Dutta, S & Lanvin, B. (2016) *The Global Information Technology Report 2016. Innovating in the Digital Economy*. Geneva: World Economic Forum.

Brynjolfsson, E & McAfee, A. (2014) *The second machine age: work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. New York, NY: WW Norton and Company.

Danziger, S., Levav, J & Avnaim-Pesso, L. (2011) *Extraneous factors in judicial decisions*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108 (17).

Dufva, M., Halonen, M., Kari, M., Koivisto, T., Koivisto, R & Myllyoja, J. (2017) *Kohti jaettua ymmärrystä työn tulevaisuudesta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 33/2017*. Valtioneuvoston kanslia.

Eurofound (2015) *New forms of employment*. Publications Office of the European Union. Luxembourg. <https://www.eurofound.europa.eu/fi/publications/report/2015/working-conditions-labour-market/new-forms-of-employment> [viitattu 4.7.2017].

Eurofound and the International Labour Office (2017) *Working anytime, anywhere: The effects on the world of work*. Geneva, Luxembourg: Publications Office of the European Union and the International Labour Office.

European Commission (2017) *The Digital Economy and Society Index (DESI)*. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi> [viitattu 4.7.2017].

Frey, C. B & Osborne, M. A. (2013) *The Future of Employment: How susceptible are jobs to computerization?* OMS Working Papers, September 18.

Goos, M., Manning, A & Salomons, A. (2010) *Explaining job polarization in Europe: The roles of technology, globalization and institutions.* CEP Discussion Paper No 1026. London School of Economics.

Jääskeläinen, A. (2015) *Digitalization and Work Life: How new technologies are changing task content and skill demand for five selected occupations.* Master's thesis. Department of Economics. Aalto University, School of Business.

Kauhanen, A., Maliranta, M., Rouvinen, P & Vihriälä, V. (2015) *Työn murros – Riittääkö dynamiikka? Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA.* Helsinki: Taloustieto Oy.

Kilpi, E. (toim.) (2016) *Perspectives on new work. Exploring emerging conceptualizations.* Sitra Studies 114.

Machin, S & Van Reenen, J. (1998) *Technology and changes in skill structure: Evidence from seven OECD countries.* *The Quarterly Journal of Economics*, 113 (4), 1215 – 1244.

Pajarinen, M & Rouvinen, P. (2014) *Katsaus suomalaisen työn tulevaisuuteen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 30/2014.*

Parviainen, P., Federley, M., Grenman, K & Seisto, A. (2017) *Osaaminen ja työllisyys digimurroksessa. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 24/2017. Valtioneuvoston kanslia.*

Suomen parhaat työpaikat. <http://www.greatplacetowork.fi/julkaisut-ja-tapahtumat/blogit-ja-uutiset/861-suomen-parhaat-tyopaikat-2017-julkistettu> [viitattu 24.7.2017].

The Economist (9.5.2015) *Rise of the machines. Artificial intelligence scares people—excessively so.* <https://www.economist.com/news/briefing/21650526-artificial-intelligence-scares-peopleexcessively-so-rise-machines> [viitattu 10.7.2017].

Tikka, T. (2016) *Kun kone ottaa ohjat. Raportissa: Robotit töihin. Koneet tulivat – mitä tapahtuu työpaikoilla?* Andersson, C., Haavisto, I., Kangasniemi, M., Kauhanen, A., Tikka, T., Tähtinen, L & Törmänen, A. (2016) *EVA raportti.* Helsinki: Taloustieto Oy. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2016/09/Robotit-t%C3%B6ihin.pdf> [viitattu 11.7.2017].

YLE 6.6.2017. *Ennuste lupaa 20 000 uutta työpaikkaa sovellusalalle – riittävätkö Suomessa osaajat?* EU:n keskiarvoon verrattuna Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä sovelluskehittäjien määrässä. <https://yle.fi/uutiset/3-9651963> [viitattu 5.7.2017].

PASI PYÖRIÄ, LIUDMILA LIPIÄINEN JA
KATRI-MARIA JÄRVINEN

Yhä useampi palkansaaja on vakaalla työuralla

Julkisuudesta tutun käsityksen mukaan työelämä on muuttunut aiempaa epävarmemmaksi ja työurat silpuksi. Uskomus työurien pirstaloitumisesta ei kuitenkaan saa tukea tilastoista.

Työurien uskotaan muuttuneen sirpaleiseksi ja epävarmuuden leimaavan koko työmarkkinakenttää. Anna-Maija Lehdon (2015) mukaan työelämää käsittelevä julkisuus on 2010-luvulla ollut hämmäntävän negatiivista: on muun muassa väitetty, että työvoima jakautuu hyviin ja huonoihin töihin, tietotekniikka hävittää puolet työpaikoista tai kaikki joutuvat vaihtamaan alaa ja kouluttautumaan uudelleen.

Näille ja monille muille median toistelemille uhkakuville ei kuitenkaan löydy perusteita Suomea koskevista tilastoista. Huonosti palkattua epävarmaa työtä on ollut aina – ja sitä epäilemättä tulee aina olemaan – mutta kaikki työ ei suinkaan ole muuttunut epävarmaksi silpuksi eikä työpaikkaa ole pakko vaihtaa kuin paitaa (Pyöriä 2017; Pyöriä & Ojala 2016; Sutela & Lehto 2014).

SHUTTERSTOCK

Tilastokeskuksen yhdistetty työntekijä–työnantaja-aineisto eli FLEED (Finnish Longitudinal Employer-Employee Data)

FLEED on etäkäytettävä aineisto, joka sisältää kolmanneksen satunnaisotoksen ja seurannan kaikista Manner-Suomessa asuneista 15–70-vuotiaista henkilöistä. Aineistossa on vuosittain noin 1 200 000 henkilöä, joita on seurattu yli ajan eli vastaajasta on tietoja kaikilta niiltä vuosilta, jolloin otoshenkilö on olossa, 15–70-vuotias ja asuu Suomessa.

FLEED:n tietoihin on lisätty työnantajan yritystunniste sekä työpaikan toimipaikkatunniste, joiden avulla yksittäisen henkilön tiedot voidaan yhdistää hänen toimipaikkansa tietoihin. Aineiston henkilötiedot linkittyvät vuoden lopun työsuhteen perusteella eri yritysaineistoihin, kuten tilinpäätös-paneeliin. Tietoja on rajattu ja karkeistettu tietosuojan vuoksi siten että yksittäisiä vastaajia ei voi tunnistaa tutkimuskäyttöön luovutetusta aineistosta.

FLEED sisältää laajasti työuratietoa muun muassa alkaneine ja päätyneine työsuhteineen, tutkintoineen, tulotietoineen, työssäolo- ja työttömyyskuukausineen samoin kuin tiedon sosiaaliturvan käytöstä. Lisäksi aineisto kuvaa työnantajan toimialaa, omistussuhteita ja taloustilannetta (liikevaihto, henkilöstömäärä) vuosittain. Aineistossa on tietoa myös työntekijöiden keskeisistä sosiodemografisista piirteistä, kuten sukupuolesta, iästä, koulutuksesta ja perheestä.

2014. (Pärnänen 2015; SVT 2015.) Aika näyttää yleistyvätkö tämän kaltaiset epätyypillisen työnmuodot tulevaisuudessa.

Keskeiset työmarkkinatilastot, kuten Tilastokeskuksen työvoima- ja työolotutkimukset, eivät välttämättä tavoita kaikkia tulevaisuuden työelämän muutostrendejä, mutta kokonaiskuva työsuhdetyyppien pysyvyydestä on selvästi havaittavissa. Työmarkkinoiden vakaudesta kertoo myös Tilastokeskuksen yhdistetty työntekijä–työnantaja-aineisto (FLEED), jota on kerätty vuodesta 1988. Kyseessä on vuosittain päivittyvä rekisteriaineisto (ks. tietolaatikko).

FLEED kerää työuratietoa laaja-alaisesti

Seuraavassa tarkastelemme FLEED:n avulla 20–55-vuotiaiden palkansaajien työuran vakautta (työssäolokuukausien mukaan mitattuna) liikevaihdoltaan erityyppisissä yksityisen sektorin toimipaikoissa kolmena viiden vuoden seurantajaksona. Trajektori- eli kehityspolkuanalyysiin perus- ➤

Vakituinen kokoaikainen palkkatyö on yhä edelleen yleisin työnteon muoto. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan noin kaksi kolmasosa työllisistä on toiminut kokoaikaisessa toistaiseksi jatkuvassa palkkatyösuhteessa koko 2000-luvun ajan. Tänä aikana määräaikaisuudet eivät ole yleistyneet, siinä missä osa-aikatyö on yleistynyt vain vähän.

Virallisissa tilastoissa määrä- ja osa-aikatyöhön kuuluviksi luetaan vuokratyö sekä nollatuntisopimukset. Vuokratyö on melko marginaalinen ilmiö, jota tekee noin 2 prosenttia palkansaajista. Tähän nähden nollatuntisopimuksella työskenteleviä on yllättävän paljon: neljä prosenttia palkansaajista eli 83 000 henkeä. Vuokratyötä on tilastoitu vasta vuodesta 2008 ja nollatuntisopimuksesta tietoa on kerätty kertaluontoisesti vuonna

TAULUKKO 1. 20–55-vuotiaiden yksityisen sektorin palkansaajien jakautuminen toimipaikan liikevaihtotyyppin mukaan seurannan alkupisteissä 1990, 2000 ja 2007

	1990		2000		2007	
	N	%	N	%	N	%
Stabiili liikevaihto	15 587	54	19 834	68	18 822	61
Vaihteleva liikevaihto	2 755	10	4 478	15	4 196	14
Kasvava liikevaihto	6 494	23	3 060	11	5 956	19
Laskeva liikevaihto	3 904	14	1 689	6	1 784	6
Yht.	28 740	100	29 061	100	30 758	100

Lähde: Tilastokeskus, FLEED-aineisto

tuva tarkastelumme koskee vuosia 1990–1995, 2000–2005 ja 2007–2012.

Trajektorianalyysi on yksi sekoitettujen jakaumien teorian (mixture models) sovellus ja se perustuu suurimman uskottavuuden menetelmään (Lipiäinen 2012). Trajektorianalyysi huomioi aineiston eri osapopulaatioiden mahdollisesti erilaiset kehityspotit toisin kuin useat muut pitkittäisaineistojen analysointimenetelmät. Menetelmänä trajektorianalyysin vahvuus on aineiston sisältämien kehityskäyrien heterogeenisuuden huomioiminen ja tutkiminen. Sitä on aiemmassa tutkimuksessa sovellettu yksilöiden työssäolokuukausien analyysiin (ks. esim. Jolkkonen ym. 2014).

Analyysimme trajektoriryhmät on muodostettu palkansaajien vuotuisten työssäolokuukausien ja toimipaikkojen liikevaihdon mukaan. Vuositaitaiset työssäolokuukaudet kuvaavat, kuinka vahvasti yksilöt kiinnittyvät työmarkkinoille (Ojala & Pyöriä 2016). Se, minkä tyyppisessä toimipaikassa vastaaja työskentelee, määrittää seurannan lähtötilanteen perusteella.

Toimipaikat jaotimme etukäteen neljään ryhmään: jaottelu liikevaihdoltaan stabiilin, vaihtelevan, kasvavan ja laskevan kehityksen toimipaikoihin määriteltiin sen mukaan, miten yritysten liikevaihto on kehittynyt kunkin seurantajakson kolmena ensimmäisenä vuotena.

Liikevaihdon muutoksen kriteerinä pidettiin yli 30 prosentin vuosittaista kasvua tai laskua. Seurannan kuluessa tapahtuneita urasiirtymä toimipaikasta toiseen emme tässä huomioi, vaan fokuksemme on työssäolokuukausissa.

Analyyseja varten aineistosta poimittiin palkansaajia edustava 10 prosentin satunnaisotos kunkin viisivuotisseurannan lähtöpisteessä (1990, 2000 ja 2007) vuotuisen otoskoon ollessa tällöin noin 30 000 henkilöä.

Tutkittavat työntekijät jakautuvat erityyppisiin toimipaikkoihin siten, että stabiilin liikevaihdon yrityksissä työskenteleviä työntekijöitä on jokaisessa lähtöpisteessä yli puolet otokseen kuuluvista.

Analyyseihin valittiin ne henkilöt, jotka olivat lähtöpistevuosina iältään 20–55-vuotiaita (taulukko 1). Perusteena ikärajauskelle on yhtäältä se, että työurat alkavat keskimäärin noin 20 vuoden iässä, ja toisaalta se, että tarkastelun vanhimmat palkansaajat jäävät viisivuotisseurannan kuluessa paitsi virallisen myös käytännössä useimmiten toteutuvan eläkeiän alle.

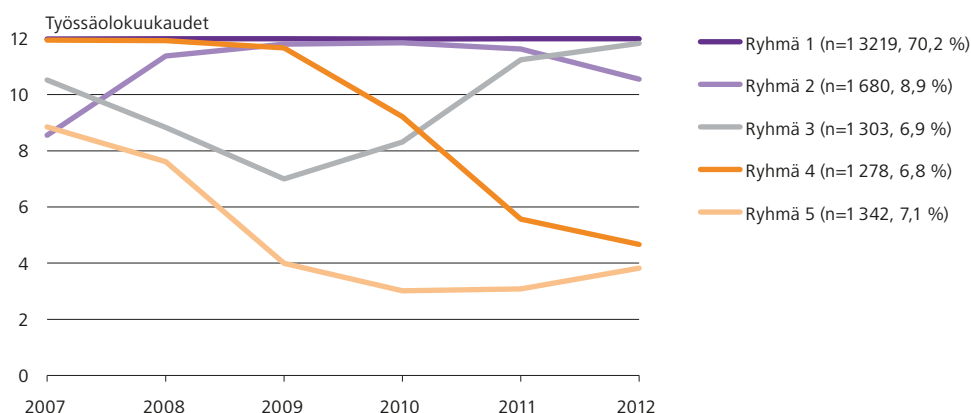
Finanssikriisistä huolimatta valtaosa vakaalla työuralla

Tässä ei ole mahdollista esittää yksityiskohtaisia trajektorikuviota kaikista kolmesta seurantajaksoista jokaisen neljän toimipaikan liikevaihtotyyppin mukaan. Kuviossa 1 on esimerkin vuoksi havainnollistettu liikevaihtokehitykseltään stabiileilla toimipaikoilla työskennelleiden palkansaajien vuosien 2007–2012 työllisystrajektorit.

Ajanjakso on kiinnostava, koska tuolloin finanssikriisi ja taantuma ravistelivat Suomen taloutta. Huomionarvoista on, että jopa 70 prosenttia liikevaihdoltaan stabiileilla toimipaikoilla työskennelleistä sijoittui vakaalle uralle eli he olivat koko seurannan ajan keskeytyksettä palkkatyössä (ryhmä 1).

Turvatuin asema on yksityisen sektorin palkansaajilla, jotka työskentelevät liikevaihdoltaan stabiileilla toimipaikoilla.

KUVIO 1. Stabiilin liikevaihtokehityksen toimipaikoissa työskennelleiden yksityisen sektorin palkansaajien työllisystrajektorit 2007–2012

Lähde: Tilastokeskus, FLEED-aineisto

TAULUKKO 2. Vakaalla ja vahvistuvalla työuralla olevien palkansaajien osuus toimipaikan liikevaihtotyyppin mukaan 1990–1995, 2000–2005 ja 2007–2012 (%)

	1990–1995		2000–2005		2007–2012	
	VAKAA TYÖURA	VAHVISTUVA TYÖURA	VAKAA TYÖURA	VAHVISTUVA TYÖURA	VAKAA TYÖURA	VAHVISTUVA TYÖURA
Stabiili liikevaihto	58,7	11,8	63,9	15,5	70,2	15,8
Vaihteleva liikevaihto	56,5	11,1	59,8	17,1	64,3	16,8
Kasvava liikevaihto	34,6	19,9	48,2	29,7	59,9	15,8
Laskeva liikevaihto	49,3	14,5	48,8	28,4	50,7	25,1

Lähde: Tilastokeskus, FLEED-aineisto

Ryhmiin 2 ja 3 kuuluneiden asema vahvistui seurannan kuluessa huomattavasti. Tähän vahvistuvan urakehityksen ryhmään lukeutuneiden palkansaajien osuus oli 16 prosenttia. Sen sijaan ryhmiin 4 ja 5 kuuluneiden työntekijöiden työssäolo-kuukaudet vähenivät jyrkästi, mutta näille heikkenevän urakehityksen trajektoreille sijoittui vain 14 prosenttia palkansaajista.

Toisin sanoen merkittävä enemmistö eli 86 prosenttia liikevaihdoltaan stabiileilla toimipaikoilla työskennelleistä sijoittui joko vakaalle tai vahvistuvalle uralle tarkastelujaksolle ajoittuneesta talouden taantumasta huolimatta.

Vakaalla uralla työskennelleiden osuus oli vuonna 2007 alkaneella seurantajaksolla huomattavasti suurempi (70 %) kuin vuosina 1990 (59 %) ja 2000 (64 %) alkaneilla ajanjaksoilla (taulukko 2).

Kun vertaamme eri trajektoriryhmiä keskeisten yksilöllisten taustatekijöiden mukaan, havaitsemme, että vakaalle uralle sijoittuneet (ryhmä 1) olivat muihin ryhmiin nähden keskimääräistä useammin miehiä (55 %), keski-ikänsä van-

himpia (39-vuotiaita) ja parhaiten koulutettuja.

Ryhmään 1 kuuluneista 38 prosentilla oli korkea-asteen tutkinto seurannan alkupisteessä, kun muissa trajektoriryhmissä korkeakoulutettujen osuus jäi noin neljännekseen tai tämän alle. Uuden tutkinnon suorittaminen oli tyypillisintä ryhmissä 2 ja 3, joita luonnehtii työurien vakautuminen seurannan kuluessa.

Yhteenveto tärkeimmistä tuloksistamme on havainnollistettu taulukossa 2, jossa on esitetty niiden palkansaajaryhmien osuudet, joiden työura joko on pysynyt vakaana tai vahvistunut vuosittaisten työssäolo-kuukausien perusteella laskettuna.

Taulukon 2 mukaan suurimpana trajektoriryhmänä kaikissa viisivuotisseurannoissa olivat ne yksityisen sektorin palkansaajat, joiden työura oli ollut vakaa koko seuranta-ajan. Tulos pätee riippumatta siitä, oliko kyseessä ollut seurannan alkaessa stabiiliin, vaihtelevan, kasvavan vai laskevan liikevaihdon toimipaikka.

Taulukosta 2 näemme myös, että työmarkkinoiden vakaus on tämän tarkastelun näkökulmas-

ta lisääntynyt 1990-luvulta 2010-luvulle tultaessa, vaikka julkisessa keskustelussa usein oletetaan työurien sirpaloituneen (ks. myös Ojala & Pyöriä 2016).

Entistä vakaammat työurat – miten se on mahdollista?

Tuloksistamme voidaan päätellä, että työn jatkuvuuden näkökulmasta suhteellisesti turvatuin asema on niillä yksityisen sektorin palkansaajilla, jotka työskentelevät liikevaihdoltaan stabiileilla toimipaikoilla. Tulos pätee jokaisena tarkastelemallamme ajanjaksona.

Kasvavan liikevaihdon toimipaikoilla on suhteellisesti vähemmän vakaalla työuralla olevia palkansaajia kuin stabiilin liikevaihdon yrityksissä. Tämä ero on suurempi kuin stabiilin ja vaihtelevan liikevaihdon toimipaikkojen välillä.

Yrityksen kasvuhakuisuus ei siis yksilön näkökulmasta välttämättä merkitse työuran vakautta. Sen sijaan voi olla turvallisempaa työskennellä jo asemansa vakiinnuttaneessa (ja kooltaan suuressa) yrityksessä.

Toisen keskeisen tuloksemme mukaan toimipaikan liikevaihtokehityksen suunnasta riippumatta vakaalle uralle sijoittuneet palkansaajat ovat muihin ryhmiin nähden parhaiten koulutettuja, mitä voidaan pitää odotusten mukaisena havaintona.

Tähän liittyen havaitsimme, että uuden tutkinnon suorittaminen on tyypillisintä niissä ryhmissä, joita luonnehtii työurien vakautuminen. Toisin sanoen koulutus kannattaa ja sillä on tärkeä työmarkkinoiden riskeiltä ja epävarmuudelta suojaava vaikutus, kuten aiemmat tutkimukset kertovat.

Koulutusinvestointien tiedetään parantavan yksilöiden ja yritysten tuottavuutta (Asplund & Maliranta 2005, 102). Tutkimukset myös osoittavat, että korkeakoulutetuilla on pidemmät

työurat, pienempi työttömyysriski ja paremmat työuran kuluessa karttuneet kokonaisansiot kuin heikommin koulutetuilla (Koerselman & Uusitalo 2014; Myrskylä 2012; ks. myös Asplund & Vanhala 2016).

Emme analyseissämme erotelleet uuden seuranta-aikana suoritettua tutkinnon tasoa, mutta voimme joka tapauksessa yleisellä tasolla todeta, että tutkintoon johtava koulutus on johdonmukaisesti yhteydessä työuran vakautumiseen talous-suhdanteiden vaihtelusta huolimatta.

Kaiken kaikkiaan tuloksemme kertovat työurien vakauden ja pysyvyyden kasvusta viimeisen runsaan kahden vuosikymmenen aikana. Tuloksemme ovat linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa, joiden mukaan työsuhteiden keskimääräinen kesto on pidentynyt (Rokkanen & Uusitalo 2013; Soininen 2015; ks. myös Sutela & Lehto 2014).

Esimerkiksi Tilastokeskuksen vuoden 2013 työolotutkimukseen vastanneet palkansaajat olivat työskennelleet saman työnantajan palveluksessa keskimäärin 10,3 vuotta. Vuonna 1984 vastaava keskiarvo oli 8,3 vuotta.

Ammatin vaihtaminenkaan ei ole yleistynyt: neljä kymmenestä työolotutkimuksen vastaajasta on ilmoittanut työskennelleensä aina lähes samankaltaisessa ammatissa koko tutkimusajan ajan. (Sutela & Lehto 2014, 26–27.)

Onko talouden dynamiikka heikentynyt?

Tarkastelumme sisältyy muutamia huomionarvoisia rajoituksia. 1990-luvun alku on vertailukohtana erityinen, koska tuolloin laman seurauksena työmarkkinoiden toiminta häiriintyi perin pohjin. 1990-luvun lamavuosina työkään tulneiden ikäluokkien työllisyys jäi pitkäksi aikaa muita ikäryhmiä heikommaksi (Grönqvist & Kinnunen 2009; Loukkola 2012).

2000-luvulle tultaessa työmarkkinat normalisoituivat, mikä selittää tulostamme työurien vakauden kasvusta. Aineistomme ei valitettavasti mahdollista ajallisen vertailun ulottamista 1990-lukua kauemmas historiassa ja tätä edeltäneiden taantumien vaikutusten arviointia (FLEED-aineistoa on kerätty vasta vuodesta 1988). Esimerkiksi 1970-luvulla epäilemättä riitti työmarkkinoiden epävakautta ja työurien katkonaisuutta öljykriisien ja työttömyyden takia.

Oma kysymyksensä on, halutaanko työurien vakauden kasvu tulkita pelkästään myönteiseksi ilmiöksi. Yksilön näkökulmasta työuran vakaus on epäilemättä hyväksi, mutta toisaalta kansantalouden kannalta työmarkkinaliikkuvuuden heikkeneminen ei välttämättä ole pelkästään myönteistä kehitystä.

Tuloksemme voi kertoa siitä, että samassa työpaikassa pysytään koska parempiakaan vaihtoeht-

Oma kysymyksensä on, halutaanko työurien vakauden kasvu tulkita pelkästään myönteiseksi ilmiöksi.

toehtoja ei ole tarjolla. Tämä voi heijastella talouden dynamiikan heikkenemistä ja sitä että uusia aiempaa tuottavampia työpaikkoja ei ole syntynyt riittävästi.

Jatkotutkimuksissa näitä kysymyksiä olisi syytä analysoida tarkemmin ja esimerkiksi katsoa minkälaisia urasiirtymiä toimipaikasta toiseen palkansaajilla on. Tämän tutkimuksen puitteissa emme ole voineet tarkastella sitä, tapahtuuko työurilla siirtymiä aikaisempaa parempiin vai huonompiin töihin. ■

Artikkelin tulokset perustuvat Työsuojelurahaston hankkeeseen Talouskriisit, työhyvinvointi ja työurat (2015–2017).

YTT, dosentti Pasi Pyöriä toimii sosiologian yliopistonlehtorina Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

FM, tilastotieteilijä Liudmila Lipiäinen toimii tutkijana Tampereen yliopiston Työelämän tutkimuskeskuksessa.

YTM, yliopisto-opettaja Katri-Maria Järvinen viimeistelee väitöskirjaansa ja opettaa kvantitatiivisia menetelmiä Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

Lähteet

Asplund, Rita & Maliranta, Mika 2005. Koulutus talouskasvuun kiihdyttäjänä – myytti vai fakta? Teoksessa Ari Hyytinen & Petri Rouvinen (toim.): Mistä talouskasvu syntyy? Helsinki: ETLA B214: 89–110.

Asplund, Rita & Vanhala, Pekka 2016. Korkeasti koulutettujen työmarkkinapolut. Työllisyys, työttömyys ja syrjäytymisriski. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, työ ja yrittäjyys 22/2016.

Grönqvist, Charlotta & Kinnunen, Helvi 2009. Taantuman vaikutus työvoiman tarjontaan: 1990-luvun kokemuksia. Helsinki: Suomen Pankki, BoF Online 1/2009.

Jolkkonen, Arja & Koistinen, Pertti & Kurvinen, Arja & Lipiäinen, Liudmila & Nummi, Tapio & Virtanen, Pekka 2014. Kohtalokkaat olosuhteet ja yksilölliset tekijät: Toimipaikan lakkauttamisen seurauksena työnsä menettäneiden kiinnittyminen työmarkkinoille. Kansantaloudellinen aikakauskirja 110(4): 492–515.

Koerselman, Kristian & Uusitalo, Roope 2014. The Risk and Return of Human Capital Investments. Labour Economics 30(1): 154–163.

Lipiäinen, Liudmila 2012. Trajektorianalyysi ja sen soveltaminen työhön kiinnittymisen tutkimukseen. Tampere: Tampereen yliopisto, tilastotieteen pro gradu -tutkielma.

Lehto, Anna-Maija 2015. Työelämän pitkä kaari – työolot ovat yhä riippuvaisempia kansainvälisestä kehityksestä. Tieto & Trendit – Talous- ja hyvinvointikatsaus 1(4): 28–35.

Loukkola, Anna 2012. Lamavuonna 1992 tutkinnon suorittaneet työllistyivät huonosti. Hyvinvointikatsaus 23(1): 40–42.

Myrskylä, Pekka 2012. Hyvin koulutetuilla pisimmät työurat. Hyvinvointikatsaus 23(1): 43–47.

Ojala, Satu & Pyöriä, Pasi 2016. Vakautta vai epävarmuutta? Nuorten palkansaajien työuran alku 1980-luvulta 2010-luvulle. Teoksessa Noora Järnefelt (toim.): Työolot ja työurat – tutkimuksia työurien vakauudesta ja eläkkeelle siirtymisestä. Helsinki: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 8/2016: 27–49.

Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu 2016. Prekaarin palkkatyön yleisyys: liioitellaanko työelämän epävarmuutta? Sosiologia 53(1): 45–63.

Pyöriä, Pasi toim. 2017. Työelämän myytit ja todellisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Pärnänen, Anna 2015. Työn tekemisen tavat 2000-luvulla – tapahtuiko rakenteellisia muutoksia? Työelämän tutkimus 13(3): 242–250.

Rokkanen, Miikka & Uusitalo, Roope 2013. Changes in Job Stability – Evidence from Lifetime Job Histories. Finnish Economic Papers 26(2): 36–55.

Sutela, Hanna & Lehto, Anna-Maija 2014. Työolojen muutokset 1977–2013. Helsinki: Tilastokeskus.

SVT 2015. Suomen virallinen tilasto. Työvoimatutkimus. Noin 83 000 palkansaajalla on nollatuntisopimus. Helsinki: Tilastokeskus. http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2014/13/tyti_2014_13_2015-03-05_tie_001_fi.html (viitattu 1.2.2017).

Soininen, Tiina 2015. Changing Expectations and Realities of Employment Stability – Longitudinal Analysis on Tenures in Finland. Joensuu: University of Eastern Finland, Dissertations in Social Sciences and Business Studies 102.

PEKKA LITH

Suomen matkailussa paljon kasvun varaa

Ulkomainen matkailu on vientiin verrattavissa olevaa ulkomaankauppaa. Matkailu on lähtenyt Suomessa uuteen nousuun vuodesta 2016 alkaen. Suomi on matkailumaana kuitenkin yhä alisuorittaja muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Majoitustilastojen mukaan Suomessa kirjattiin yli 20 miljoonaa yöpymistä majoitusliikkeissä vuonna 2016, mikä on korkein luku 2000-luvulla. Varsinkin ulkomaalaisten matkailijoiden yöpymiset ovat lisääntyneet. Sama tahti on jatkunut vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä, jolloin ulkomaalaisten yöpymiset ampaisivat 20 prosentin kasvuun edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Matkailijoiden virta Suomeen on kasvanut Pohjois-Amerikasta, Japanista ja joistain Keski- ja Etelä-Euroopan maista, kuten Ranskasta, Belgiasta, Espanjasta ja Italiasta, mutta suurinta kasvu on ollut kiinalaisten matkailijoiden osalta. Heidän määränsä kasvoi 105 100 henkilöllä vuosina 2013-2016. Tammi-huhtikuussa 2017 kiinalaisten yöpymiset kasvoivat 84 prosenttia vuoden takaisesta tilanteesta.

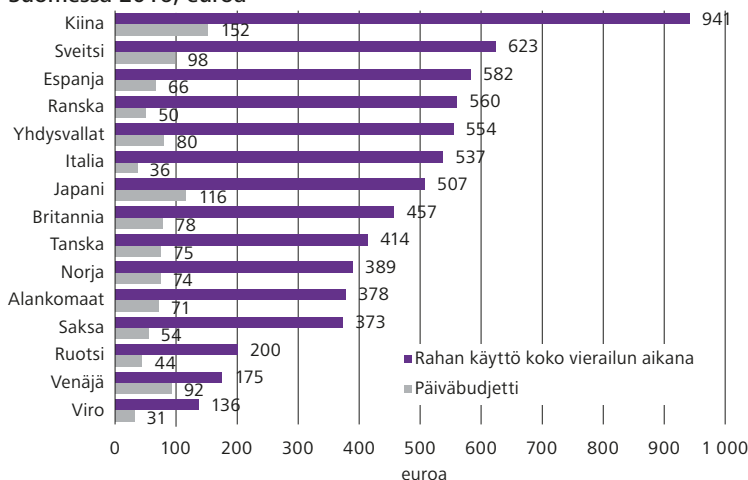
Kiinalaisten matkailu Suomeen on usein stop over -matkailua, jonka kohteena on muitakin Pohjoismaita. Kiinalaisilla ja japanilaisilla matkailijoilla on suuret päiväbudjetit, ja he kuluttavat paljon rahaa koko matkansa aikana (kuvio 1). Aasialaisten lisääntyvä matkailu heijastuu myönteisesti vähittäiskauppaan, henkilöliikenteeseen ja muihin matkailusta hyötyviin elämyspalveluihin.

Venäläiset palaavat

Venäläisten yöpymisten määrä on sen sijaan romahtanut alle puoleen 2010-luvun alkupuolen tasosta. Syynä on ollut Venäjän talouskehityksen taantuminen ja ruplan kurssin heikkeneminen, mikä johtuu maan viennille tärkeän raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen laskusta. Ukrainan kriisin takia asetetut talouspakotteet ovat hidastaneet myös Venäjän talouden elpymistä.

Vuoden 2017 alkupuolella öljyn maailmanmarkkinahinnat ovat lähteneet kuitenkin uuteen nousuun, mikä on vahvistanut ruplan kurssia. Myös venäläisten matkailijoiden määrä on lisääntynyt vuoden ensimmäisellä neljänneksellä peräti

KUVIO 1. Ulkomaisten matkailijoiden rahankäyttö ja päiväbudjetti Suomessa 2016, euroa

Lähde: Visit Finland

SHUTTERSTOCK

20 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tämä on näkynyt viisumihamusten tulvana Suomen Pietarin konsulaatissa.

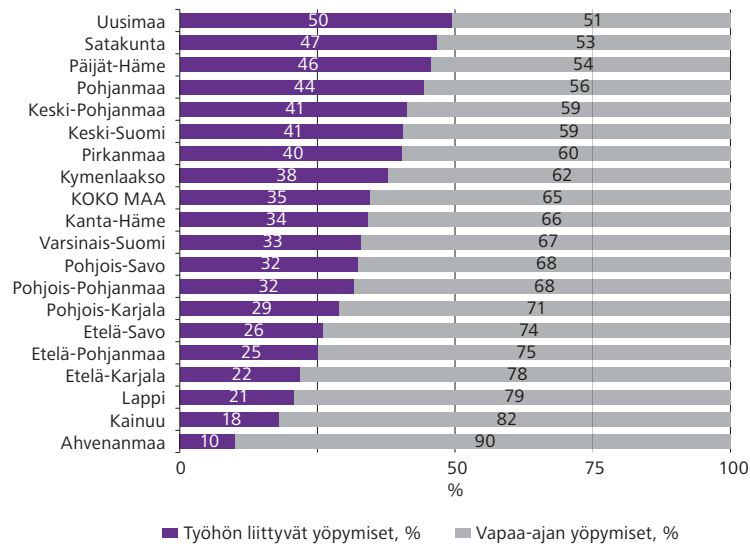
Venäläisten tuomat matkailutulot kohoavat merkittäviksi matkailijoiden suuren määrän takia. Kuitenkin venäläisten tekemät matkat Suomeen ovat usein päivämatoja, joihin sisältyy korkeintaan yksi yöpyminen majoitusliikkeessä. Vaikka venäläisten matkan päiväbudjetti on suhteellisen korkea, heidän koko matkan aikana kuluttama rahasumma jää pieneksi lyhyen vierailun vuoksi.

Pääpaino yhä kotimaisessa matkailussa

Ulkomaalaisten osuus oli vain 28 prosenttia majoitusliikkeiden kaikista yöpymisistä vuonna 2016, joten kotimaisella matkailulla on yhä suuri painoarvo. Kotimaiset yöpymiset ovat myös loivassa nousussa, joskin vuoden 2017 neljän ensimmäisen kuukauden aikana kotimaiset yöpymiset kasvoivat vain pari prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

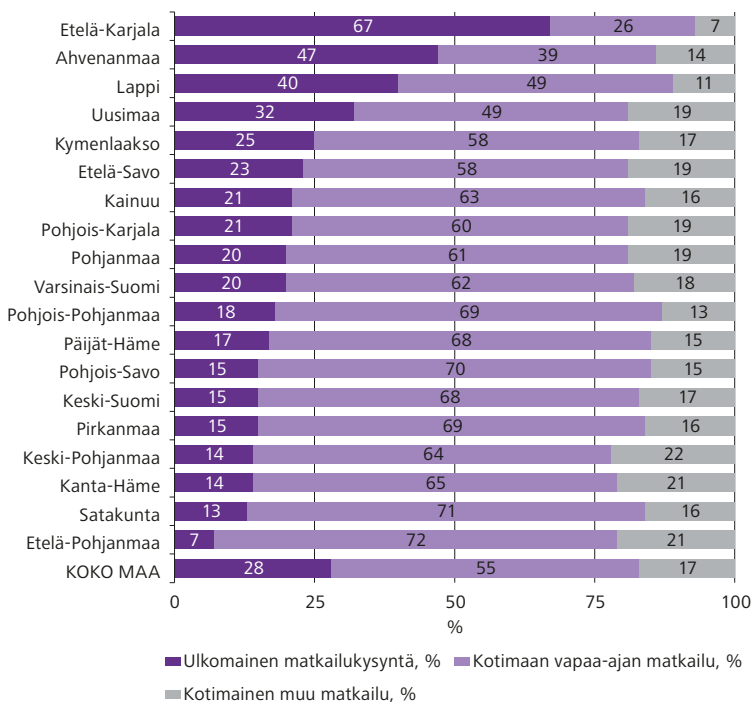
Kotimaisen matkailun kasvua ovat leikanneet 2010-luvun heikko yleinen talouskehitys ja käy- ➤

KUVIO 2. Majoitusliikkeiden yöpymiset matkan tarkoituksen mukaan 2016, prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, majoitustilastot

KUVIO 3. Kotimaisen ja ulkomaisen matkailun osuus maakuntien matkailukäynnistä 2014, prosenttia

Lähde: Visit Finland

tettävissä olevien tulojen vaimea kasvu. Suhdan-
teet ovat muuttuneet kuitenkin valoisimmiksi.
Kuluttajien luottamus on noussut ennätysluku-
miin, mikä lupaa hyvää myös kotimaan matkai-
lulle.

Alueellisesti tarkastellen Uudellamaalla kirjat-
tiin 27 prosenttia kaikista majoitusliikkeiden yö-
pymisistä Suomessa vuonna 2016. Uudenmaan
osuus matkailijoiden yöpymisistä on kasvanut
1990- ja 2000-luvuilla, mikä johtuu ulkomaalais-
ten yöpymisten myönteisestä kehityksestä. Ulko-
maalaisten yöpymisistä maakunnan osuus oli pe-
rästi 44 prosenttia vuonna 2016.

Uudenmaan sisällä matkailu on keskittynyt
vahvasti pääkaupunkiseudulle ja Helsinkiin. Vuon-
na 2016 pääkaupunkiseudulla yöpyi 88 prosenttia
kaikista Uudellamaalla yöpyneistä matkailijoista.
Ulkomaalaisten matkailijoiden osalta vastaava lu-
ku oli 95 prosenttia. Muu Uusimaa on jäänyt pää-
kaupunkiseudun takamaastoon, eikä tilanteeseen
ole tullut mainittavia muutoksia 2000-luvulla.

Hotellit täyttyvät työmatkailijoista pääkaupunkiseudulla

Uudellamaalla erityispiirteenä on myös työhön
ja muuhun matkailuun liittyvien matkojen suuri
osuus majoitusliikkeiden kaikista yöpymisistä.
Alueella työmatkojen suurta määrää selittää se, et-
tä pääkaupunkiseutu on maamme julkisen hallin-
non, talouselämän ja ulkomaankaupan keskus ja
siellä sijaitsevat monien suurten kansainvälisten
yritysten Suomen pääkontorit (kuviot 2).

Toisaalta työhön liittyvien yöpymisten suhteellinen osuus majoitusliikkeiden yöpymisistä on alentunut Uudellamaalla 1990-luvulta lähtien ja varsinkin pääkaupunkiseutu on profiloitunut entistä enemmän vapaa-ajan matkailun kohteeksi. Toteutunut kehitys ei kuitenkaan johdu työhön liittyvien matkojen vähenemisestä vaan va-

Uudenmaan sisällä matkailu
on keskittynyt vahvasti
pääkaupunkiseudulle
ja Helsinkiin.

SHUTTERSTOCK

paa-ajan matkailun nopeammasta kasvusta pääkaupunkiseudulla.

Muissa maakunnissa, kuten Satakunnassa, Pohjanmaalla tai Keski-Pohjanmaalla työhön liittyvien yöpymisten merkitys nousee suhteellisen korkeaksi eli yli 40 prosenttiin majoitusliikkeiden yöpymistä. Selityksenä kasvulle on pikemminkin vapaa-ajan matkailun pienimuotoisuus tai kehittymättömyys kuin varsinaisen työmatkailun laajuus.

Matkailun kokonaiskysyntä lähes 14 miljardia

Matkailun kokonaiskysyntä oli matkailutilinpidon mukaan 13,8 miljardia euroa vuonna 2015. Summasta kotimaisten matkailijoiden osuus oli 10,1 miljardia euroa (73 %) ja ulkomaalaisten matkailijoiden 3,7 miljardia euroa. Matkailualan laskennallinen arvonlisäys oli 4,5 miljardia euroa, eli 2,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Työllisyysvaikutukset olivat noin 60 000 henkilöä.

Matkailukysynnän vaikutuksia voidaan tarkastella hyödykeryhmittäin ja toimialoittain. Hyödykeryhmittäin tarkasteltuna matkailukysynnästä 29 prosenttia kohdistui ostoksiin kuten polttoaineisiin, arvoesineisiin, elintarvikkeisiin ja muihin kauppatavaroihin. Majoitus- ja ravitsemispalvelujen osuus on 26 prosenttia, henkilöliikenteen 29 prosenttia ja muun kulutuksen 16 prosenttia.

Matkailun toimialoittainen tuotososuus kertoo puolestaan sen, miten suuri osuus yritysten palvelumyynnistä syntyy matkailusta ja muusta paikallisesta kysynnästä. Matkailutilinpidon mukaan matkailun tuotososuus on lentoliikenteessä 100 prosenttia, matkatoimistoalalla 99, vesiliikenteessä 98, majoitusalalla 80, rautatieliikenteessä 71 prosenttia ja linja-autoliikenteessä 41 prosenttia.

Ravitsemisalalla matkailun tuotososuus oli vain 21, urheilu- ja virkistystoiminnassa 23 ja kulttuuripalveluissa 30 prosenttia. Siten näillä toimialoilla pääosa palvelumyynnistä koostuu paikallisesta kysynnästä. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja maakuntakeskuksissa on vahvaa paikallista kysyntää etenkin ravintolapalveluissa ja muissa vapaa-ajan virkistys- ja elämispalveluissa.

Ahvenanmaa elää matkailusta

Matkailun tuottaman arvonlisäyksen suhteellinen merkitys ja sen aikaansaamat työllisyysvaikutukset ovat selvästi suurimmat Ahvenanmaalla, jonka jälkeen tulevat Lappi, Kainuu ja Etelä-Karjala.

Ulkomaisen ja kotimaisen matkailun keskinäinen osuus vaihtelee selvästi maakunnittain. Suurin ulkomaisen matkailun osuus matkailukysynnästä on Etelä-Karjalassa ja Ahvenanmaalla (kuvio 3).

Euromääräisesti kuitenkin lähes 50 prosenttia ►

matkailukysynnästä syntyy Uudellamaalla (taulukko 1). Lapin matkailuun verrattuna Uudenmaan matkailukysyntä on yli seitsenkertainen. Etenkin pääkaupunkiseutu on monien kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden pääkohde Suomessa. Samalla alue toimi liikenteellisenä solmu-kohtana ja läpikulkureittinä monille ulkomaisille matkailijoille.

Pääkaupunkiseudulla matkailutuloja lisää myös kongressimatkailu, joka tuo suhteellisesti eniten matkailutuloja, sillä yksi kokousvierailija kuluttaa noin 4-5 kertaa enemmän kuin keski-verta turisti. Vuonna 2016 Suomessa kävi noin 101 500 kongressimatkailijaa, jotka jättivät Suomeen 166 miljoonaa euroa. Siten yhden kokousvieraan tulovaikutus oli keskimäärin 1 635 euroa.

Matkailupotentiaali vain osin käytössä

Matkailulla voisi olla nykyistä paljon suurempi merkitys Suomelle. Esimerkiksi ulkomaalaisten matkailijoiden maassamme kuluttamana rahamäärä on vientiin verrattavissa olevaa tuloa, joka tarvitsee vain vähän ulkomaisia tuontipanoksia. Matkailu on työvaltaista ja kysynnän kasvu synnyttää moniin toimialoihin verrattuna enemmän työpaikkoja erityisesti paikallisella tasolla.

Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomi on alisuorittaja, jos asiaa katsotaan ulkomaalaisten

tuomilla matkailutuloilla. Maailman matkailujärjestö UNWTO:n mukaan Suomen matkailutulot olivat 23 prosenttia Ruotsin, 42 prosenttia Tanskan ja 56 prosenttia Norjan matkailutuloista vuonna 2015. Väkiluvultaan Espoon kokoisen Islannin matkailutulot ovat noin 40 prosenttia Suomen matkailutuloista.

Suomen ongelmista on syytetty joskus korkeaa hintatasoa, olemme kuuluneet majoitus- ja ravintolapalvelujen osalta Euroopan kalliimpiin matkailumaihin. Toisaalta Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja Islannissa hintataso on meitä kovempi. Sama koskee Sveitsiä, jonka ulkomaiset matkailutulot ovat kuusinkertaiset Suomeen verrattuna.

Alalla uskotaan kasvuun

Matkailualan toimijat uskovat kuitenkin vapaa-ajan matkailun kasvuun. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun hotellihankkeiden piirissä on käynnissä satojen miljoonien eurojen investointibuumi.

Myös Finavian lentoasemainvestoinnit ovat tukeneet matkailun kasvu. Investointien pääpaino on Helsinki-Vantaalla, sillä lentoasema on merkittävä eurooppalainen lentoliikenteen solmukohta.

Helsinki-Vantaa on myös Suomen suurin bussi- ja junaliikenteen keskittymä, jota kautta kuljetaan maa- ja meriteitse Venäjälle, Tallinnan, Baltiaan ja Pohjoismaihin. Helsinki-Vantaan investoin-

SHUTTERSTOCK

TAULUKKO 1. Matkailukysyntä ja sen aikaansaama työllisyys maakunnittain 2014

	MATKAILUKYSYNTÄ, MILJ. EUROA	MATKAILUN ARVON- LISÄYS / BKT, %	MATKAILUN AIKAANSAAMA TYÖLLISYYS, HENKILÖÄ	OSUUS TYÖLLISYYDESTÄ, %
Uusimaa	6 915	2,75	21 700	2,57
Lappi	932	5,79	4 400	5,70
Pirkanmaa	801	1,75	4 800	2,20
Varsinais-Suomi	753	2,06	4 100	1,96
Pohjois-Pohjanmaa	655	2,00	3 500	2,09
Keski-Suomi	486	2,33	2 300	2,05
Etelä-Karjala	448	3,02	1 700	3,16
Pohjois-Savo	416	2,20	2 300	2,22
Etelä-Savo	384	3,51	1 600	2,57
Ahvenanmaa	339	15,39	2 100	11,45
Päijät-Häme	302	1,85	1 600	1,94
Kymenlaakso	273	1,79	1 500	1,99
Pohjois-Karjala	267	2,31	1 500	2,28
Kanta-Häme	235	1,69	1 100	1,48
Etelä-Pohjanmaa	234	1,45	1 300	1,49
Satakunta	232	1,10	1 400	1,37
Kainuu	232	3,98	1 100	3,36
Pohjanmaa	186	1,05	900	1,04
Keski-Pohjanmaa	77	1,32	500	1,60
Yhteensä	14 165	2,47	59 900	2,39

Lähde: Visit Finland

tiohjelma lisää lentoaseman pysyvää työllisyyttä noin 5 000 henkilöllä vuoteen 2020 mennessä. Nykyisin lentoaseman välittömät ja välilliset työllisyysvaikutukset ovat noin 15 000 henkilöä.

Suomessa on matkailun kannalta runsaasti käyttämättömiä voimavaroja. Etenkin vesistö- ja luontomatkailun yhdistäminen muuhun kulttuuri- ja virkistystoimintaan voisi olla kehittämisen kohteena, sillä tämän tyyppinen toiminta voisi tarjota laadukkaan vaihtoehdon luontotaville massaturismikeskuksille ja tuottaisi enemmän rahallista arvonlisäystä.

Myös matkailualan yritysten kasvupalat ovat suuria, sillä Suomen Yrittäjien, TEM:n ja Finnveran pk-yritysbarometrin mukaan voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on majoitus- ja ravitsemisalalla kahdeksan prosenttia keväällä 2017. Mahdollisuuksien mukaan kasvavia yrityksiä oli 40 prosenttia. EK:n suhdannetiedustelujen mukaan myöskään riittämätön kysyntä ei ole enää yhtä suuri kasvun este. ■

Kirjoittaja työskentelee tutkijana omistamassaan yrityksessä (Lith Consulting Group).

Lähteet:

FinPro / Visit Finland: Matkailutilastot 2007-15 (www.visitfinland.fi)

Lith, Pekka: Matkailu- ja ravitsemisalan toimialaraportti, Tilastollinen raportti toimialan markkinoista, yrityksistä, yritysprofiiilista ja kasvuyrittäjyydestä, Lith Consulting Group, Helsinki 2017

Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto sekä alueellinen yritystoimintatilasto (www.tilastokeskus.fi)

World Tourism Organization UNWTO: Annual Report 2015, Madrid 2016 (www.unwto.org).

PEKKA LITH

Matkailuala tarvitsee ammattitaitoista työvoimaa

Matkailu- ja ravitsemisala ei vedä nuoria. Katsovatko tekeillä olevat ammatillisen koulutuksen uudistukset tarpeeksi tulevaisuuteen?

SHUTTERSTOCK

Matkailu- ja majoitusaloille luettavat yritystoimipaikat työllistivät kokovuositöyllisyyden käsitteellä mitattuna suoraan noin 75 000 henkilöä vuonna 2015 Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilastojen mukaan. Alan työllisyysvaikutuksia lisää vuokratyövoiman käyttö, mikä on tyypillistä toimialoilla, joilla kysyntä vaihtelee vuorokauden sisällä sekä sesonkien ja viikonpäivien välillä.

Tilastokeskuksen yrityspalvelutilastojen mukaan kotimaisten henkilöstövuokrausyritysten liikevaihdosta lähes 230 miljoonaa euroa kertyi vuonna 2015 hotelli- ja ravintolapalvelujen henkilöstövuokrauksesta. Henkilöpalveluyritysten liitto HPL:n jäsenyritykset vuokrasivat toimialalle noin 17 000 työntekijää, mikä muodostaa lähes viidenneksen alan työvoiman tarpeesta.

Ammattitaitoisen työvoiman puute on Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin mukaan muodostumassa aiempaa suuremmaksi kasvun esteeksi suhdanteiden parantuessa. Avoimien työpaikkojen määrästä huolimatta toimialalla on paljon työttömiä työnhakijoita, mikä kertoo jonkinasteisesta työvoiman kohtaanto-ongelmasta.

Aloituspaikat eivät täyty millään

Ammattitaitoisen työvoiman tarve haastaa matkailu- ja ravitsemisalalan ammatillisen koulutuksen. Alan vetovoima ei ole nuorison keskuudessa korkealla tasolla, vaikka tutkinnon suorittaneiden määrät ovat hieman kasvaneet (kuvio 1).

Matkailu- ja ravitsemisalalan ammatillisen koulutuksen vetovoimaa voi mitata suhteuttamalla ensisijaisten hakijoiden määrä kaikkiin aloituspaikkoihin. Jos vetovoimakerrointa katsotaan vuosien 2015–2017 syksyn varsinaisen yhteishaun osalta, havaitaan, että matkailu- ja ravitsemisalalla ensisijaisia hakijoita on ollut selvästi vähemmän kuin aloituspaikkoja (taulukko 1).

Opetushallituksen tilastojen mukaan matkailu- ja ravitsemisalalan ammatillisen koulutuksen vetovoimakerroin oli vain 0,56. Varsinaista hakua täydentävä lisähaku parantaa suhdelukua, mutta ei muuta kehityksen suuntaa. Opintoalakohtaisesti katsottuna matkailualan vetovoimakerroin on hieman varsinaista majoitus- ja ravitsemisalajen vetovoimakerrointa parempi.

Ammatillinen koulutus nykyaikaan

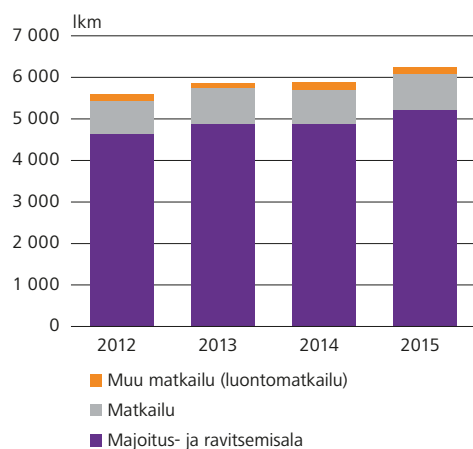
Suomen nykyinen hallitus on uudistamassa ammatillista koulutusta. Ammatillisen koulutuksen uudistuksessa on tärkeää koulutuksen todellisen sisällöllisen osaamis pohjan monipuolistaminen ja vahvistaminen. Uudistuksen avulla voidaan nostaa matkailu- ja ravitsemisalalan työntekijöiden

TAULUKKO 1. Matkailu- ja ravitsemisalan ammatillisten tutkintojen aloituspaikat, ensisijaiset hakijat ja koulutuksen vetovoimakerroin 2015–17

	ALOITUSPAIKAT YHTEENSÄ, LKM	ENSISIJAISET HAKIJAT YHTEENSÄ, LKM	VETOVOIMAKERROIN KOKO ALALLA YHTEENSÄ	VETOVOIMAKERROIN MATKAILUALALLA	VETOVOIMAKERROIN MAJOITUS- JA RAVITSEMISALA
Syky 2015	5 413	3 603	0,67	1,02	0,71
– varsinainen haku	4 498	2 827	0,63	0,97	0,68
– lisähaku	915	814	0,89	1,34	0,92
Syky 2016	5 190	3 040	0,59	0,84	0,62
– varsinainen haku	4 223	2 448	0,58	0,82	0,62
– lisähaku	967	637	0,66	0,92	0,67
Syky 2017	3 794	2 141	0,56	0,72	0,56
– varsinainen haku	3 794	2 141	0,56	0,72	0,56
Yhteensä	17 686	11 100	0,63	0,84	0,59

Lähde: Opetushallitus OPH:n tilastoja.

KUVIO 1. Matkailu- ja ravitsemisalan ammatillisen tutkinnot vuosina 2012–15 suorittaneet, lkm

Lähde: Tilastokeskuksen koulutustilastot ja Opetushallitus OPH:n tilastoja.

osaamista, mutta myös ammattilypeyttä ja yleistä arvostusta suuren yleisön ja työnantajien silmissä.

Ammatillisen koulutuksen osaamispuhjan vahvistaminen ja arvostuksen nostaminen edellyttäisi myös ITC-teknologian tehokkaampaa hyödyntämistä. Tämä mahdollistaisi työn tuottavuuden kasvun matalan tuottavuuden alaksi leimatulla toimialalla. Myös asiakaslähtöisyydellä ja ihmissuhdetaidoilla on tärkeä merkitys muun ammatillisen ja teknisen osaamisen rinnalla.

Yleisellä tasolla ammatillisen koulutuksen arvostusta voitaisiin parantaa siten, että ammatilliset keskiasteen tutkinnot rinnastettaisiin jatko-opintoihin pääsyn osalta nykyistä laajemmin ylioppilastutkintoon ja jatko-opintojen polku tehtäisiin samalla selkeäksi ja yksinkertaisemmaksi. Nykyisin ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista vain viisi prosenttia on muita kuin ylioppilaita.

Tulevaisuudessa sähköistä oppimista, etäopetusta ja näyttötutkintoja hyödyntämällä kuka tahansa aikuisopiskelija voisi suorittaa nykyistä ketteräm-

min ammatillisen tutkinnon ja hankkia uuden ammatin tai täydentää vanhaa osaamista. Koulutus tulisi toteuttaa yksilöllisesti räätälöimällä, jolloin karotettaisiin aluksi opiskelijan omat tavoitteet ja mahdollinen aiempi koulutus ja työkokemus.

Opinahjojen sijainti kohdalleen

Menestyäkseen oppilaitosten tulisi sijaita mielellään suurissa asutuskeskuksissa tai niiden liepeillä. Keskeisempi sijainti voisi mahdollistaa opiskelijoiden paremman työllistymisen, harjoittelu- paikkojen löytymisen ja jatkokoulutuksen.

Pienillä paikkakunnilla jo työssä oppimiseen tarvittavien harjoittelu- paikkojen määrä on rajallinen. Myös alan potentiaalinen asiakaskunta keskittyy entistä enemmän asutuskeskuksiin.

Matkailu- ja ravitsemisalan ammatillisessa koulutuksessa vallitsee epäsymmetrinen tilanne. Koulutuksen vetovoima ja arvostustaso on heikompa asutuskeskuksissa, joissa on parhaimmat työllistymismahdollisuudet. Sen sijaan alan vetovoima on parempi maakuntien Suomessa tai haja-asutusalueella, joissa palvelujen kysyntä ja yritystoiminta on pienimuotoista ja jopa taantuvaa. ■

Lähteitä:

Lith, Pekka: Matkailu- ja ravitsemisalan toimialaraportti, Tilastollinen raportti toimialan markkinoista, yrityksistä, yritysprofiliista ja kasvuyrittäjyydestä, Lith Consulting Group, Helsinki 2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM:n asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta (443/2016) (www.finlex.fi)

Opetushallitus OPH: OPH:n tilastopalvelun Vipunen – tietokanta (www.vipunen.fi)

Tilastokeskus: Koulutustilastot 2010-15 (www.tilastokeskus.fi).

SENNI LUTTINEN

Suomalainen kohtelee lemmikkiään kuin lasta – ainakin melkein

Lemmikkien määrä lisääntyy kotitalouksissa samaan aikaan kun lapsia syntyy entistä vähemmän. Lemmikkeihin liittyvä kulutus on ollut kasvussa vaikeassakin taloudellisessa tilanteessa.

Tämän vuoden tammi–heinäkuun aikana Suomessa syntyi 29 558 lasta, mikä on lähes 1 700 lasta vähemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2016.

Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen ennakkotietojen mukaan viime vuonna noin joka kolmannella kotitaloudella oli jokin lemmikkieläin. Lemmikkejä omistavien talouksien osuus on hieman noussut, vuonna 2012 lemmikkejä asusti 30 prosentissa kotitalouksista. (Kuvio 1)

Kulutustutkimuksen mukaan neljällä prosentilla talouksista löytyi sekä kissa että koira ja näiden talouksien määrä verrokkivuodesta oli kasvanut prosentilla. Vuonna 2012 koiria oli yhteensä 630 000.

SHUTTERSTOCK

Ennakkotietojen mukaan neljässä vuodessa koiria on tullut useita kymmeniä tuhansia lisää suomalaisiin koteihin.

Koirien suosion kasvuun on ehdotettu syyksi sitä, että aikaisemmin ainokaisina eläneille ihmisen parhaille ystäville on nyttemmin otettu lajitoveri seuraksi. Perinteisesti itsenäisiksi eläimiksi miellettyjen kissojen lukumäärä sen sijaan ei ole noussut, vaan se on pysynyt lähes samana noin 600 000:n paikkeilla.

Kulutus lemmikkeihin kasvaa niiden suosion myötä

Koira voi olla jo itsessään kallis investointi, sillä hyvistä vanhemmista ja ansioituneelta kasvattajalta tulevan koiran hinta voi nousta lähemmäs tuhatta euroa. Vuoden 2012 kulutustutkimuksen mukaan lemmikkien keskihinta oli 550 euroa ja mediaanhinta 170 euroa.

Eri kasvattajien verkkosivuillaan ilmoittamien hintatietojen perusteella vuonna 2017 Suomen suosituimman koirarodun, labradorinnoutajan pentu voi maksaa noin 1 300 euroa. Toiseksi suosituimman rodun, eli jämtlanninpystykorvan pennun hinta liikkuu 700–1 000 euron välillä ja kolmanneksi suosituimman rodun, suomenajokoiran pennun hinta on puolestaan 600–1 200 euron välillä.

Koiria hankitaan useilla eri tavoilla. Perinteiset kasvattajat pitävät pintansa, mutta myös niin kotimaasta kuin ulkomailtakin pelastettujen ja adoptoitavien rescue-koirien suosio kasvaa. Adoptoitavasta koirasta maksettava hinta voi liikkua noin 150–600 eurossa, kun mukaan

Kulutustutkimus

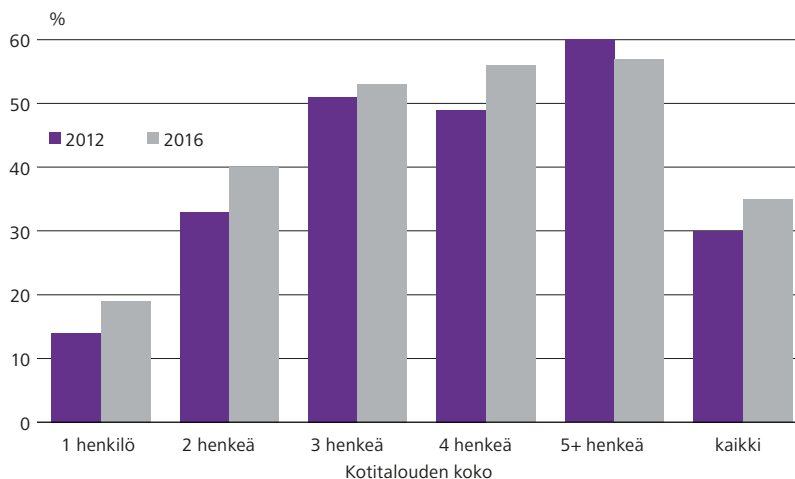
Tilastokeskuksen kulutustutkimus tuottaa tietoa kotitalouksien kulutusmenoissa tapahtuneista muutoksista ja väestöryhmittäisistä kulutuseroista.

Viimeisin tiedonkeruu on päättynyt alkuvuodesta. Edellisen kerran tutkimus toteutettiin vuonna 2012.

Tutkimus on otostutkimus, jonka tiedot on kerätty käyntihaastatteluina, kotitalouksien täyttämistä päiväkirjoista, kuittitiedoista ja hallinnollisista rekisteriaineistoista.

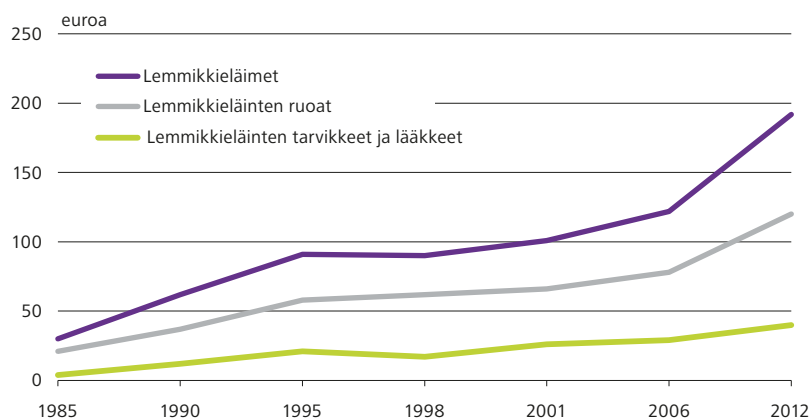
Vuonna 2016 käytettiin sekä käynti-että puhelinhaastatteluja.

KUVIO 1. Lemmikkieläimiä omistavat kotitaloudet 2012 ja 2016

Lähde: Tilastokeskus, Kotitalouksien kulutus 2016

KUVIO 2. Kaikkien kotitaloustyyppien kulutusmenot lemmikkeihin vuosina 1985–2012

Lähde: Tilastokeskus, Kotitalouksien kulutus 2016

lasketaan uudelleensijoituksen kulukorvaus ja maksu itse koirasta. Adoptoitavan koiran hinta määräytyy esimerkiksi sen mukaan, onko kyseessä erityissijoituskoira, steriloitu koira tai seniorikoira.

Vuoden 2012 kulutustutkimuksen mukaan lemmikkieläinten menot kasvoivat vuosina 2006–2012 huomattavasti nopeammin kuin muut vapaa-ajan menot. Lemmikkimenoista eniten kasvoivat eläinten ostoon ja lemmikkien varusteisiin liittyvät menot (kuvio 2). Vuoden 2012 kulutustutkimuksen tietojen mukaan eläinmenot kasvoivat merkittävästi kaikissa kotitaloustyypeissä.

Vuoden 2016 kulutustutkimuksen ennakkotietojen perusteella lemmikki-

en määrä on kaikissa kotitaloustyypeissä noussut. Jos trendinä on ottaa useampi lemmikki samaan talouteen, voidaan olettaa myös lemmikkien kulujen kasvavan kotitaloutta kohden.

Koiraan meneviä kustannuksia voi olla vaikea määritellä niiden muodostuessa useista lähteistä. Kennelliiton arvion mukaan keskikokoiseen rotukoiraan menee sen ensimmäisen elinvuoden aikana euroja yhteensä noin 3 000. Arvioitu vuosihinta sisältää itse koiran, sen perustarvikkeet sekä tarvittavat rokotukset.

Hintaan ei ole laskettu mukaan ylellisyyksiä kuten leluja, herkkuja tai trimmauskuluja, vaan ainoastaan välttämättömät kulut. Laskelmassa ei ole myös-

kään huomioitu lemmikistä koituvia vä-
lillisiä kuluja, kuten mahdollisesti lemmi-
kin myötä hankittavaa tilavampaa asuntoa
tai autoa. Lemmikin hankintaan voi liittyä
myös elämäntavan ja -vaiheen muutos, jo-
ka kasvattaa kulutusta. Kulutuksen kasva-
mista ei kuitenkaan välttämättä liitetä suo-
raan lemmikin perheeseen saapumiseen.

Eläinlääkärikulut nousevat ja vaikeuttavat lemmikin ylläpitoa

Yksi syy lemmikkien kustannusten nou-
suun löytyy Suomen Eläinsuojeluyhdis-
tysten liitto SEY:n toiminnanjohtaja Ka-
ti Pullin mukaan parantuneesta eläinlää-
kärihoidon laadusta.

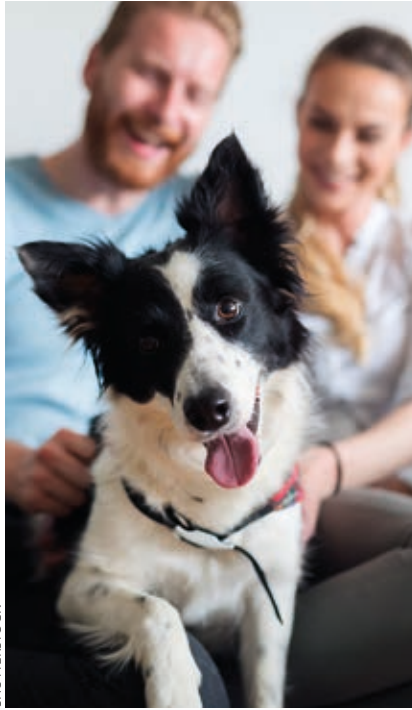
– Eläinlääkärikäynneissä hoivan taso on
noussut erityisen paljon viimeisen 10
vuoden aikana. On uudempiä ja parem-
pia menetelmiä tarjottavana ja ihmiset
käyttävät niitä, vaikka ne ovat kalliimpia.
Ne hoidot, jotka olivat esimerkiksi kym-
menen vuotta sitten standardisoituja, ei-
vät nykyään monellekaan riitä.

Yhteiskunnan muuttuessa monella
tapaa aiempaa varustellummaksi myös
lemmikkejä varustellaan enemmän, Pulli
sanoo. Tämä voi näkyä esimerkiksi siten,
että omistajat ostavat enemmän erilaisia
tarvikkeita lemmikeille, jotka voivat lis-
sätä sen elämänlaatua ja virikkeisyyttä.

Pullin mukaan keskivertokoiralle ei
voida esittää minkäänlaista vuosibud-
jettia, sillä kulut määräytyvät suurelta
osin koiran terveyden ja rodun mukaan.
– Jos koira on terve, ei sitä tarvitse käyt-
tää eläinlääkärissä kuin rokotuksilla joka
toinen vuosi. Mutta jos kyseessä on koi-
ra, jolla on paljon perinnöllisiä sairauk-
sia tai vikoja, voi lääkärikuluihin upota
vuodessa useita tonneja.

Suomen Eläinsuojeluyhdistysten lii-
ton tekemän tutkimuksen mukaan joka
neljäs koiran tai kissan omistaja koki on-
gelmia lemmikin ylläpitokustannusten
maksamisessa. Ongelmia koettiin kai-
kissa tuloluokissa, mutta yleisimpiä ne
olivat nuorten ja naisten joukossa.

SEY:n toiminnanjohtaja Kati Pulli
toivoo, että eläinlääkärit osaisivat vies-
tiä lemmikkien omistajille myös uusim-
pia hoitotapoja halvemmista hoidoista,
jottei kalliin lääkärilaskun vaihtoehdoksi
jäisi vain lemmikin kokonaan hoitamata-
ta jättäminen. ■

SHUTTERSTOCK

Lähteet:

Tilastokeskus. Kotitalouksien kulutus 1985 – 2012.

Tilastokeskus. Kotitalouksien kulutus 2016.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kotitalouksien kulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3533. 2016. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 18.8.2017].

http://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2016-11-03_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. Väestön ennakkotilasto.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön ennakkotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-8381. heinäkuu 2017. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 29.8.2017].

http://www.stat.fi/til/vamuu/2017/07/vamuu_2017_07_2017-08-24_tie_001_fi.html

Talouselämä. Koiranomistaja, älä lue tätä – Lemmikkisi kustannukset voivat järkyttää, 2013, <http://www.talouselama.fi/uutiset/koiranomistaja-ala-lue-tata-lemmikkisi-kustannukset-voivat-jarkytaa-3445978>.

Lemmikeillä on useita rooleja

Markkinointia tutkinut Eliza-
beth C. Hirschman (1994,
617–618) on jaotellut lem-
mikkieläinten roolit kulutta-
jien elämässä kuuteen eri kategoriaan.
Eläimet voivat toimia koristeena, status-
symbolina, harrastuksena, välineenä (esi-
merkiksi metsästyksessä, kuljetuksessa),
ihmisinä ja oman minän jatkeena (Nuu-
tinen, 2014, 40).

Lemmikkiin liitetyn käyttötarkoituk-
sen mukaan määräytyy myös sen asema
perheessä ja omistajansa elämässä sekä
myös se, kuinka paljon omistaja lemmik-
kiin kuluttaa. Esimerkiksi aktiivisen to-
koilun, agilityn tai muun harrastustoim-
innan myötä koiraan liittyvät kulut
voivat kasvaa huomattavasti.

Lemmikin näkeminen oman minu-
den laajentumana voi näyttäytyä esimer-
kiksi siten, että ihmiset omaksuvat lem-
mikkinsä piirteitä, ulkomuotoa ja käyt-
täytymistä. Ilmiö toimii myös toisin päin
niin, että omistaja näkee omaa persoonalli-
suuttaan lemmikissään ja siten siirtää per-
soonallisuuttaan lemmikille. (Jyrinki 2010,
38, mm. Beck & Katcher, 1983: 253; Savi-
hinsky 1986: 120–121.)

Lemmikkeihin liittyvän kulutuksen
kasvaminen on osaltaan varmasti yhtey-
dessä myös lemmikkien inhimillistämiseen.
Kun lemmikit nähdään ihmisen tai
erityisesti lapsen kaltaisena, lemmikkien
tarpeet ja oikeudet kasvavat ihmisen tarpeiden
kanssa samoihin mittoihin.

Inhimillistäminen voidaan nähdä eläimelle
kuulumattomien piirteiden antamisena
sille. Jotkin ominaisuudet, kuten älykkyys
tai kyky tunteisiin, ajatellaan usein ihmisten
ominaisuuksiksi. Toisaalta inhimillistäminen
voi auttaa eläimen näkemisessä itseisarvoisena
olentona, jota ei voi kohdella kuin irtaimistoa.

Inhimillistäminen on tarpeen, jos sen
avulla päästään lemmikkejä paremmin
kohteleviin ratkaisuihin. Ruotsissa on esi-
merkiksi säädetty laki, jonka mukaan koi-
raa ei saa jättää yksin yli kuudeksi tunnik-

si. Lain tultua voimaan ruotsalaiset ovat alkaneet ottaa koiriaan mukaan työpaikoilleen sekä viemään niitä työpäivän-
sä ajaksi koirille tarkoitettuun päivähoitoon. Myös Suomessa on koirapäiväkotitoimintaa. Pääkaupunkiseudulla koiran hoito tavalliselta arkipäivältä maksaa noin 26 – 35 euroa, mikä sisältää yleensä kaksi tai kolme ulkoilua, ruokaa ja aktiivointia.

Kulujen kasvamisen myötä vastavuoroisuus kasvaa ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa ja myös ihminen on enemmässä määrin antavana osapuolena. Koirasta ei voi puhua enää vain omistajaan hyödyttävänä, vaan ihmisen on mietittävä mitä hän voi koiralle tarjota.

Söpöys – syistä suurin

Oikeastaan ei pitäisi olla ollenkaan yllättävää, kuinka lemmikkien omistaminen alkaa muistuttaa entistä enemmän lasten hoitoa. Eläinten käyttäytymisen tutkija, etologi Konrad Lorenz on esittänyt teorian, jonka mukaan tietyt lapsenomaiset kasvojen piirteet, niin eläimillä kuin ihmisilläkin, herättävät tunnepitoista käyttäytymistä. Lorenz kuvaa piirteiden luomaa kokonaisuutta saksankielen sanalla *kindchenschema*.

Kokonaisuuteen kuuluvat vartaloon suhteutettuna suuri pää ja silmät, korkea otsa, pulleat posket, pieni nenä ja suu, lyhyet ja paksut raajat sekä pyöreähkö vartalomalli. (Glocker, Langleben, Ruparel, Loughhead, Gurl, Sachsert, 2008, 257) Näitä piirteitä on useimmilla jalostetuilla roduilla. Koirien jalostaminen suurisilmäisiksi ja lapsenomaisiksi on siis ymmärrettävää: söpöinä niiden hyödyllisyys ihmiselle kasvaa.

Lemmikki kuin lapsi

Lemmikin saapuminen elämään voi olla suuri tapahtuma sen omistajalle, varsinkin jos lemmikin kautta eletään perheellisyykseen liittyviä vaiheita. Prato-Previden, Fallanin ja Valsecchin (2006, 64) tutkimuksen mukaan naisten ja miesten koiralle kohdistama kommunikaatio eroaa siten, että naisten muistuttaa enemmän äidillistä vuorovaikutuksen tapaa, joka on nähtävissä läheisessä suhteessa lapseen.

Leikkimisen ja fyysisen läheisyyden ilmaisussa koirien kanssa naisilla ja miehillä ei ollut huomattavaa eroavaisuut-

ta. Molempien sukupuolien käyttäytyminen koiria kohtaan nähtiin vanhemmuuden vuorovaikutuksesta lainaavana.

Eläinsuojelulain kokonaisuudistusta varten vuonna 2011 tehdyssä selvityksessä Saara Kupsala kirjoittaa lemmikkien suosion kasvun liittyvän varallisuuden ja vapaa-ajan lisääntymiseen, mutta myös yhteiskunnan yksilöitymiseen. Kupsalan mukaan ihmisuhteet ovat aiempaa liikkuvampia ja väliaikaisempia ja lemmikit paikkaavat osittain tätä ihmisuhteiden jättämää tyhjiötä. (Kupsala 2011, 25)

Lemmikkiin suhtaudutaan entistä enemmän perheenjäsenenä, ja esimerkiksi erotilanteessa koiralle voidaan sopia yhteishuoltajuus. Jopa perheenjäseneksi asti kohentuneesta asemastaan huolimatta lemmikki nähdään kuitenkin edelleen vähemmän sitoutumista vaativana kuin lapsi, ja siten lemmikin hankkimiseen voi olla matalampi kynnyks.

Vuoden 2015 lopussa asuntokuntia oli 2,6 miljoonaa ja näistä 42 prosenttia yhden henkilön asuntokuntia. Yksinasuvien määrä kasvoi edellisestä vuodesta 14 000:lla jatkaen pitkään jatkunutta trendiä. Vuoden 2012 kulutustutkimuksen mukaan yksinelävillä oli harvoin lemmikkejä seuranaan, mutta tilanne voi olla muuttumassa kun yhteiskunta näyttää olevan kasvavissa määrin lemmiköitymässä.

Lemmikkien lisääntyminen näkyy myös esimerkiksi erilaisissa tehtävissä toimivien koirien määrässä. Nykyisin erityisesti labradorinnoutajia voi nähdä seurakoirien lisäksi myös hyöty-, virkaja palveluskoirina. Lemmikkien antamat hyödyt ja vaikutukset tiedostetaan entistä paremmin ja ihminen hakee yhteyttä luontoon eläimen avulla. ■

Aiheesta enemmän lehden takaukeamalla.

Lähteet:

Langlois, Judith H, Ritter, Jean M, Casey, Rita J, Sawin, Douglas B, *Infant Attractiveness Predicts Maternal Behaviors and Attitudes, Developmental Psychology Vol. 31, No. 3, 1995, 464.*

Glocker, Melanie L, Langleben, Daniel D, Ruparel, Koshi, Loughhead, James W, Gur, Ruben C, Sachsert, Norbert, *Baby Schema in Infant Faces*

Kirjoittaja työskenteli Tieto&trendit-toimituksessa korkeakouluharjoittelijana kesän 2017 ja opiskelee Tampereen yliopistossa visuaalisen journalismin maisteriohjelmassa. Hän kirjoittaa parhaillaan graduaan siitä, kuinka ihmisen ja eläimen välinen suhde esitetään sosiaalisen median kuvissa.

Induces Cuteness Perception and Motivation for Caretaking in Adults, Ethology, 2008, 257.

Prato-Previde, Emanuela, Fallani Gaia, Valsecchi, Paola, Gender Differences in Owners Interacting with Pet Dogs: An Observational Study, Ethology 112, 2006, 64.

Kupsala, Saara, Eläinten aseman muuntuminen Suomessa. Yhteiskuntatieteellinen selvitys maa- ja metsätalousministeriölle eläinsuojelulain kokonaisuudistusta varten, 2011, 25.

Nuutinen, Suvi, Koiranomistajat kulutusvalintoja ja vakuutuksia järkeilemässä – laskelmointia, rutiinia ja turvanhakuista keskittämistä, Helsingin yliopisto, 2014, 40.

Jyrinki, Henna, Lemmikinomistajan monet kasvot, Moniparadigmainen tutkimus kuluttajasubjektista lemmikkeihin liittyvässä kuluttamisessa, Vaasan yliopisto, 2010, 38.

Asuntokunnat ja asuntoväestö 2005–2016, Tilastokeskus

Elämme työelämän murroskautta. Palvelutalous muuttaa työn vaatimuksia, muovaa työruumistamme ja vaikuttaa sen työllistymiseen. Palveluvetoinen työ muokkaa työntekijää, organisaatioita ja johtamista. Miten, siitä kertoo moniäänisesti *Ruumiillisuus ja työelämä – Työruumis jälkiteollisessa taloudessa*, jonka ovat toimittaneet työelämän tutkijat Jaana Parviainen, Taina Kinnunen ja Ilmari Kortelainen.

Olen harras dekkareiden lukija. Aikanaan luin *Ruumiin kulttuuri* -nimistä lehteä, jossa esiteltiin dekkarikirjallisuutta monista eri kulmista. Lehti antoi vinkkejä ja avasi näkymiä erilaisiin maailmoihin. Saman koin, kun luin *Ruumiillisuus ja työelämä* -teoksen. Takakannen kysymys: millaisiin asentoihin työruumis taipuu palvelutaloudessa?, herätti kiinnostukseni.

Ryhdyin pohtimaan – tietotyötä ja aineettomia palveluja tarjoavana asiantuntijana – missä asennossa oma työruumiini on. Mitä seurauksia pitkäaikaisesta palveluammattista on ollut työruumiileni ja miten se on muovautunut työni mukaiseksi. Huomaanko sitä itse? Peilihän ei tätä kerro, kyse on jostain ihan muusta, ajattelin. Vai onko sittenkään näin? Uudelle palvelutaloudelle on tunnusomaista tiukasti standardoidut tuotteet, joille tuotetaan merkityksiä elämysellisyyden ja elämystalouden kautta. Mietin, miten tämä murros ilmenee minussa.

Ruumiillisuus ja työelämä -teoksen artikkelit selventävät, mitä tarkoitetaan työn ruumiillisella ulottuvuudella ja miksi ruumiillisuuden tunnistaminen on tärkeää palveluvetoisessa työssä. Kirja on 16 kirjoittajan artikkelikokoelma ja samalla ensimmäinen suomenkielinen katsaus työruumiin tutkimukseen. Teos on jaettu neljään osaluueeseen: 1) *Työruumis palvelutaloudessa*, 2) *Ruumiillinen pääoma*, 3) *Ammatillinen ruumiillisuus* ja 4) *Työhön uponneet ruumiit*. Jaottelu jo omalla tavallaan sanoittaa sitä suurta murrosta, jossa työelämä tällä hetkellä on. Murrosta ja ruumiillisuutta kuvataan kirjan artikkeleissa yhteis-

JAANA PARVIAINEN, TAINA KINNUNEN & ILMARI KORTELAINEEN (TOIM.). RUUMIILLISUUS JA TYÖELÄMÄ – TYÖRUUMIS JÄLKITEOLLISSA TALOUDESSA. TAMPERE: VASTAPAINO 2016. 254 S.

Millaisiin asentoihin työruumis taipuu palvelutaloudessa?

kuntatieteiden, filosofian, kulttuuriantropologian ja kasvatustieteiden näkökulmista.

Kirjan ensimmäisessä *Työruumis palvelutaloudessa* -osassa luodaan katsaus työruumiin tutkimukseen ja sen teoreettisiin jäsenyyksiin sekä hahmotellaan palvelutalouden tuotantologiikan luonnetta. Siinä myös analysoidaan, tuottaako ruumiin muokkaus ja itseen investoiminen aidosti lisäarvoa työmarkkinoilla.

Lisäksi siinä osoitetaan, miksi Nokian kännykkäbusiness romahti tuotantologiikan murroksen vuoksi: Menestyksen alun perin synnyttänyt organisaatioruumis, joka kostui hyvin yhteen pelaavista tiiminjäsenistä ja heidän asiantuntemuksel-

leen sijaa antavista johtajista, degeneroitui lopulta lähes kädettömäksi ja jalattomaksi.

Kirjan toisessa *Ruumiillinen pääoma* -osassa pohditaan, mistä syntyy rekrytointikonsulttien tuntuma ja ensivaikutelma ”hyvästä tyypestä”. Työntantajat palkkaavat harvoin työntekijän pelkästään osaamisen tai koulutuksen perusteella. Pikemminkin heiltä odotetaan sanallisesti vaikeasti kuvattavia sosiaalisia kykyjä, joista monet liittyvät ruumiillisiin piirteisiin.

Toisessa osassa analysoidaan myös, miten nuorten työllistyvää habitusta rakennetaan liikkuvuuden näkökulmasta ja sitä, miten valmius siirtyä paikasta toiseen yhdistyy nuorten työllistymisen mahdollisuuksiin (liikkuvuus pääomana). Lisäksi tuodaan esiin, ettei ruumiillisuus työssä ja taloudessa ole pelkästään työntekijöiden ruumiillisuutta: myös taloutta johdetaan ruumiillisesti.

Tästä on esimerkkinä Björn Wahlroos, jonka finanssipääomaa edustavan laajennetun ruumiin kautta tarkastellaan luokkasuhteita ja kapitalismin muutosta. Laajennettu ruumis sisältää yksilön ruumiin sekä kaikki ne objektit ja tilalliset kokonaisuudet, joissa kyseinen ruumis toimii.

Kirjan kolmannessa *Ammatillinen ruumiillisuus* -osassa kuvataan, mitä on ammatillinen mielihyvä työnä, millainen on pitkäaikaishoivan ruumiillisuuden arvo ja analysoidaan media-ammattilaisen työruumiin ristiriitaisuutta.

Hyvinvoinnin tuotteistaminen on kasvava liiketoiminnan ala. Hyvä esimerkki tästä on kauneusala, jossa muokataan ja kohennetaan ulkonäköä. Tarkastelussa on kosmetologin työ ja se, millaista ruumiillista läsnäoloa, tunteita ja sukupuoliisuutta työ vaatii. Toisaalta ihmisruumista käsittelevään työhön kuuluu myös oman ruumiin esittely ja käsittely niin, että se vetoaa asiakkaisiin.

Pitkäaikaishoivan, kuten kaiken terveysalan toiminnan, kohde on toisten ihmisten ruumiit, ja työn edellytyksenä kosketus. Hoiva on ruumiillista, emotionaalista ja intiimiä toimintaa. Sen arvo nousee ruumiillisen työn välttämättömyydestä osana hoivatyötä. Media-ammattilaisen työruumis on sukupuolitettu ja haavoittuvaisempi kuin koskaan ennen; se tuotetaan yhä uudestaan organisaation, tuotemerkin ja eri yleisöjen ristipaineissa.

Kirjan neljännessä *Työhön uponneet ruumiit* -osassa pohditaan tietotyöalan voittajan tyyliä, kuvataan työuupuneen vastarinnan mahdollisuuksia ja tietoisuustaitojen ristiriitaisista käytöistä opetustyössä.

Palvelutalous rakentuu erikoistuneiden ja korkeasti koulutettujen asiantuntijoiden tietotaitojen varaan. Se asettaa myös uudenlaisia vaatimuksia työntekijöiden ruumiille, käyttäytymiselle ja jopa tavalle olla ja elää. Tyyppillistä on, että hyvinvointia mitataan tietualan organisaatioissa usein ulkomuodon ja hyväkuntoisuuden perusteella,

TYÖNTEKIJÖILTÄ ODOTETAAN SANALLISESTI VAIKEASTI KUVATTAVIA SOSIAALISIA KYKYJÄ, JOISTA MONET LIITTYVÄT RUUMIILLISIIN PIIRTEISIIN.

ruumis ja mieli alistetaan työlle ja pukeutumistyylillä on muodollista. Ihannetyöntekijän eli voittajan ruumiillinen olemus on hyvin esiintyvä ja urheilullinen huippusuorittaja, jolla on selkeät prioriteetit työssä, uralla ja vapaa-ajalla.

Työuupumus on loppuun palamista työntöön seurauksena. Se on leimallisesti jälkäteollisen työelämän ongelma. Vaikka työuupumus johtuu tutkimustiedon valossa työolotekijöistä, kuten kiireestä ja työn puutteellisesta organisoinnista, keskittyy sen hallinta pääasiassa yksilöllisiin keinoihin: työntekijöiden käyttäytymisen ja asenteiden muokkamiseen. Näin ongelmien siirtäminen henkilökohtaiselle ja ruumiilliselle tasolle muuntaa työuupumuksen yksilöiden omaksi sisäiseksi kamppailuksi. Työuupumus on ruumiillinen kokemus, ja ruumiin tekemä lakko on viimeinen vastarinnan keino työn ongelmia yksilöllistävässä kulttuurissa.

Opettajan ammattitaitoa kuvaavissa teorioissa on korostettu opettajan ammatillista kehittymistä oman toiminnan reflektion avulla. Laajalle levinnyt tietoisuustaitojen käyttö ei välttämättä lisää opettajien kykyä kehittää ja hallita omaa työtään ja kouluruumista.

Ruumiillisuus ja työelämän kirjoittaminen kumpusi kirjoittajien mukaan tarpeesta pohtia tapoja, joilla 2010-luvun työntekijät hyödyntävät ruumistaan työssään. He toteavat, että perinteinen käsitys ruumiillisesta työstä peittää näkyvistä sen, miten työn tuloksellisuutta arvioidaan jälkäteollisessa palvelutaloudessa.

Olen iloinen tästä kirjasta, koska se nostaa näkyville työelämän murroksen ja sen vaikutukset työhön ja sen tekemisen tapoihin. Työruumis on laajentunut niin, ettei sillä näytä olevan enää rajoja. Miksi näin on, sitä sietäisi tutkia vielä lisää. ■

PÄIVI KOIVUNIEMI

Kirjoittaja on henkilöstösuunnittelija Tilastokeskuksen henkilöstö- ja lakipalveluissa.

PETRI LAUKKA:
PIENI KANSA PYRISTELI.
 INTOKUSTANNUS 2017. 290 S.

Historian hetkiä ja kaaria

// Hetki oli historiallinen – mutta siitä huolimatta täysin järkeä vailla.” Lause ei liity viime aikojen tapahtumiin vaan vuoden 1930 Suomeen.

Kulttuurihistorioitsija Petri Laukka kertoo uutuuskirjassaan *Pieni kansa pyristeli – sata tarinaa itäisestä Suomesta* presidentti Ståhlbergin surkuhupaisasta muilutuksesta. ”Nakkien virkistämä kyyditsijäkaksikko alkoi osoitella takapenkkiäisiä kyydittäviä ja herjaamisen sijaan naureskella heille.”

Tarina on ajalta, jolloin edellisen kerran maailma alkoi taantua pelon ja vihan politiikkaan. ”Myös liberalismiin eriskummallisuuksille naureskeltiin”, jatkuu tapahtumien kuvaus Helsinki–Joensuu All Night Long -luvussa.

Vuoden 1930 aikana Lapuan liike kyyditsi 152 suomalaista itärajalle ja murhasi kolme. Muilutukset lopuivat irvokkaaseen näytelmään vanhan presidenttiparin kanssa.

”Lapualaiset toimivat rikollisesti, mutta heillä oli omasta mielestään ylevä tarkoitusperä, isänmaan pelastaminen”, Laukka kirjoittaa. ”...perimmäisenä ajatuksena oli luoda levottomuuden ilmapiiri...”

Kiintoisaa on vertailla maan sisältä nousseen terrorin yhtäläisyyksiä nykyaikaan. Käskyjä ei tarvinnut antaa Kosolan talosta Lapualta, vaan ”solut toimivat omatoimisesti ja aatteen käsikirjaa kuullaisesti noudattaen.”

Tasapuolisesti Laukka kuvaa yhtä terävällä ja hykerryttävälläkin otteella vasemman ääri-laidan yritystä kumota laillinen järjestys Suomessa 1940-luvun lopulla. Kun kommunistien toiminta sotien jälkeen laillistettiin, Suomesta tuli yksi Euroopan lakkoherkimmistä maista.

”Suomalaiset ottivat opikseen lakoista ja verenvuodatuksesta”, tarina jatkuu zuumattuaan ensin Kemin vuoden 1949 lakkojen uhreihin Anniin ja Felixiin.

Vuoden 1956 yleislakon valtiovalta päätti alkaa lievittää osaltaan vastakkainasettelua, syntyi kolmikanta, tupot ja valtakunnansovittelijan vir-

”SUOMALAISET OTTIVAT
 OPIKSEEN LAKOISTA JA
 VERENVUODATUKSESTA.”

ka. Kiivaimpina 1970-luvun lakkovuosina sovitte-
 telijoita oli kaksikin.

Kirjan ansio on toimittajanakin tunnetun Laukan kyky tarkentaa välillä yksittäisiin ihmisiin ja tilanteisiin satavuotiaan Suomen suurten kehityskaarien kärsimättä. Suomen YK:n jäseneksi pääsyn merkitystä ja Pekka ja Pätkä Suezilla -elokuva käsitellään luontevasti samalla aukeamalla, asioillahan oli yhteys rauhanturvatehtävien avautumisen myötä.

Kun mukaan heitetään vielä tarinoita pontikkarallista, pajatsosta, neuvostoviulistin loikkauksesta sekä luukeiton resepti, koossa on viihdyttävä mutta syvälle luotaava historiateos Suomesta.

Ilmapiiri on taas levoton ja isänmaiden pelastajia liikkeellä ylevien tarkoitusperien pyhittämin keinoin. Voisiko toivoa ammentaa Suomen ensimmäisen presidentin ajatuksista kyydityksen aikana?

Laukan mukaan Ståhlberg ei sanonut sanaakaan matkalla mutta ”ymmärsi, että mitä pitemmälle älytön muilutusretkikunta häntä vei, sitä paremmin suuri yleisö ymmärtää oikeistoradikaalien väkivallan mielettömyyden. Ja kun kansa silmät avautuvat, oikeiston aiheuttama uhka demokraattiselle järjestelmälle otetaan tosissaan myös poliittisissa piireissä...”

Helppolukuista kirjaa voi suositella, paitsi sukkelluksena Suomen historiaan, myös tämän päivän ilmiöiden peilaajana. ■

JOUNI KOTKAVUORI

Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa myös tilastoihin

Yhteiskunnan muutos heijastuu väistämättä myös tilastoihin. Tilastojen kuvaaman ilmiön tai toimintaympäristön muuttuessa on tilastotuotannon kehityttävä, jotta tilastot edelleen kertovat sen hetkisestä todellisuudesta tarkasti ja luotettavasti.

Sote- ja maakuntauudistus on juuri tämän tyyppinen yhteiskuntaa muuttava uudistus. Sen lisäksi että uudistuksen vaikutukset näkyvät jokaisen kansalaisen arjessa, näkyvät ne myös Tilastokeskuksen tilastoissa.

Sote- ja maakuntauudistus on suurimpia hallinnollisia uudistuksia mitä Suomessa on tehty. Maakuntien perustamisen myötä Suomeen syntyy uusi julkisen hallinnon taso ja uusia toimijoita. Maakunnille siirtyy huomattava määrä tehtäviä kunnilta sekä jonkin verran valtiolta. Muutos tarkoittaa muun muassa valtavaa henkilöstösiirtymää työnantajalta toiselle, omaisuusjärjestelyjä, uusia vaaleja, muutoksia kuntatalouteen ja sote-palveluiden rahoitukseen, uusia hallinnollisia toimijoita ja muita yksiköitä.

Nämä muutokset vaikuttavat laajasti myös tilastoihin ja Tilastokeskuksen tilastotuotantoon. Kuntien henkilöstöä ja palkkoja kuvaavaan palkkatilastoon uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia, kun suuri määrä henkilöstöä siirtyy työnantajalta toiselle.

Kuntataloustilasto puolestaan kuvaa kuntien menoja ja tuloja sekä velkoja ja varallisuutta, jolloin tilastoon kohdistuu merkittäviä muutoksia sote-palveluiden siirtyessä kunnilta maakunnille. Muutoksella tulee olemaan huomattava vaikutus myös julkisen talouden tilastointiin kansantalouden tilinpidossa sekä julkisyhteisöjen alijäämä- ja velkaraportointiin.

Sote- ja maakuntauudistus tuo mukanaan muutoksia alue- ja sektoriluokitukseen sekä tilastojen aikasarjoihin. Sektoriluokituspäätöksiä maakuntien ja muiden uusien yksiköiden osalta ei ole vielä tehty, sillä ne odottavat sote- ja maakuntalainsäädännön vahvistamista. Tiedossa kuitenkin on, että julkisyhteisöjen osalta sektoriluokitukseen otetaan käyttöön uusi alasektori. Alueluokitus muuttuu muutamien kuntien vaihtaessa maakuntaa.

Aikasarjojen osalta tilanne käydään läpi tilastokohtaaisesti. Mahdollisuuksien mukaan tilastoihin voidaan tuottaa uuden alueluokituksen mu-

kaisia aikasarjoja taaksepäin. Joidenkin tilastojen kohdalla ilmiöalueen merkittävä muuttuminen voi johtaa aikasarjojen katkeamiseen.

Jokaiselle tilastolle luotettavan pohjan muodostaa tiedonhankinta. Tilastokeskus kerää tietoa yrityksiltä ja julkisen hallinnon toimijoilta sekä kotitalouksilta. Maakunnat ovat tällä hetkellä Tilastokeskuksen näkökulmasta vain osa alueluokitusta, mutta jatkossa ne tulevat olemaan julkisen hallinnon toimijoita ja näin ollen myös tärkeitä tiedonantajia Tilastokeskuksen tiedonkeruissa. Osa tiedoista saadaan hallinnollisina aineistoina, mutta osa on kerättävä tiedonkeruulomakkeilla.

Näin ollen maakuntauudistus tarkoittaa Tilastokeskukselle myös tiedonhankinnan kehittämistä ja uusia tai laajennettuja tiedonkeruita, jotta tilastojen tarkkuus ja luotettavuus säilyvät nykyisellä tasolla.

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä myös tiedonkäyttäjien tarpeet muuttuvat. Mahdollisesti tarvitaan kokonaan uusia tilastoja tai joihinkin nykyisistä tilastoista on tarvetta lisätä uusia maakuntatason tietoja. Lisäksi nykyisiä tietopalveluita on arvioitava suhteessa asiakkaiden uusiin tietotarpeisiin sekä pohdittava aluetiedon uudenlaista palvelukokonaisuutta. Tilastokeskus selvittää käyttäjien tietotarpeita uusiin maakuntiin liittyen.

Edellä mainittujen tilastojen lisäksi sote- ja maakuntauudistuksella on vaikutusta useisiin muihin Tilastokeskuksen tilastoihin, muun muassa ansiotasoindeksiin, työvoimakustannusindeksiin, vaalitulastoihin ja väestötilastoihin. Tämän hetkisen tiedon valossa vaikutuksia on yhteensä noin 70 eri tilastoon, noin 30 tiedonkeruuseen sekä useisiin maksullisiin tietopalveluihin.

Osaan vaikutukset ovat merkittäviä ja osaan vähäisempiä, esimerkiksi alueluokitusmuutosten kautta. Koska lainsäädäntöprosessi on vielä kesken, kaikkia vaikutuksia ei tällä hetkellä pystytä täysin tunnistamaan.

Tilastokeskuksessa on käynnissä erillinen hanke, jossa kehitetään tilastoja ja tietopalveluita vastamaan sote- ja maakuntauudistuksen tuomiin muutoksiin. Tilastokeskuksen kaikki yksiköt kattava hanke sisältää myös laajaa yhteistyötä valtionhallinnon toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Näin varmistamme yhteiskuntaamme ajantasaaisesti ja luotettavasti kuvaavat tilastot asiakkaillemme jatkossakin. ■

LEA VUORINEN

Talous kasvaa viennin ja investointien myötä

Suomen bruttokansantuotteen volyyymi kasvoi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan huhti–kesäkuussa 0,4 prosenttia edelliseen vuosineljänneeseen verrattuna. Volyyymi tarkoittaa tietoa, josta hintojen muutosten vaikutukset on poistettu. Vuoden 2016 toiseen neljänneeseen verrattuna työpäiväkorjattu bkt kasvoi 3,0 prosenttia.

Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä bruttokansantuote kasvoi tarkentuneiden tietojen mukaan 1,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 3,0 prosenttia vuodentakaisesta.

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä viennin volyyymi pysyi tammi–maaliskuun tasolla mutta kasvoi kahdeksan prosenttia vuodentakaisesta. Tuonti kasvoi kolme prosenttia edellisestä neljänneksestä ja neljä prosenttia vuodentakaisesta.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus eli in-

vestoinnit kasvoivat huhti–kesäkuussa kolme prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 11 prosenttia vuodentakaisesta. Yksityisen kulutuksen volyyymi kasvoi prosentin edellisestä neljänneksestä ja kolme prosenttia vuodentakaisesta.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito 2017, 2. neljännes

Koneet käyvät, kirjat täyttyvät

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli heinäkuussa 2,7 prosenttia suurempi kuin vuoden 2016 heinäkuussa. Tammi–heinäkuussa työpäiväkorjattu tuotanto kasvoi 2,6 prosenttia vuodentakaisesta.

Heinäkuussa tuotanto kasvoi useilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto kasvoi kaivostoiminnassa, lähes 38 prosenttia. Metsäteollisuuden tuotanto kasvoi 3,6 prosenttia, metalliteollisuuden 3 prosenttia. Kemianteollisuudessa tuotanto kasvoi 2,2 prosenttia vuodentakaisesta.

Eniten tuotanto väheni sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, 4,2 prosenttia.

Lähes viidennes lisää tilauksia alkuvuonna

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli heinäkuussa 9,2 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Tammi–heinäkuun aikana tilaukset kasvoivat 18,6 prosenttia vuodentakaisesta.

Yritykset saivat heinäkuussa uusia tilauksia vuodentakaista enemmän tekstiiliteollisuudessa, metalliteollisuudessa ja kemianteollisuudessa. Tekstiiliteollisuudessa tilaukset kasvoivat 36,1 prosenttia, metalliteollisuudessa 14,4 prosenttia ja kemianteollisuudessa 4,5 prosenttia. Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla tilaukset laskivat edellisvuodesta 1,1 prosenttia.

Tilastoa tulkittaessa on muistettava, että voimakkaat heilahtelut ovat kuukausitasolla tyypillisiä. Arvoltaan suuriakaan uusia tilauksia ei jaeta pidemmälle ajanjaksolle, vaan ne kohdistetaan tilastoitavalle kuukaudelle sellaisenaan.

Lähteet: Tilastokeskus, teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2017, heinäkuu. & teollisuuden uudet tilaukset 2017, heinäkuu
Artikkeli tilausten ja tuotannon yhteydestä sivulla 10–13.

Tuotannon suhdannekuvaaja*

	Tammik. Helmik. Maalisk.		Huhtik. Toukok. Kesäk.			
	2017		2017			
Muutos edell. kk.-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	1,6	-0,5	-0,1	0,1	0,1	-1,5
Muutos edell. kk.-sta, trendi, %	0,5	0,3	0,1	0,0	-0,1	-0,1
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	6,9	2,1	5,1	-0,8	3,3	0,0
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	5,0	3,3	2,9	2,9	2,8	-0,5

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

TOL 2008	Volyymin muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä, %				
	2016		2017*		
	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.
Huoltotase					
Bkt markkinahintaan	1,1	2,3	2,4	2,8	3,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	8,9	5,0	2,8	4,1	4,2
Kokonaistarjonta	3,6	3,0	2,2	3,9	2,8
Tavaroiden ja palvelujen vienti	1,2	3,5	1,2	11,1	7,9
Kulutuksen	1,4	1,3	2,7	1,8	2,0
julkiset	0,5	-0,1	3,3	0,8	1,3
yksityiset	1,4	1,8	2,0	1,2	2,5
Investoinnit	5,4	8,0	10,4	9,2	10,6
julkiset	3,9	6,9	5,1	0,5	-2,4
yksityiset	7,6	8,1	10,9	13,1	12,4
Kokonaiskysyntä	1,1	3,3	2,9	3,8	4,8
Toimialojen arvonlisäykset					
Maa-, metsä- ja kalatalous	6,3	3,4	6,1	7,6	1,4
Koko teollisuus	0,5	2,7	1,8	7,4	4,0
Rakentaminen	4,6	4,9	4,6	7,8	8,5
Kauppa	3,4	1,9	2,2	2,6	2,0
Kuljetus ja varastointi	0,0	-0,4	1,4	6,1	5,0
Kiinteistöalan toiminta	2,0	2,1	0,7	2,0	1,6

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorjattu sarja)

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Työpäiväkorjattu	
	Heinäk. 2017/ Kesäk. 2017*	Heinäk. 2017/ Heinäk. 2016
Volyymin muutos, %		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	0,4	2,7
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	13,1	37,8
Teollisuus (C)	0,0	2,6
Elintarvikkeiden valmistus	-0,2	-1,1
Juomien valmistus	3,7	5,9
Sahatavaran ja puu- ja korkkituotteiden valmistus	-0,2	1,8
Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus	1,2	3,9
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-1,0	-5,6
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-3,8	3,9
Metallien jalostus	8,2	13,1
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	3,5	6,6
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	1,3	6,3
Huonekalujen valmistus	-1,9	-0,9
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta (D)	2,8	-3,9
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto (E)	-4,3	-4,0
Käyttötarkoituksiluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	1,1	6,8
Investointitavarat	-0,2	-0,5
Kestokulutustavarat	-0,9	0,5
Muut kulutustavarat	-0,8	-1,4
Erikoinindeksit		
Elintarviketeollisuus	0,4	0,0
Metsäteollisuus	1,1	3,6
Kemianteollisuus	-2,0	2,2
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-3,2	-4,2
Kone- ja metallituoteteollisuus	1,9	5,9

* Ennakkotieto

Konkurssien määrä väheni lähes 15 prosenttia

Tammi–heinäkuussa pantiin vireille 1 254 konkurssia, mikä on 219 konkurssia (14,9 prosenttia) vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Henkilökunnan määrä konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan hieman reilu 6 000, mikä on lähes 2 000 henkilöä (24,5 prosenttia) vähemmän kuin edellisvuonna.

Konkurssien määrä väheni kaikilla päätoimialoilla. Lukumääräisesti eniten konkurssit vähenivät muiden palveluiden päätoimialalla. Alalla pantiin vireille 342 konkurssia, mikä on 70 konkurssia (17 prosenttia) vähemmän kuin edellisvuonna. Muiden palveluiden päätoimiala käsittää mm. informaatio- ja viestintäpalvelut, rahoitus- ja vakuutustoiminnan, kiinteistöalan toiminnan, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan, hallinto- ja tukipalvelut, koulutuspalvelut, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä taide-, viihde- ja virkistystoiminnan.

Vireille pannuilla konkurseilla tarkoitetaan kalenterivuoden aikana konkurssiin haettuja yrityksiä, yhteisöjä tai luonnollisia henkilöitä. Konkurssin vireilletulo ei läheskään aina merkitse yrityksen tai ammatinharjoittajan ”konkurssiin menemistä” ilmaisun varsinaisessa merkityksessä. Konkurssi oikeudenkäyntinä

on mutkikas ja monia vaiheita käsittävä oikeusprosessi, jonka eri vaiheissa menettely voi jäädä kesken.

Lähde: Tilastokeskus, konkurssit 2017, heinäkuu

Ympäristöveroja yli 6 miljardia

Vuonna 2015 ympäristöverojen kertymä kasvoi 2,8 prosenttia edellisvuodesta 6,1 miljardiin euroon. Kasvu oli erityisesti kotitalouksille kohdistuvissa veroissa, jotka kasvoivat hieman yli 7 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kotitalouksien osuus kaikista maksetuista ympäristöveroista on lähes puolet.

Ympäristöverojen osuus Suomen kokonaisverokertymästä on noin 7 prosenttia, mikä on lähellä eurooppalaista keskitasoa.

Kotitaloudet maksoivat enemmän, teollisuus vähemmän

Merkittävä kasvu oli energiaverossa, jotka kasvoivat edellisvuodesta 4,2 prosenttia ollen 4,1 miljardia. Energiaverojen kasvu kohdistui ensisijaisesti kotitalouksiin, joiden maksamat energiaverot kasvoivat lähes 17 prosenttia edellisvuodesta. Kasvu johtui pääosin poltto-

aineiden ja sähkön verojen korotuksista.

Teollisuuden ja energiahuollon maksamien energiaverojen määrä sen sijaan laski noin 10 prosenttia edellisvuodesta.

Päästöverot laskivat hieman yli 13 prosenttia vuodesta 2014 ja olivat 74,5 miljoonaa euroa. Syynä laskuun oli jäteverokertymän pientyminen, joka johtui yhdyskuntajätteen lisääntyneestä poltosta. Liikenneverot pysyivät edellisvuoden tasolla.

Ympäristöverot koostuvat energia-, liikenne-, päästö- ja resurssiveroista. Suurin osa ympäristöveroista on sähkön ja polttoaineiden energiaveroja. Kolmannes ympäristöveroista on erilaisista ajoneuvoista perittäviä liikenneveroja. Päästöveroista suurin osa on jätevero. Hiilidioksidipäästöistä maksetut verot sisältyvät energiaveroihin. Resurssiveroja Suomessa ovat metsästyksen ja kalastuksen lupamaksut.

Lähde: Tilastokeskus, ympäristöverot toimialoitain 2015

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos Maalis-toukok. 2017/2016	%-muutos Tammi-toukok. 2017/2016	%-muutos Huhti-toukok. 2017/2016	%-muutos Tammi-kesäk. 2017/2016
2010=100 TOL 2008				
Teollisuus	8,3	9,6	2,4	1,5
Rakentaminen	8,7	11,2	8,6	9,8
Kauppa	3,6	4,4	2,4	1,7
Muut palvelut	6,6	6,4	4,4	4,4

Kaupan liikevaihto

	Kesäkuu 2017/2016 %-muutos	Tammi–kesäk. 2017/2016 %-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	4,5	4,4
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	4,4	4,4
Tukkukauppa (46)*	5,1	5,9
Vähittäiskauppa (47)*	3,5	1,8
tavaratalokauppa	3,0	1,7
päivittäistavarakauppa	2,8	-0,3

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Rakennustuotanto

	Kolmen kuukauden summa ja vuosimuutos		
	4–6/2017	3–5/2017	2–4/2017
Myönnetty rakennusluvat 1000 m ³	12 970	12 604	10 708
%	-9,0	0,1	-0,9
Aloitettujen rakennushankkeiden 1000 m ³	11 792	11 190	9 873
%	7,3	16,8	21,3
Valmistuneet rakennushankkeet 1000 m ³	7 891	6 516	7 162
%	-14,6	-18,4	11,1

Konkurssit

	Tammi–heinäk. 2017	Tammi–heinäk. 2016	Vuosi- muutos, %
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	1 254	1 473	-14,9
Maa-, metsä- ja kalatalous	29	40	-27,5
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	128	146	-12,3
Rakentaminen	288	295	-2,4
Kauppa	255	310	-17,7
Kuljetus ja varastointi	87	112	-22,3
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	103	128	-19,5
Muut palvelut	342	412	-17,0
Toimiala tuntematon	22	30	-26,7
Henkilökunta yhteensä¹⁾	6 043	8 000	-24,5

1) Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Kiky näkyy palkkapusseissa

Palkansaajien nimellisansiot kohosivat yksityisellä sektorilla 0,5 prosenttia vuoden toisella vuosineljänneksellä. Valtiolla ja kuntasektorilla nimellisansiot laskivat johtuen julkisen sektorin lomarahaleikkauksesta. Valtiolla laskua oli 1,1 prosenttia ja kuntasektorilla 1,2 prosenttia.

Keskimäärin ansiot nousivat 0,1 prosenttia vuoden 2017 toisella neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Reaaliansiot laskivat 0,7 prosenttia edellisen vuoden toiseen neljänneeseen verrattuna.

Säännöllisen ansion indeksi kuvaa ansiotasoindeksiä paremmin pysyvää ansiomuutosta, sillä se ei huomioi tulospalkkioita eikä työehtosopimuksiin perustuvia kertaeriä. Kilpailukykykysymyksessä sovitut lomarahaleikkauksia ei huomioida säännöllisen ansion indeksissä.

Säännölliset ansiot nousivat vuoden 2017 huhti–kesäkuussa 0,4 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Yksityisellä sektorilla kasvua oli 0,5 prosenttia, valtiolla 0,3 prosenttia ja kuntasektorilla 0,3 prosenttia.

Ansiokehitys vaihtelee toimialoittain

Ansiokehitys on ollut vuosina 2005–2016 nopeinta rahoitus- ja vakuutusalaalla (43,4 %) sekä julkisen hallinnon toimialalla (41,0 prosenttia). Heikointa ansiokehitys on ollut majoitus- ja ravitsemustoiminnassa sekä teollisuuden

toimialalla, joissa ansiot ovat nousseet 29,7 ja 29,8 prosenttia vuosina 2005–2016.

Ansiokehitykseen vaikuttaa myös toimialalla tapahtuva rakennemuutos. Etenkin julkisella sektorilla muutokset ammattirakenteessa on johtanut siihen, että keskimääräinen ansioiden nousu on ollut suurempaa kuin keskimääräiset palkankorotukset.

Valtiolla suurin ammattiryhmä on erityisasiantuntijat. Näiden osuus valtion kaikista palkansaajista on kasvanut 2010-luvulla. Tämä merkitsee sitä, että koko valtiosektorin keskimääräinen ansioiden nousu on suurempaa kuin keskimääräiset palkankorotukset, koska erityisasiantuntijoiden ansiotasoa on valtion keskimääräistä ansiotasoa korkeampi.

Yksityisellä sektorilla palvelu- ja myyntityöntekijöiden ansiotasoa on keskimääräistä alhaisempi. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden osuus yksityisen sektorin kaikista kuukausipalkkaistista palkansaajista on kasvanut 2010-luvulla. Tämä on puolestaan hidastanut keskimääräisten ansioiden nousua yksityisellä sektorilla.

Lähde: Tilastokeskus, ansiotasoindeksi 2017, 2. neljännes

Työtunnin kustannus nousi yksityisellä, laski julkisella sektorilla

Yksityisen sektorin työvoimakustannukset nousivat huhti–kesäkuussa 1,2 prosenttia verrattuna vuodentakaiseen. Kausitasoitettujen työvoima-

kustannukset nousivat 0,2 prosenttia. Toisella vuosineljänneksellä työpäiviä oli kolme vähemmän tänä vuonna kuin 2016, sillä pääasiainen ajoittui nyt toiselle neljännekselle ja viime vuonna ensimmäiselle. Työpäivien määrän väheneminen vaikuttaa työvoimakustannusindeksissä kustannusten nousemiseen.

Yksityisellä sektorilla työvoimakustannukset ilman kertaluonteisia palkkaeriä, kuten tulospalkkioita, nousivat 0,3 prosenttia huhti–kesäkuussa edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä. Samalla ajanjaksolla ansiotasoindeksi nousi yksityisellä sektorilla 0,5 prosenttia.

Valtiosektorilla tehdyn työtunnin kustannukset laskivat huhti–kesäkuussa 1,6 prosenttia verrattuna edellivuoden vastaavaan ajankohtaan. Kausitasoitettujen työvoimakustannukset laskivat 3,3 prosenttia. Ilman kertaluonteisia palkkaeriä työvoimakustannukset nousivat 1,7 prosenttia. Samalla neljänneksellä ansiotasoindeksi laski valtiolla 1,1 prosenttia.

Kuntasektorilla tehdyn työtunnin kustannukset laskivat 1,0 prosenttia huhti–kesäkuussa verrattuna edellivuoden vastaavaan ajankohtaan. Ilman kertaluonteisia palkkaeriä kustannukset nousivat vuodessa 0,2 prosenttia. Samalla ajanjaksolla ansiotasoindeksi laski kuntasektorilla 1,2 prosenttia.

Julkisella sektorilla sekä kilpailukykykysymyksen mukaiset lomarahojen leikkaukset että alhaisemmat sosiaalivakuutusmaksut vaikuttivat merkittävästi kustannusten laskuun.

Lähde: Tilastokeskus, palkat ja työvoimakustannukset

Työttömyys

	Heinäkuu 2016/2017		2. nelj. 2016	
	Heinäkuu 2017	%-muutos	2. nelj. 2017	%-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	207	-2,9	275	0,0
Miehet	107	0,2	145	0,4
Naiset	100	-6,1	130	-0,5
15–24-vuotiaat	47	-14,2	104	3,9
Työttömyysaste, %	7,5	-0,3 yks.	9,9	-0,1 yks.
Miehet	7,4	-0,2 yks.	10,1	0,0 yks.
Naiset	7,7	-0,4 yks.	9,8	-0,1 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	11,7	-2,6 yks.	27,4	1,1 yks.
25–34-vuotiaat	8,6	0,9 yks.	9,2	-0,2 yks.
35–44-vuotiaat	6,1	-0,9 yks.	5,8	-0,7 yks.
45–54-vuotiaat	5,2	-1,1 yks.	6,3	-0,5 yks.
55–64-vuotiaat	8,3	1,8 yks.	8,2	0,7 yks.
15–64-vuotiaat	7,7	-0,3 yks.	10,2	0,0 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	6,7	-0,6 yks.	8,9	-0,1 yks.
Lounais-Suomen AVI	8,2	0,6 yks.	11,0	0,9 yks.
Itä-Suomen AVI	9,7	-0,7 yks.	11,5	-0,4 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	8,4	0,1 yks.	10,1	0,0 yks.
Pohjois-Suomen AVI	6,3	-1,7 yks.	11,2	-0,5 yks.
Lapin AVI yks.	12,0	-0,8 yks.

Työllisyys

	Heinäkuu 2016/2017		2. nelj. 2016	
	Heinäkuu 2017	%-muutos	2. nelj. 2017	%-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 115	0,2	4 111	0,1
Työvoima yhteensä	2 763	0,9	2 769	0,6
Työvoimaosuus, %	67,2	0,5 yks.	67,4	0,4 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	72,0	0,9 yks.	70,2	0,6 yks.
Miehet	74,6	2,2 yks.	71,3	0,3 yks.
Naiset	69,4	-0,5 yks.	69,0	1,0 yks.
Työlliset	2 556	1,2	2 494	0,7
Miehet	1 350	3,2	1 294	0,5
Naiset	1 206	-0,9	1 200	0,9
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yritt. perheenjäsenet	316	-8,8	332	-4,7
Palkansaajat	2 240	2,8	2 161	1,6
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1 788	1,8	1 778	0,8
Määräaikainen työsuhde	452	7,3	383	5,6
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 938	3,0	1 832	1,3
Osa-aikatyölliset	302	2,1	329	3,0
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 352	-1,3	1 342	-1,1

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Vähemmän työttömiä, enemmän avoimia työpaikkoja

Työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan heinäkuussa 207 000, mikä oli 6 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 7,5 prosenttia, kun se edellisvuoden heinäkuussa oli 7,8 prosenttia. Työllisiä oli 31 000 enemmän. Työvoiman ulkopuolella olevia oli 18 000 vähemmän kuin vuosi sitten.

Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista oli heinäkuussa 72,0 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 71,1 prosenttia.

Avoimia työpaikkoja oli vuoden 2017 toisella neljänneksellä 36 800, kun vuotta aiemmin määrä oli 30 600. Avoimien työpaikkojen määrä lisääntyi pääasiassa Etelä-Suomen ja Helsinki-Uudenmaan suuralueilla.

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä avoi-

mista työpaikoista 71 prosenttia eli 26 200 oli yksityisten yritysten omistamien toimipaikkojen tarjoamia. Vuotta aiemmin vastaava osuus oli 77 prosenttia. Avoimien työpaikkojen määrä kasvoi vuoden takaiseen verrattuna etenkin suurissa, vähintään 50 hengen toimipaikoissa.

Avoimet työpaikat lisääntyivät eniten toimialaryhmissä julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä teollisuus, kaivos-toiminta ja muu teollinen toiminta.

Avoimista työpaikoista 54 prosenttia oli työnantajan arvion mukaan vaikeasti täytettäviä, vuotta aiemmin osuus oli 50 prosenttia. Vaikeasti täytettäviksi koettuja työpaikkoja oli paljon esimerkiksi rakennusalan ja kaupan alan toimipaikoissa.

Lähteet: Tilastokeskus, työvoimatutkimus 2017, heinäkuu & avoimet työpaikat 2017, 2. neljännes.

Tuottajahinnat nousussa

Teollisuuden tuottajahinnat nousivat keskimäärin 3,7 prosenttia vuoden 2016 heinäkuusta vuoden 2017 heinäkuuhun. Kotimaahan myytyjen teollisuustavaroiden tuottajahinnat nousivat 3,2 prosenttia, kun taas vientitavaroiden tuottajahinnat nousivat 4,5 prosenttia.

Tuottajahintojen nousuun vaikutti erityisesti metallien jalostuksen, kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden sekä öljytuotteiden kallistuminen. Hintojen nousua hillitsi etenkin paperin ja kartongin sekä sähkön halpeneminen.

Vientihintaindeksi nousi vuodessa 4,4 ja tuotintahintaindeksi 8,8 prosenttia. Kotimarkkinoiden perushintaindeksi nousi 4,7 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus, tuottajahintaindeksi 2017, heinäkuu

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*					
Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2010 = 100	2. nelj. 2016	3. nelj. 2016	4. nelj. 2016	1. nelj. 2017**	2. nelj. 2017**
Koko maa, €/m²	2 459	2 471	2 464	2 499	2 536
Nimellishintaindeksi	109,0	109,2	109,3	109,4	111,2
vuosimuutos, %	1,7	1,6	1,7	1,3	2,0
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 800	3 862	3 863	3 927	3 982
Nimellishintaindeksi	114,1	114,9	116,0	115,6	118,1
vuosimuutos, %	3,0	3,0	3,5	2,8	3,4
Muu maa, €/m ²	1 712	1 696	1 684	1 703	1 730
Nimellishintaindeksi	103,4	102,8	102,0	102,6	103,7
vuosimuutos, %	0,2	0,1	-0,4	-0,5	0,3
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2015=100					
Koko maa	102,8	100,6	98,0	98,5	101,2
vuosimuutos, %	1,0	0,7	-0,7	-0,7	-1,5
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2015=100					
Koko maa	97,1	97,0	96,8	102,4	96,6
vuosimuutos, %	-4,3	-2,2	-1,9	0,8	-0,5

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

** Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2015 = 100)			
	Heinäk. 2017	Kuukausi-muutos, %	Vuosi-muutos, %
Kokonaisindeksi	100,9	-0,3	0,5
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	97,3	0,0	-1,5
Alkoholijuomat, tupakka	104,5	0,7	2,8
Vaatetus ja jalkineet	92,3	-5,6	-1,1
Asuminen, vesi, sähkö, kaasua ja muut polttoaineet	101,8	0,2	1,2
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	98,1	-1,6	0,7
Terveys	110,2	-0,5	1,8
Liikenne	102,9	0,4	1,4
Viestintä	99,4	0,2	-2,0
Kulttuuri ja vapaa-aika	98,2	-0,3	-1,1
Koulutus	103,6	0,0	1,6
Ravintolat ja hotellit	104,2	-0,4	1,7
Muut tavarat ja palvelut	100,3	0,0	0,8
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 922		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset			
	2010=100 2. nelj. 2017*	Vuosi-muutos, %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 2. nelj. 2017*
Palkansaajaryhmä / sektori			
Yhteensä	112,3	0,1	3 372
Tuntipalkkaiset	110,8	0,5	2 731
Kuukausipalkkaiset	112,7	0,0	3 506
Miehet	111,3	0,2	3 681
Naiset	113,3	-0,1	3 069
Sektori			
Yksityinen ja muut	112,8	0,5	3 472
Kunnat	109,9	-1,2	2 994
Valtio	114,3	-1,1	3 790
Muut	113,6	0,4	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

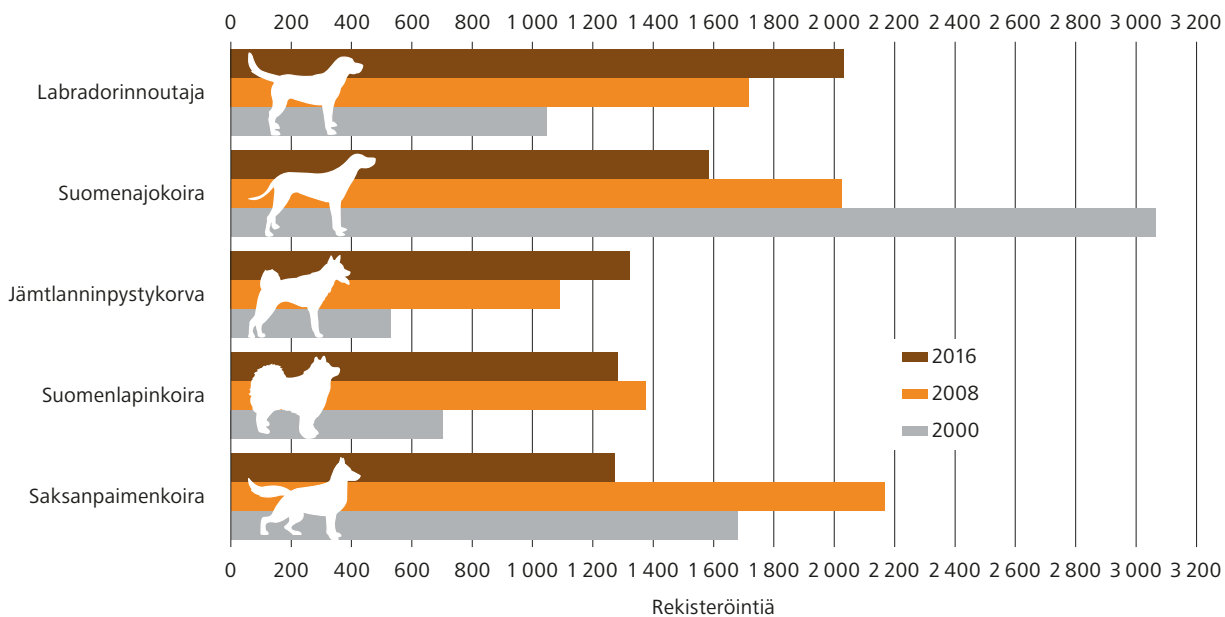
* Ennakkotieto

** Ennakkotietojen mukaan reaaliansiot laskivat 0,7 prosenttia vuoden 2016 toiseen neljänneeseen verrattuna.

Tuottajahintaindeksit (2010 = 100)			
	Heinäkuu 2017	Kuukausi-muutos, %	Vuosi-muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	104,6	0,2	3,7
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	106,7	0,2	3,2
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	102,0	0,3	4,5
Vientihintaindeksi	102,0	0,3	4,4
Tuotintahintaindeksi	104,9	0,4	8,8
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	108,1	0,3	4,7
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	111,4	0,3	4,4

Rakennuskustannusindeksi (2015 = 100)			
	Huhtikuu 2017	Kuukausi-muutos, %	Vuosi-muutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	100,8	0,1	0,3
Työ	100,0	0,0	-1,1
Tarvikkeet	101,5	0,3	1,3
Palvelut	99,9	-0,3	0,6

Suosituimpien koirien rekisteröinnit 2000, 2008 ja 2016

SENNI LUTTINEN

Suosio ja sen salaisuus

Vuoden 2016 suosituin koirarotu on labradorinnoutaja, joita rekisteröitiin 2 032. Kennelliiton rekisteröinnit 2012–2016 -listauksessa viimeiseksi jäi friisinivesikoira, joita on Suomessa rekisteröitynä yhteensä vain viisi. Labradorinnoutajia puolestaan on rekisteröity lähes 70 000.

Ulkonäössään *kindchenschemaa* (lapsenomaisten piirteiden kokonaisuutta) noudattavien lemmikkirotujen suosio on taattu, onhan niiden ulkonäkö muotoiltu ainoastaan nostattamaan hoivaamismiettiämme. *Kindchenschema* tarkoittaa yleisesti lapsiin liitettyjä ulkonäöllisiä piirteitä, joita ovat muun muassa pieni nenä ja suu, sekä suuret silmät. (Glocker, Langleben, Ruparel, Loughead, Gurl, Sachsert, 2008, 257) Aiheesta enemmän Lemmikeillä on monia rooleja -jutussa sivulla 64.

Löytyykö selitys rotujen suosioon eron koirien kasvojen piirteistä? Labradorinnoutaja mukaillee lapsenomaista ulkonäköä mantelinmuotoisine silmineen, kun taas friisinivesikoira on kas-

voiltaan paljon aikuismaisemman oloinen rotu. Suomen Spanieliliitto kuvaillee friisinivesikoira ominaisilmeeltään jopa luotaantyöntäväksi.

Rotu on tällä hetkellä uudessa jalostusohjelmassa, jossa sitä muokataan terveemmäksi ja todennäköisesti myös söpömmäksi. Friisinivesikoira on kärsinyt sisäsiittoisuudesta johtuneista sairauksista, jotka voivat olla osasyynä rodun epäsuosioon. Kuitenkin myös useat suosituimmat rodut kärsivät rotutyyppillisistä sairauksista, joten sairaudet eivät välttämättä ole ainoa syy epäsuosioon. ■

Lähteet:

Glocker, Melanie L, Langleben, Daniel D, Ruparel, Kosha, Loughead, James W, Gur, Ruben C, Sachsert, Norbert, Baby Schema in Infant Faces Induces Cuteness Perception and Motivation for Caretaking in Adults, *Ethology*, 2008, 257.

Little, Anthony C, Manipulation of Infant-Like Traits Affects Perceived Cuteness of Infant,

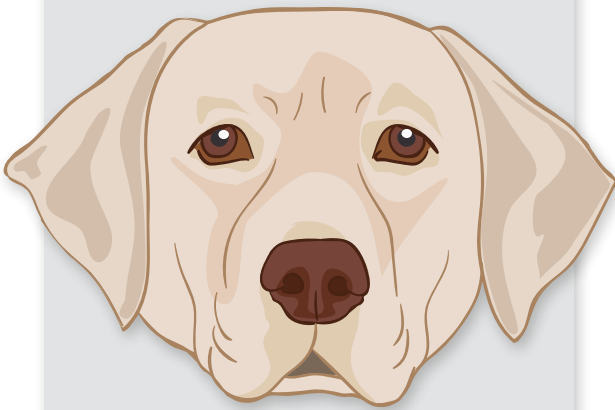
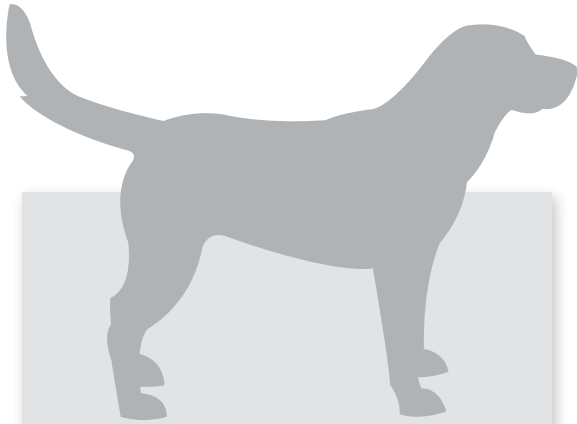
Adult and Cat Faces, Ethology 118, 2012, 779. KoiraNet Jalostustietojärjestelmä, Kennelliitto, Rekisteröinnit 2000–2016, <https://jalostus.kennelliitto.fi/firmRekisteroinnit.aspx?Lang=fi>

Suomen Kennelliitto, Friisinivesikoira (Wetterhoun) rotumääritelmä, https://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/attachments/rotumaaritelmat/fci_8/8friisivesikoira.pdf

Suomen Kennelliitto, Labradorinnoutajan rotumääritelmä, https://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/attachments/rotumaaritelmat/fci_8/8labrnou.pdf

Studbook Wetterhoun opened for outcross and assortive mating, Rozebottel's Kennel, viitattu 29.8.2017, <https://www.rozebottels.nl/studbook-wetterhoun-opened-for-outcross-and-assortive-matings/>

LABRADORINNOUTAJA

SILMÄT

- keskikokoiset
- pähkinän- tai tummanruskeat
- ilmentävät älykkyyttä ja hyväluonteisuutta

KORVAT

- päänmyötäiset
- sijaitsevat melko takana
- eivät isot tai raskaat

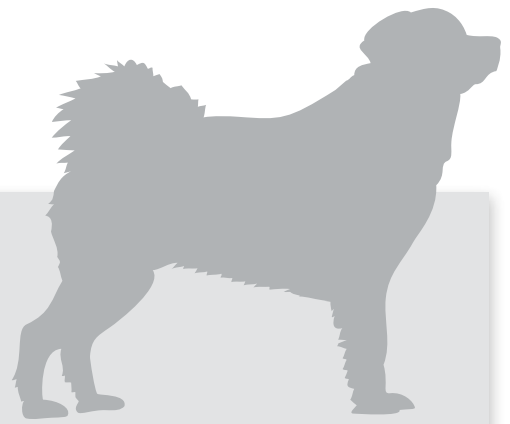
KIRSU

- leveä
- hyvin kehittyneet sieraimet

KUONO

- voimakas
- ei suippeneva

FRIISININVESIKOIRA

SILMÄT

- soikeat ja keskikokoiset
- viistot
- tuima ilme
- eivät ulkonevat

KORVAT

- pieni korvalehti
- riippuvat litteinä päätä myöten
- kiinnittyneet melko alas

KIRSU

- kehittynyt hyvin, ei halkinainen
- sieraimet avoimet

KUONO

- voimakas, tylppä
- kuononselkä leveä ja suora

KUNTAKATSAUS 2017 – SUOMI-TIETOA ALUEITTAIN

on aluetiedon käsikirja päättäjille ja alueellisille toimijoille, joka

- tarjoaa tiiviin, alueellisen katsauksen karttoina ja kuvioina
- kokoaa keskeisimmät kunnittaiset ja maakunnittaiset tilastotiedot teemoittain, jolloin alueittaiset erot on helppo nähdä yhdellä silmäyksellä.

TUNNISTA ALUEIDEN EROT –
TILAA KUNTAKATSAUS 2017!

Hinta 59 euroa (sis. alv) toimitusmaksu 8,90 euroa.
Soita numeroon 020 450 05 tai lähetä tilaus
sähköpostilla osoitteeseen
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

